תלמוד בבלי · ראשונים · תוספות רי״ד

תוספות רי"ד על פסחים

רבנו ישעיה דטראני [הרי"ד]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רי"ד על פסחים

רבנו ישעיה דטראני [הרי"ד]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-ריד-על-פסחים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ג. 6
דף ד. 6
דף ה. 7
דף ו. 7
דף ו: 9
דף ח. 9
דף ט. 10
דף ט: 11
דף יא. 11
דף יג. 11
דף יד: 11
דף טז. 12
דף יז. 12
דף יז: 12
דף יח. 13
דף יט. 13
דף כ. 13
דף כ: 13
דף כא. 13
דף כב: 14
דף כד. 14
דף כה: 14
דף כז. 15
דף כז: 15
דף כח: 16
דף כט: 16
דף ל. 17
דף ל: 17
דף לא. 18
דף לא: 18
דף לג. 18
דף לג: 19
דף לד. 20
דף לד: 21
דף לה. 21
דף לו. 21
דף לז: 21
דף מ: 22
דף מא. 22
דף מג. 30
דף מד. 30
דף מד: 30
דף מח: 30
דף מט: 31
דף נ: 31
דף נא. 31
דף נא: 32
דף נב. 35
דף נב: 35
דף נג. 36
דף נג: 36
דף נד. 37
דף נד: 37
דף נה. 38
דף נה: 38
דף נו. 38
דף נו: 39
דף נח. 39
דף נח: 39
דף ס. 39
דף ס: 40

דף סא 40
דף סא: 40
דף סב 42
דף סב: 42
דף סג: 43
דף סד 43
דף סד: 44
דף סו 44
דף סז: 44
דף סח: 45
דף סט 45
דף סט: 47
דף ע: 48
דף עא 49
דף עא: 49
דף עב 49
דף עב: 50
דף עג 50
דף עד 51
דף עד: 51
דף עה 52
דף עו 53
דף עז: 53
דף עח 54
דף עח: 54
דף עט 55
דף פ: 55
דף פא 56
דף פא: 57
דף פז 58
דף פח: 59
דף צ 59
דף צ: 59
דף צא 60
דף צב: 61
דף צו: 61
דף צז 63
דף צז: 63
דף צח 64
דף צח: 65
דף צט: 65
דף ק 65
דף ק: 67
דף קא 67
דף קא: 69
דף קב 70
דף קב: 71
דף קג 73
דף קג: 74
דף קד 74
דף קה 74
דף קה: 75
דף קו 75
דף קז 80
דף קז: 80
דף קח 80
דף קט 80
דף קי 81
דף קיב 82
דף קיד 82
דף קטו: 82
דף קטז 83
דף קטז: 83
דף קיז: 83

דף קיח. 84
דף קיט. 84
דף קכ. 84

דף ב.

מהדורה תליתאה

מאי אור ר"ה אמר נגהי רב יהודא - אמר ליל קס"ד ה"ק וכאור בעה"ז כך זריחת שמש לצדיקים לעה"ב פתרון המורה נ"ל דחוק לפי הגירסא והנכון בעיני שמדמה זריחת שמש של צדיקים בעוה"ב כאור בוקר בעוה"ז ובעבור זה מדמה אותו לבוקר המאיר אורו הולך ומתגבר כך יהא אור השמש לעתיד לבא הולך ומתגבר תמיד אבל אור הצהרים הולך ומכחיש:

דף ג:

ואין מוסקים בטהרה עמ"ש בפ' כל הבשר במהדורא תליתאה:

דף ד:

במוחזק לן דלא בדוק וקאמרי הני דאנן בדקיני' מהו דתימא לא ניהמני' קמ"ל כיון דבדיקת חמץ מדרבנן היא כו' הימנוה רבנן בדרבנן ראיתי מקשים בזה דהכא משמא דבדאורייתא לא מהימנינן לאשה ועבד במילתא דקיימא בחזקת איסורא כגון דומיא דהכא דהאי בית מוחזק לן דלא בדוק היא ואמרי תני בדקנוהו וטעמא דמדרבנן הא בדאורייתא לא מהימנינן להו וא"כ לא תהא אשה נאמנת לקוץ לו חלה וגם להפריש מעשר דאמרי' בפ' המדיר אלו יוצאות שלא בכתובה העוברות על דת משה ויהודית ומפרש איזו היא דת משה מאכילהו שאינו מעושר ואל קוצה לה חלה ואמרינן בגמרא אתרווייהו היכי דמי אי דידע ניפרוש ואי דלא ידע מנא ידע היינו משמע דבעי למימר דכל זמן שלא ידע בבירור דאינה מעשרת ואינה קוצה סמכי עלה ומותר לאוכלן על פי' עוד לפי משמעות דהכא לא הי' נאמנין אשה ועבד לנקר את הבשר דבשר נמי בחזקת איסור עד שינקרוהו ותימה היא לומר כך דהא מעשרים בכל יום דסמכי' אעבד ואשה בניקור הבשר וגם נמי במסכת עירובין משמע דאשה ועבד אינן נאמנין להתיר אלא במילתא דרבנן דקתני בפ' כיצד מעברין אפילו עבד אפילו אשה נאמנין לומר עד כאן תחום שבת שלא אמרו חכמים בדבר להחמיר אלא להקל ומוקמינן טעמא בגמרא משום דמדרבנן האי היינו משמע אבל בדאוריית' לא מהימנינן להו אע"ג דתחומין דרבנן הן דהא לא קתני אלא עבד ואשה אבל קטן לא קתני ועוד במסכת כתובות משמע בהדיא דקטנים לא מהימני בתחומין דאמרי' התם בפ' שני ואלו נאמנין להעיד בגודלן על מה שראו בקוטנן וקחשיב נמי נאמנין לומר עד כאן היינו באים בשבת ואמרי' התם נמי בגמרא משום

דתחומין דרבנן והיינו משמע התם דאין נאמנין אלא בגודלן אבל בקטנותן לא והכי גבי בדיקה אפי' בדאורייתא כגון האשה שהיא נאמנת לספור ולומר טהורה אני גם במעשר וחלה שהן מוטלין על האשה לקוץ חלה מעיסתה וגם לעשר פירותיו כדתנן עישרתם עירבתם הדליקו את הנר התם ודאי אשה מהימני וה"ה אם אמר לעבדו לעשר פירותיו ואומר לו כי עישרתים נאמן וכן אם נותן להם בשר לנקר את פירות לעשר נאמנין הן אפילו בדאוריית':

אבל במידי דלא רמיא עלייהו כגון בדיקת הבית שהיתה מוטלת על בעל הבית ומוחזק לן דלא בדקי' ואלה אומרי' כי אנחנו בדקנו אותו אי לאו דהוי מדרבנן לא מהימני שאם מעידין על פירות ראובן שהי' טבל ואומרין כי היא הרשה אותנו לעשרן ועישרנום אינן נאמנין ואע"ג דבטבלייהו נאמנין משום דעלייהורמיא מילתא אבל בטיבלא דאחריני דלא רמי עלייהו דוקא לבעה"ב שעשאו שליח נאמנין אבל לאחרים אינן נאמנים לומר כי אנו נעשינו שלוחים עליו ועישרנוהו וקטן אקטן נמי לא קשיא הכא דנאמן משם דאמר אני עשיתי מעשה ובדקתי' והתם בעירובי תומין והא מעיד ואומר שעד כאן הגיע תחום שבת ואיחן עדות לקטן כלל אפילו בדרבנן אבל במעשה שאומר כי אני עשיתי בדאוריית' לא מהימן אבל בדרבנן מהימן:

מי הוי מקח טעות או לא פירש וכגון שהשכירו לו קודם ארבעה עשר שלא חל חיוב על המשכיר אבל אם השכירו לו ביום י"ד כבר חל החיוב על המשכיר ובלא מקח טעות נמי על המשכיר לבדוק:

דף ה:

ועדיין אני אומר בבתים עובר משום בל יראה כו' פי' אע"ג דלא יראה בגבולין כתיב לא נפקי בתים מכלל גבולין:

דף ו.

מאי קאמר אמר ר"פ ארישא הפקידו אצלו זקוק ממנו שכחי לא ימצא בבתיכם פי' כדילפינן לעיל מלא ימצא שלא יקבל פקדונות מן הגוים וכגון שקיבל עליו אחריות והדר אמר ייחד לו בית ייחד לו שדה אינו זקוק לבער כגון דאמר לי' הא ביתא קמך ולא קיבל עליו אחריות:

רב אשי אמר לעולם אסיפא וה"ק ייחד לו בית אינו זקוק לבער שנאמר לא ימצא בבתיכם והאי לאו בבתיכם קרינא בי' פי' האי ייחד לו בית קאי אהפקידו אצלו דתני חייב לבער

והוי כשקיבל עליו אחריות כדאמרן לעיל והדר תני שאם ייחד לו בית אע"פ שקיבל עליו אחריות מותר דהו"ל כאלו הי' עומד בביתו של גוי ולא בביתו והילכך אע"פ שקיבל עליו אחריות שרי:

ולמימרא דשכירות קניא פי' אע"ג דקניא דלא מצי לאפוקי עד זימני' מ"מ לא קניא לאפקועי שמא דיש מיני' שלא יקרא ביתו כל זמן השכירות דהא גבי ע"ז אע"פ שהשכירו לו היא עובר מושם ולא תביא תועבה אל ביתך וה"נ יהא עובד משום לא ימצא בבתיכם ומתרץ שאני הכא דאפקי' רחמנא בלשון לא ימצא כו' מה שדקדקתי מיכן במהדורא קמא שהמפקיד חמצו בביתו של גוי שאינו עובר בבל יראה ובל ימצא דהא לאו בגבולו קאי ולא בביתו קי וקרא לא אסר אלא בבתיכם ובכל גבולך אינו נ"ל שא"כ יטמין אדם חמצו ברה"ר או ברשות הגוי ויפטר לא היא דכל היכא דקאי ברשותי' קאי בין אם הטמינו בשום מקום בין אם הפקידו בבית הגוי ולא שרינן כשייחד לו מקום אלא דוק' בחמצו של גוי דאע"ג דקיבל אחריותו עליו מ"מ כל היכא דקאי דגוי הוי ואם רוצה הגוי ליטול חמצו אין ישראל יכול לעכבו ומן דינא היי ליעביר ישראל עלוי' דקרינא בי' שלך ואל של אחרים אלא משום דכתיב לא ימצא דמשמע אפילו של גוי אסרי' לי' ולא אסרי' רחמנא אלא בביתו (של גוי) ושיהי' מצוי לו בכל ביתו אבל אם ייחד לו מקם שאניו מצוי בכל ביתו לא אסרו אבל חמצו של ישראל כל היכא דקאי דיד' הוי וברשותי' ואין לנו כח להתירו שהכל היא ברשותי' שהרי יכול להקדישו בכלמקום שהי אעומד ואע"ג דבעינן ואיש כי יקדיש את ביתו מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו ומאי דאמרן לעיל אין לי אלא בבתים בבורות שיחים ובמערות מנין ת"ל בכל גבולך דמשמע דוקא בגבולו היא עובר אבל ברה"ר וברשות הגוי אינו עובר לא דרשי' הכי אלא בחמצו של גוי דנפקא לן מלא ימצא שאם קיבל עליו אחריות שהיא עובר בלאו אם תופסו בביתו וריבה נמי בורות שיחין ומערות מכל גבולך שאע"פ שאינו שלו כיון דקיבל עליו אחריות אסור ודוקא בחמצו של גוי בעינן גבלך אבל בחמצו של ישראל בכל דוכתא דהוי עבר עלוי' כיון דברשותי' קאי והכי בפירקין דלקמן אבל נכרי שהלוה את ישראל על חמצו ד"ה עובר ואמרי' התם אע"ג דהרהינו אצלו דגוי לא קני משכונו דישראל וברשותא דישראל קאי אע"ג דקאי בביתו של גוי ומשכנו אצלו ומש"ה עובר עליו ה"נ כיון דחמץ דישראל היא אע"ג דקאי בבית הגוי בבית ישראל קרינא בי' כיון דאי בעי למישקלי' לא מצי גוי מעכב עלוי':

דף ו:

גזירה שמא ימצא גלוסקא יפה דדעתי' עלוי' פי' מדמקשה וכי משכח לי' לבטליה ומתרץ דילמא משכח לה לבתר איסורה ש"מ דעד השתא מיקמי איסורא קאמר וה"פ שמא יצא גלוסקא יפה אחר בדיקתו ודעתו לאכלה ומשא לא יאכלנה ויתעצל בביעורה מחמת שום צורך שבא לו ובעוד שיתעצל בביעורה יעבור עלי' בבל יראה הילכך מקדים ומבטלה שאף אם יתעצל בביעורה יעבור עלי' בב"י ובכל החמץ ששייר מבדיקתו אין לגזור דכיון שהניחו בצינעת כדי לבערו כדתנן ומה שהוא משייר יניחו בצינעה כדי לבערו כדי שלא יהא צריך בדיקה אחרי' מזהיר זהיר בי' אבל בזו שמצא אחר בדיקתו לא יזהר ומה שכתבתי במהדורא תנינא שיחוס עלי' כדי ליתנה לגוי אינו נ"ל שהרי אסרו הוא בהנאתה ונתינתה לגוי הנאה היא כדכתבית בפ' הדר עם הנכרי במהדורא תליתאה ולאו ברשותי' עסקי' ותו דאי משהה לי' כדי ליתנה לגוי מה יועיל הביטול שיעשה לה מקודם לכן כיון שחוזר ורוצה לזכות בה עובר היא בב"י לפיכך נ"ל לפרש שאינו רוצה לזכות בה כלל אלא שמא יתעצל בביעורה שעה אחת ועל אותה שעה היא עובר בב"י ואם מקדים ומבטלה שוב אינו עובר בבל יראה אע""פ שמתעצל בביעורה:

דף ח.

וגג היציע פי' המור' אע"פ שהיא נמוך הואיל ומשופע א"צ לבדוק אבל שאר גגין שלהן לא היו משופעין ומשמע מדבריו ששאר הגגין שהן שוין וניחא תשמישייהו צריכין בדיקה וקשיא לי השתא חצר אינה צריכה בדיקה מפני העורבים כ"ש הגגין א"ו כל גג א"צ בדיקה מפני העורבים וגג היציע איצטריך לי' שמפני שהוא נמוך ועומד כנגד פתחי חלונות שבעליי' אין העורבין מצויין שם:

רשב"ג אומר מטה החולקת בתוך הבית ומפסקת א"צ בדיקה פי' שם המטה מכותל לכותל כדי לחלוק מן המטה לכותל להצניע שם חפצים יקרים כגון בגדים וכלי תשמיש ואינו נכנס שם לאכול ולשתות והו"ל מקום שאין מכניסין בו חמץ וא"צ בדיקה. ומפסקת היא ששני ראשי המטה הן מגיעין עד שני הכתלים מיכן ומיכן שלא יוכל אדם לעבור שם שאם הי' יכול אדם לעבור שם הי' צריך אותו החדר בדיקה שמא נכנס שם תינוק וככר בידו והדר תנאי רשב"ג אומר מטה החולקת בתוך הבית וצים ואבנים סדורים תחתי' ומפסקת צריכה בדיקה ופרקי' לא קשי' הא דמידליא האט דמיתתיא פי' רישא דמיתתיא שלא היו כרעי' גבוהין דלא ניחא תשמישתא והו"ל כחורי הבית התחתונים דלא ניחא תשמישתייהו וסיפ' דמידליא וניחא תשמישתה והילכך יש לחוש שמא שמו

שם פת תחת המטה ואע"פ שעצים ואבנים סדורים תחתי' דהשתא לא ניחא תשמישתיה יש לומר שמא קודם שסידר שם העצים והאבנים נשתמשו תחתי' בחמץ וצריך לפנות העצים והאבנים ולבדוק:

מאי סכנה סכנת עקרב כי אשתמיש היכי אישתמיש פי' בחור שמשתמשין בו וניחא תשמישי' אין עקרב מצוי שם שאינו מצוי אלא במקום שאינו נראה והילכך יבדוק וליכא סכנת עקרב ומתרץ לא צריכא דנפל פי' בחור ודאי היו משתמשין בו ושם אין סכנת עקרב אלא נפל החמץ ונתגלגל ונכנס בעומק החור בתוך הכותל ושם אין משתמשין מפני סכנת עקרב אלא מפני שימוש בר חיצונו של חוד הנראה וניחא תשמישי' נתגלגל החמץ ונפל שם ומפני סכנת עקרב פטרנוהו שלא יבדוק שם אלא בביטול סגיא ומקשה אי נפל ל"ל בדיקה והא תנן חמץ שנפלה עליו מפולת הרי היא כמבוער פי' למה אתה מתלה הטעם מפני סכנת עקרב תיפוק לי שהיא פטור מלבדוק מפני שהיא סמוי מן העין ומכוסה בתוך הכותל ודמי למי שנפלה עלי' מפולת שאע"פ שהחמץ שם פטור מלבדוק מפני שהיא סמוי מן העין ומתרץ התם אין הכלב יכול לחפש אחריו הכא כשהכלב יכול לחפש אחריו פי' התם בגל כיון שהאי טמון ומכוס' בגל עד שאין הכלב יכול לחפש אחריו הרי היא כמבוער ואינו צריך בדיקה וגם הנה בחור נמי אם נפל בעומק החור כל כך עד שאין אדם יכול להוציאו כלל בודאי שהוא כמבוער וא"צ בדיקה אלא כגון שהיא יכול להכניס זרועו עד שיחי' ליטול אותו הילכך לא חשיב כמבוער והוה צריך בדיקה אילולי סכנת העקרב כך נ"ל פתרון שיטה זו והמורה פ' דנפל הכותל ולא נ"ל פתרונו:

דף ט.

דאמר רב הושעי' מערים אדם על תבואתו ראיתי מקשים אי הכי אפי' עם הארץ נמי ספק וספק היא דהא אמרי' שלא לעשר לא מספקינין לי' בתכי דאם הארץ לא טרח וטורח גדול היא להכניס תבואתו עם המוץ שלה בחצרו עוד מקשים וכי נחשדו חברים להפקיע תבואתם מיד מעשר ונ"ל תרץ שיאן כוונתם ליטול המעשרות אלא כדי שלא יבואו בהם לידי תקלה כדאמרי' בריש פ' כיצד מברכין ובפ' הזורק גט לאשתו אמר רבב"ח אמר ר' יוחנן משם ר' יהוד' בר' אילעאי בוא וראה שלא כדורות הראשנים דורת האחרוני' דורת הראשונים הי' מכניסין פירותיהן דרך גגות ודרך קרפיפות כדי לפוטרן מן המעשר דאמר ר' ינאי אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית שנאמר בערתי הקודש מן הבית אלמא דורות האחרוני' היו מתכוונים להיפטר מחיוב המעשרות ואפילו החברים שבהן:

דף ט:

אימור דאמרי' שאני אומר בתרומ' דרבנן פי' המורה בתרומה בזה"ז ואין אנו צריכין לכך דאפי' בתרומה דאורייתא נמי הדימוע מדרבנן הוי דמדאוריית' חד בתרי בטיל והא דבעינן אחד ומאה מדרבנן היא כדאמרינן בפ' יוצא דופן: עיין בפ' השוכח במהדורא תליתאה:

דף יא.

קמח וקלי תנן פי' המור' ואין אלו ראוין לאכיל' מקלי ואילך לאחר שנתייבש אין ראוי לאכילה ואינו נ"נ דהא בכל דוכתא אמרי' דקליות חזי לאכילה כדאמרי בפ' הזהב לא יחלק החנווני קליות ואגוזים לתינוקת מפני שמרגילם אצלו ובפ"ב דכתובות אף חילוק קליות ראי' ולקמן בערבי פסחים אמרי' ר"ט הי' מחלק קלות ואגוזים לתינוקת בע"פ כדי שישאלו ובספרים כתב קמח קלי תנן וזו היא גירסא יפה וה"פ קמח של קלי שלא היו מוכרין קליות בשוק שמא ישכחו ויאכלו אלא היו טוחנים הקליות ועושין מהן קמח כיין שלא היו משהין אותם ליכא למיגזר דילמא אכיל מנייהו וקמח של קלי לא חזי לאכילה עד שלא יבשל אותו:

דף יג.

ונימא מר הלכה כר"ג דהו"ל מכריע פי' לא רצה לומר דסתם לן תנא כוותי' דכיון דר"ג קשיש מנייהו הוה דהוה בימי ר"ע שהי' רבו של ר' יהוד' ור"מ א"כ הויא לה סתם ואח"כ מחלוקת שלאחר ר"ג באו ר"מ ור' יהוד' וחלקו והילכך אין הלכה כזה הסתם מש"ה אמר דהו"ל מכריע אמר לי' ר"ג לאו מכריע הוא עיין מה שכתבתי גפ' הגוזל במהדורא תליתאה:

דף יד:

מי דמי התם טמא וטמא הכא טהור וטהור פי' והניחא לרבינ אמשמע דרבא דחמר מקרא מלא דבר הכתוב ל"ש חולין ול"ש תרומה וקדשים אין טומאה עושה כיוצא בה שפיר מצי למילף מדברי ר' חננאי דמטומאה דרבנן מסקינן לטומאה דרבנן ועבינן משלישי שני וה"נ בתרומה מסקינן מאיסור דרבנן לטומאה דרבנן א"נ לרב אדא משמי' דרבא דאמר ל"ש אלא חולין ותרומה אבל קדשים עושה כיוצא בהן שפיר מצי למילף מר' חנניא דמסקי' מטומאה קלה דאוריית' לטומאה חמורה דאוריית' עבדי' משלישי שני

והה"נ מסקי בתרומה איסור' דרבנן לטומאה דרבנן דהא אין אוכל מטמא אוכל בתרומה אלא לאביי דאמר ל"ש אלא חולין אבל תרומה וקדשים אוכל מטמא אוכל איכא לאקשוי מי דמי התם טמא וטמא אבל תרומה טהור וטמא דמדאורייתא שריא ומטמאין בטומאה דאורייתא וקשיא מתני' לאביי:

דף טז.

ספק משקין ליטמא טמא אי קשיא והא משקין אין בהן דעת לשאול וכל שאין בהן דעת לשאול ספיקו טהור מן התרה ואמאי מחזרינן אכתי בספק משקין ליטמא הא בעי' למימר בשלהי פירקין ספק טומאה הבאה בידי אדם אמר ר' יוחנן נשאלין עלי' אפילו בכלי המונח ע"ג קרקע בדבר שי שבו דעת לישאל:

דף יז.

רבינ אמר התם רביעי הכא שליש יכפי מה שפירש כאן המורה דלחם הוי אב הטומאה כך מצאתי שפי' גם רבינו שלמה בן היתום זצוק"ל בכריתות בפ' אמרו לו דתנן התם אכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין באוכלין שהן אבות הטומאה מיירי דנגעי במת והיכ אאשכחן דאוכלין הוו אב הטומאה כדאמרי' בפ' אור ארבעה עשר ובהנהו חיי כרת כשאכלן וכנכנס למקדש אבל באוכלין טמאין בטומאה דרבנן לא הוי חיי בכרת אלא לאו בעלמא ודבר זה לא יתכן דאוכלין ומשקין וכלי חרס לעולם אינן נעשין אב הטומאה שכל שיאן לו טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומאה והכי תנאי בסיפרא או נפש כי תגע בכל דבר טמא ר"ע אומר יכול אפי' נגע באוכלין ומשקין ובכלי חרס יהא חייב ת"ל בהמה מה בהמ' מיוחדת שהיא אב הטומאה יצאו אלו שאינן אבות הטומאה והמורה פירש התם אכל אוכלין טמאין ונפסל גופו מן התרומה אבל אם אכל חצי פרס ונכנס למקדש ארביעית יין קמהדר דמשום אוכלין טמאין לא מחייב אביאת מקדש והיא העיקר:
הדם והמים והיין והשמן משקי בית מדבחיא קשיא לי כיון דדם מונה עם משקה בית מדבחיא היכי אקשינן לעיל מדם שניטמא וזרקו לרב ואידחוק לתרוצי מדרבבן ודלא כיובי בן יעוזר והא רב משקי בית מדבחיא תני אבל משקי מדבחיא ה"נ דמיטמו:

דף יז:

כל הכלים שי שלהן אחורים ותוך כו' ע' בפכ"ב וכ"ה דכלים ובריש פ' על אלו מומין:

דף יח.

מושם דהו"ל משקה סרוח עיין מ"ש בפ"ח דכלים:

דף יט.

הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש כו' עיין מ"ש בפ' העור והרוטב במהדורא בתרא:

דף כ.

צריך של מנחות פי' המורה יבש של מנחות מקום שלא נגע שם שמן ואינו נ"ל דכיון דאמרי' דכלי מצרף מה שבתוכו לקודש כי היכי דלגבי טומאה חשוב הכל כאוכל אחד ואם נגעה טומאה במקצתו כולו טמא הה"נ גבי הכשר חשיב כאוכל אחד ואם הוכשר מקצתו כולו מוכשר ורבינו נתן זצוק"ל פי' מנחה יבשר שאינה בלולה וזהו פתרון יפה כגון מנחת חוטא שאין בה שמן ודומה לו מאי דתנן בריש עדיות כרשיני תרומה בש,א שורין ושפין בטהרה ומאכילין בטומאה ובה"א בטהרה ושפין ומאכילין בטומאה שמאי אומר יאכלו צריך פי' בלי שום הכשר:

דף כ:

גרמא אין בידים לא וכיון דלא חזיא לאכיל הלעול' ולשריפה קיימא שהרי עתידה היא להיטאם אמאי לא מטמאינן לה בידים ושרפינן לה והאי דאמרי' חולין לא אוכלין ולא שורפין פי' דל אשרפי' לה עד שנטמא אותה דומיא דקדשים שנפלו דאמיר' תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה אלא אע"ג גלשריפה קיימא לא מטמאינן לה בידם והכא אמאי אמר שתיהן כאחת:

דף כא.

עבר זמנו אסרו בהנאתו פשיטא פי' ברישא תני כל שעה שמותר לאכול מאכיל דמשמע מותר שאפי' איסור דרבנן אין בו והדר תני עבר זמנו דמשמע זמן תורה פשיטא ודאי דכיון דעבר זמן תורה ואיתסר מדאורייתא שאסור בהנאתו והכי הו"ל למיתני וכל שעה שאינו מותר לאכול אסרו בהנאתו והוא משמע דמשעה דאיתסר מדרבנן אסור בהנאה אבל השתא דתני עבר זמנן דמשמע זמן תורה פשיטא ודאי דאסור בהנאה ומתרץ לא נצרכה אלא לשעות דרבנן וכאלו אמר וכל שעה שאין מורת לאכול אסור בהנא' דמי:

כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל לא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע כו' לקמן בשמעתין מסקי' דלא אמר אל אעל חמץ בפסח ושור הנסקל:

דף כב:

ממשמע שנאמר סקול יסקל כו' עיין מה שכתבתי בפ' האיש מקדש:

דף כד.

דאי מדר"א אין לוקין על לאו שבכללות ע"ל מ"ש בשלהי פירקין זאת אומרת כלאי הכרם עיקרן נאסר פירש דהוה ס"ד שלא אסר הבורא אלא הגידולין שיגדלו בכליא הכרם אלב העיקרין שהיו מותרין קודם זריעה לעולם אינן נאסרין אך אם יתוסף האיסור בהם באחד ומאתים כדין כל תערובת כל הכרם שמתערבין בדבר המורת ואוסרן אותן והשתא אמר שגם העיקרן שהיו מותרין נאסרין בהשרשה בלי שום גידול איסור שיתוספו בהם:

דף כה:

אביי כר' יהודא פי' אביי סבר דכל היכא דלא אפשר אע"ג דמיכוין שרי כגון בגרירת מטה וספסל כיון דלא אפשר בהגבהה אל אבגרירה א"כ כל כוונתו אינו גורר אלא כדי לישב עליהן ואע"פ שמתכוין לעדות חריץ כיצד הוא מתכוין שהאו שמח בו וצריך לאותו חריץ אפ"ה מותר כיון שעיקר גרירתו אינה אלא כדי לישב בהן הנאת החריץ בע"כ ואמלי' היא באה והילכך היא מותרת אבל אם הי' אפשר בהגבהה וגיררן אע"פ שאינו מתכוין לאותו חריץ ואינו צורך לו הי' אוסר דכיון דאפשר בהגבהה ועביד גרירה זאת הוא חשובה לו כוונה ור"ש היכא דמכוין הוה אסר ואע"ג דלא אפשר והיכא דלא מיכוין שרי ואע"ג דאיפשר נמצא במה שהחמיר ר' יהודא מיקל ר"ש ובמה שמקל ר"ש מחמי רר' יהודא וכן נמי כשעובר לפני ע"ז כיון דלא אפשר שאין לו דרך אחת לעבור אלא משם נמצא שאינו עובר להריח אל לעשות צרכיו ואע"פ שבדרך עברתו היא מתכוין להריח מותר לזאת היא הנאה הבאה לו בע"כ מאלי' וכן נמי ר' יוחנן בן זכאי לא אפשר לי' לדרוש לצבור אל ברחוב הר הבית וכל כוונתו לא היתה ולא הלך לשם אלא להכיל את העם ואע"פ שהי' שם צל ההיכל והי' שמח ומתכוין בצלו הי' מותר כיון שעיקר הליכתו לא מפני הצל היתה ואין לחלק בין ריח ע"ז ובין גרירת הספסל כאשר חילקתי במהדורא קמא ותנינא אלא כולן שוין הן ובכולן הי' מתרי אביי אליבא דר' יהודא ולק"מ דלא חשיבא לי' כוונה לאביי אלא אם הי' גורר בעבור החריץ ואל כדי לישב עליו אם הי' עובר לפני

ע"ז כדי להריח שאין לו צורך אחר לעבור שם וצל ההיכל נמי אם הי' לו מוקם אחר פנוי והלך לשם מפני הצל אבל כל זמן שהליכתו מחמת דבר אחר אע"פ שמתכוין באותה ההליכה ליהנות מן האיסור הי' מתיר אביי אליבבא דר' יהודא:

דף כז.

אפה בו אתת הפת אסרו הבהנאה פ"י דוקא כשהסיקו בעצי אעשרה שמכח העצים נאפית הפתח אבל בחדש שנצטנן והסיקו בעצי היתר ואפה בו את הפת אין הפת אסורה שמחמת תשמיש בעלמא שמשתמש בתנור לא נאסרה הפת דאטו אם ימלא התנור פירות נאסרו הפירות בהנאה בעבור שימוש בעלמא לא יאסור בהנאה אל אהבגד שנארג מכר הכרכר וכך היא היסק עצי אשרה לרבנן כמו כרכר בבגד דאע"ג דלית להו לרבנן שבח עצים בפת ובעצי ערלה וכלאי הכרם שרי הכא אסר כיון דמכח עצי עשרה נאפת והילכך אין להקשות מה שהקשתי בפ' כל הצלמים במה"ק על מאי דפסיק הלכה כר' אלעזר דמה צורך והרי כבר פסק לעיל הלכה כר' יוסי דאמר זוז"ג מותר ובלי שום פדיון מותרת ואל היא דהוה סבירנ' דהאי דקתני אפה בו את הפת אתנור חדש קאי ומשום תשמיש בעלמא האי אסרו הואין הדבר כן דלא קאי אסורה בהנאה אלא אישן יוצן דליכא אלא חד גורם באפיית הפת ואפילו לר' יוסי אסורה ואיצטריך למיפסק הלכה כר' אליער שיש לה תקנה ע"י פדיון:

ר' אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח פי' דוקא כשנתערבת הפת באחרות דאיכא הכשר טובא הוה שרי ר"א ע"י פדיון אבל בפת ראשנוה או בתנור חדש לא הוה שרי ע"י פדיון ומש"ה אמרי' חדש יותץ והפת נמי אסורה בהנאה ואין להן תקנה:

דף כז:

אלא עצים דאיסורא לרבנן היכי משכחת לה פי' אע"ג דאמרי' רבנן חדש יוצן אלמא אסור לאפות בו באותו ההיסק אותו האיסור מדרבנן ואין לוקין עליו מפני שבטלו העצים מעינם ואין לוקין עליהן אלא כשנהנה מהם בעודם בעינם שלא בטלו ואי הוה אסר בלוחשות ה"א דלא פליגי רבנן עלי' אלא בגחלים אבל באבוקה כנגדו אפילו רבנן מודו דאבוקה כגוף העצים דמיא אבל השתא דשרי אפילו בעודן דולקין אלמא כמבוטלין חשיב להו א"כ בהסקה לא תמצא לאו לרבנן והיכי משכחת בהו לאו ומתרץ רמי בשרשיפא:

ומה בין זה לערלה פי' אע"ג דחלופי ערלה מותרין וחלופי הקדש אסורין הני מילי כשנתכוין להחליף ההקדש אז תופס חליפי' בקדושה אבל זה שלא נתכוין להחליפם למה נאסור הפת:

דף כח:

ומנין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שהיא בל"ת שנא' לא תאכל עליו דברי ר' יהודא פי' עליו קאי אפסח והכי משמע מזמן דחייל הפסח דהיינו זמן שחיטתו שהיא משש שעות ולמעהל לא תאכל חמץ אמר לו ר"ש וכי אפשר לומר כן והרי כבר נאמר שבעת ימים תאכל עליו מצות בשעה שישנו בקום אכול מצה ישנו בכל תאכל חמץ פי' דה"ק קרא לא תאכל על הפסח חמץ אלא מצות א"כ בע"כ האי עליו לאו אזמן שחיטתו קאי אלא אזמן אכילתו שהיא מוזהר לאכול עליו מצות ואז אם יאכל חמץ עובר בלאו אבל לא ביום י"ד ור' יהודא שפיר קאמר ר"ש פי' מדסמוך לי' שבעת ימים תאכל עליו מצות בע"כ לא קאי קרא אלא אזמן אכילתו והיכי דריש לי' ר' יהודא אזמן שחיטתו אמר לך האי לקובעו חובה לדורות היא דאתי פי' אמר לך ר' יהודא לעולם האי לא תאכל עליו חמץ אזמן שחיטתו קאי וסיפי' דקרא קאי אלא באנפי נפשי' קאי דאזהר רחמנא שיאכלו על הפסח מצות ואע"ג דכתיב על מצות ומרורים יאכלוהו איצטריך האי קרא יתירא לקובעו חובה לדורות אע"ג דליכא פסח וה,ק בזמן אכילת הפסח דהיינו בלילה הראשון תאכל מצות ושבעת דכתיב היא רשות שכל מקום שכתיב שבעה היא מתפרש רשות:

דף כט:

רב אשי אמר דכ"ע פוקין את הקדים להאכילן לכלבים ודכ"ע דבר הגורם לממון לאי כממון דמי והכא בפלוגתא דריה"ג ורבנן קמיפלגי מ"ד מעל כריה"ג ומ"ד לא מעל כרבנן קשיא לי טובא ונהי דלרבנן דלא מצי ישראל לאיתהני מני' תרי כיול הגזבר למוכרו לגוים בתוך ימי הפסח דאטו גיזבר מאי מיתהני אי מזבין לי' הקדש קא מתתני והקדש לאו בר איסורא הוא ובשלמא אי הוה אמרי' אין פודין את הקדשים שנעשו טרפה אין פודין אותן שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים וימכרו אותם לגוים א"ו מאן דסבר דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים סבר נמי דאין מוכרין אותן לגוים אבל התא דאמרי' דכ"ע פודין את הקדשים להאכלין לכלבים כי היכי דמעל לריה"ג מושם ה"ט לימעול נמי לרבנן דאע"ג דישראל לא מצי זבין לי' שהיא אסור בהנאתו מצי גזבר לזבוני' לגוים ואין לומר דאסור למכור קדשים לגוים משום דזילא מלתא דהא תנן בבכורות בפ' כל פסולי

המוקדשין ב"ש אומרים לא ימנה ישראל עם הכהן על הבכור וב"ה מתירין אפילו גוי ומפרש טעמא בגמרא מושם דכתיב בפסולי המוקדשין הצבי והאיל אלמא כיון שנפדו מותרין לגוים:

דף ל.

אמר רבא הלכה חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור כמה נכבדים דברי ר"ת בספר הישר דמוקי רבא כר' יוחנן ואל אסר אלא בנותן טעם ול"ג בספרים במשהו כרב ובלב מקום מוכיח דס"ל רבא כר' יוחנן דכל איסורין שבתורה בין במינן בין שלא במינן בנ"ט חוץ מטבל וייין בלחוד ור"ת מוסיף אף תרומה ועושה התרומה כטבל ועיין מה שהשבתי עליו בפ' בתרא דע"ז במהדורא תליתאה עיין בפ' הערל במהדורא תליתאה מה שמקשים על נותן טעם דחמץ מושם דהוי דברי שיש לו מתיקין ומה שתירצתי שם:

פוקי אייתי לי חמירא מבני חילא פי' שאור לחמץ בו את העיסה שפת של גננים אסרו הולא הותרה בבית דין אבל השאור שלהם מורת שאין בו בישול:

גזירה דילמא אתי למיעבד במינו פי' ולדידן נמי קדרות שאינן בני ומן דפגמן כיון דאיכא תרתי לטיבותא דנטל"פ מותר וגם בליעת הקדרה הוי כל שהוא אמאי אסור לאשתמושיבהן יש לומר דגזרי' דילמא מזהמי דופני הקדרה טובא ואיכא נ"ט ואע"פ דנטל"פ מותר נאסרו כולן משום גזירת קדרה ב"י והילכך אסור להשתמש בכל כלי הגוים:

דף ל:

חיים עלייהו מושם דפקעי ובזבחים בפ' דם חטאת מקשה על קדרות דמקדש דאמר רחמנא וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר ניהדרינהו לכבשונות פי' שאין לומר דחייס עליהו דהא לשבירה קיימי ומתרץ ר' זירא לפי שאין עושין כבשונות בירושלים:

הני סכיני דפיסחא היכי עבדי' להו עיין מה שכתבתי בשלהי מסכת ע"ז במהדורא תליתאה:

ומ"ש לענין יי"נ דדרש מרימר קונאי בין חיואירי בין אוכמי ובין ירוקי שרי פי' לעיל מינה אמרינן בפ' אין מעמידין כסי רב אחא אסר רב אשי שרי כו' עד והילכתא פעם ראשון ושני אסור שליש מותר ופירשתי שם במהדורא תליתאה הכוסות של חרס ששתה בהן גוי אסור לישראל לשתות בהן עד שידיחם ג"פ מושם דלאו בני שכשוך נינהו אבל מאני דקובא שרי בלי שום הדחה לבד שלא תהא דם עכבת יין משום דלא בלעי משום

קוניא דאית בהו ודמי לכלי מתכות וכלי זכוכית אבל כסי דפחרא אע"פ שאין בהן עכבת יין אסורין עד שידיחם ג"פ משום דבלעי והדר פלטי:

דף לא.

הב"ע כשתרהינו אצלו פי' טעמא משום דהרינו אצלו ומושם דבע"ח קונה משכון אבל אם לא הרהינו אצלו אע"פ שעשאו לו אפותיקי בחובו אסור דרבא לטעמיה דאמר הקדש חמן ושיחרור מפקיעין עצמן מיד שיעבוד:

ותיסברא אימא סיפא אבל נכרי שהלוה את ישראל על חמצו אחר הפסח ד"ה עובר ראיתי כתוב וא"ת אליבא דאביי היאך יתרץ הך סיפא דמשמע בה דכ"ע מיכן ולהבא הוא גובה מדקתני עובר אביי מוקים הך ברייתא כולה רישא וסיפא בכגון שלא הוחלט החמץ לאחר הפסח למצוה אלא שפרע לו הלוה הדמים ואין לומר איגלאי מילתא למפרע דברשות המלוה הוה קאי והאי דקמיפלגי ת"ק ור"N ברישא ובסיפא לא פליגי מוקי לה אבייי כרבא כשהרהינו אצו וקמיפלגי בדרב יצחק דאפי' שפדאו נכרי לאחר הפסח וליכא למימר איגלאי מילתא למפרע מיהו כיון דס"ל כר' יצחק הרי היא עובר עליו שכל זמן שהי' ביד ישראל הי' שלו לגמרי דבע"ח קונה משכון כל זמן שהאי בידו של ישראל הי' שלו לגמרי ואע"פ שיפדם לאח"כ ובסיפא ל"פ דהתם ודאי גוי מישראל לא קני כמו שהכא מתרץ לה:

דף לא:

האוכל תרומת חמץ שוגג משלם קרן וחומש פי' תשלומי השוגג לא יקראו תשלומי כהן דקתני בהו אם רצה הכהן למחול אינו מוחל אלמא אינו באין אלא לכפרת נפשו של ישראל אבל תשלומי מזיד הן של כהן דתנן בהן אם רצה הכהן למחול מוחל הילכך מזיד פטור מלשלם דכיון דחמץ בפסח אסור בהנאה לאו בר תשלומין הוא דלאו מיד יחסרי' אבל בשוגג דלכפרתו משלם אע"ג דלא שוי מידי משלם קרן וחומש:

דף לג.

שאם נתכוין להגביה את התלוש והגביה את המחובר עמ"ש בפ' כלל גדול במהדורא קמא:

אמר קרא תתן לו ולא לאורו פי' האי דדרשי' הכי וקשיא תרומה טמאה ואל דרשינן תתן לו שיהא בר נתינה לאפוקי חמץ בפסח דאסור בהנאה ותו לא קשיא לן מושם דאמר ד"ה אינה קדושה דמשמע אפילו לריה"ג דאמר חמץ בפסח מותר בהנאה אפ"ה אינה קדושה:

דף לג:

טמא מת שסחט זתים וענבים כו' פי' המורה דאוכל ומשקה מקבלי טומאה בכל שהן אבל אין מטמאין אחרים אלא אכול כביצה ומשקה ברביעית ולגבי זב דתנן זב שחלב את העז החלב טמאה שכיון שיצאת טרפה הראשונה ניטמאת במשא פי' דמשקה מקבל טומאה בכל שהו וכשחזר אמרי' נתערב טמא בטהור והכל טמא וזהו לא יתכן כלל שאלו אין המשקה מטמא אאל ברביעית מה יעשה לנו אם נתערבה טיפ טמאה בשאר משקין טהורין והלא היא בטלה ברוב ואפילו לר' יהודא דאמר מין במינו לא בטיל אם ישתה אותה הטיפה הטמאה מה בכך כיון שאין בו כח לטמא אחרים אלו נתערב פירור אחד של אוכל טמא בשאר אוכלין טהורין כלום אנו מפסידין כל האוכלין בעבור אותו הפירור אלא כיון שאין בו כח לטמא אחרים הכל טהורין שאפילו אם יבא לאכול אותו הפירור עצמו אין בכך כלום כיון שאין בו כח לטמא אחרים והם הכי בטיפה טמאה של משקין שנתערבה במשקין טהורין אלא לאו ש"מ שהמשקה מטמא בכל שהו מדאורייתא אפי' בטיפה אחת כדתנאי בתוספתא דטבול יום חומר במשקין מבאוכלין שהמשקי מטמאין בכל שהן והאוכלין בכביצה וכמה ראיות הבאתי בתשובות י"ד שהמשקין מטמאין בכל שהן בין אוכלין ומשקין בין בכלים ולא הוזכרה רביעית אלא לשותה משקין טמאים לפסול את הגוי' וגם ברישא דההיא תנן בפ"ג דמסכת טהרות גוש של זתים שנפל לתנור והוסק כביצה מכוון טהור יתר מכביצה טמא שכיון שיצאת טיפה הרשונה ניטמאת מכביצה פי' הגוש הי' טמא ואין אוכל טמא מטמא תנור כ"א משקה והילכך הטיפה הראשנונה שניטמאת מטמאה את התנור והכא מאי תערובת איכא אלא ש"מ שהטיפה הטמאה יש לה כח לטמא את התנור:

אמר לי' הכא בענבים שלא הוכשרו עסקי' אימת מתכשרו לכי סחיט להו כי סחיט להו בציר להו שיעורי' פי' דכתיב מכל האוכל אשר יאכל אשר יבא עליו מים יטמא אלמא לגבי הכשר בעינן אשר יאכל דהיינו כביצה אבל פחות מכביצה לא מקבל הכשר ואע"ג דלענין טומאה מקבל טומאה מדרבנן בכל שהי אכדתניא בסיפרא דוקא לעינן טומאה אדאורייתא דפחות מכביצה לא מקבל הכשר וקשיא לי למה לא הוכיח לו מן הרישא מגוש של זיתים שהיו הזתים טמאים והשמן היוצא מהם רוצה לטמא התנור ואי משקין מיבלע בליעי אפילו פחות מכביצה יטמא התנור אלא ש"N מיפקד פקודי ואם לא יקבל השמן טומאה אחר יציאתו מן הזתים בעודו מובלע בזתים לא נטמא ויש לומר שגם זה יכול למחות ולומר בזתים טהורים שלא הוכשרו והתנור טמא והתנרו רוצה לטמא את הזתים ואכתי קשיא לי שנוכל להוכיח לו מריש פירקא דתני הרוטב והגריסין והחלב

בזמן שהן משקה טופח הרי אלו תחלה קרשו הרי אלו שניים חזרו ונימוחו כביצה מכוון טהור יתר מכביצה טמא שכיון שיצאה טיפה הראשונה נטמאת מכביצה ואי משקין מיבלע בליעי אפילו פחות מכביצה נמי:

דף לד.

ה"נ בשלקתא ומאיסתא פי' מאי דאמר ר' יוחנן אפילו חיטי כגון שניטמאו לאחר שנשלקו שמשליכן לצד אחד ונמאסין דתו לא אתי בהו לידי תקלה ורב הונא דאמר אבל חיטי לא מיירי בחיטין חיות ול"פ ודברי המורה לא נ"ל:

ומאי קמ"ל גידולי תרומה תנינא גידולי תרומה תרומה אי קשיא היכי ניחא לי' למימר מאי קמ"ל גידולי תרומה תרומה כו' דמשמע דהאי דקתני ואסורין מלאכול משום טעמא דגידולי תרומה היא ומש"ה אסורין לזרים והא בפ"ק דשבת מוכח דהאי דתנן גידולי תרומה תרומה היא שאסורין אפילו לכהנים דהכי אמרי' התם אף גידולי תרומה תרומה בו ביום גזרו מ"ט אמר ר' חננאי גזירה משום תרומה טהורה ביד ישראל אמר רבא אי חשיידי אפרושי נמי לא ליפרשו אלא אמר רבא כיון דאיפשר למיעבד כשמואל דאמר חטה אחת פוטרת את הרכרי ולא עברי לאפרושי מפרשי המיני מהימני אלא גזירה מושם תרומה טמאה ביד כהן שאסור לאוכלה ובא לזורעה וגזור שתהא כשמה הראשון והויא תרומה טמאה אלמא לא אמרי' גידולי תרומה תרומה אלא לאוסרן אפילו לכהנים והשתא מפרשי' אמר רבא מאי אסורין אסורין לזרים ומקשה לי' ומאי קמ"ל גידולי תרומה תנינא אדרבה הכי הו"ל לאקשויי והתנן גידולי תרומה תרומה והוינן בה ומסקי' משום תרומה טמאה ביד כהן והן אסורין אפילו לכהנים והיכי תני הכא שתילי תרומה שניטמאו ושתלן טהרו למטמא דמשמע שהתרו לכהנים ואינן אסורין אלא לזרים תשובה לעולם גידולי תרומה תרומה לא משמע אל אדאסורין לזרים ואל לכהני' ואע"ג דמסיק התם גזרי משום תרומה טמאה ביד כהן ה"פ מ"ט גזור רבנן על גידולי תרומה שיהו תרומה ואל בטלו אגב קרקע ויותרו לזרם כדאמרי' התם גבי טבל ושביעית שבטלין אגב קרקע ומסקי משם תרומה טמאה ביד כהן שאם אתה אומר שיהו הגידולין חולין לעולם לא יבא הכהן לשרוף חטין של תרומה שניטמאו אלא ישהא אותם עד מר חשוון זמן הזריעה ויזרעם ודילמא אדהכי והכי אתי בהו לידי תקלה להכי גזור שיהי' תרומה שכיון שידע הכהן שלא יותרו לזרים אע"פ שיותר לו לא טרח לזרוע ולקצור ולהוציא הוצאות כדי להרבות לו תרומה מפני שהתרומה בא לו במתנה בלי דמים א"נ מוצא לקנות תרומה בזול או מדומע של ישראל שהיא מוכרו לכהנים בדמי תרומה הילכך אי הוו הגידולין

מותרין לזרים הוה טרח בהו אבל השתא דידע שהן תרומה לעולם לא טרח בהו לזורען שהיא צריך הוצאות מרובות לחרוש ולזרוע ולקצור ולדוש ומימנע ושריף להו. מש"ה מקשה לי' דהאי דתנן אסורין באכילה אי לזרים קאמר תנינא עד דמסיק דלא איצטריך הא אלא לאוסרן אפילו לכהנים שאע"פ שטהרו מטומאתן הנ"מ שלא למנות בהן ראשון ושני אבל באיסורן הראשון עומדין שהן אסורין אפילו לכהנים משום היסח הדעת:

דף לד:

איתבי' ניטמא בשר או שנפסל או שיצא חוץ לקלעים כו' הרבה נ"ל דחוקים דברי המורה על היוצא והנכון בעיני דל"ג או שיצא אלא ניטמא ונפסל בלחוד אבל לעולם אם יצא לא אמרינן אם זרק הורצה וכך מצאתי כתוב במקצת ספרים ואין צורך עכשיו לשבש פסול הגוף מי מרצה ציץ:

תרי גוונא טמא פי' כשניטמא מטמא אחרים אבל כשנפסל בטבול יום הוא פסול ואינו מטמא אחרים ודלא כר"מ דתנן בפ' י"א דפרה כל הטעון ביאת מים מד"ת מטמא את הקודש ואת התרומה ואת החולין ואת המעשר ואסור על ביאת המקדש לאחר ביאתו מטמא את הקודש ופוסל את התרומה דברי ר"מ וחכמים אומרים פוסל בקודש אלמא טבול יום הויא פלוגתא דר"מ ורבנן דר"מ סבר התרומה פוסל אבל הקודש מטמא שיפסול גם הוא אחרים ורבנן סברי אין כח לטבול יום אלא לפסול בין בתרומה ובין בקודש:

דף לה.

יצאו אילו שאין באין ליד יסרחון ירושלמי בדקו ולא מצאו הבא לידי חמץ אלא מחמשת המינין בלבד אבל שאר המינין אינן באין לידי חימוץ אלא לידי סרחון:

דף לו.

וחכמים אומרים תיכאכל מיד המורה גריס תיאכל ול"ג מיד ורבינו יצחק מפא"ס זצוק"ל גריס תאפה מיד ונ"ל דס"ל דממהרין להחמיץ הילכך אל ישהא העיסה אלא תיאפה מיד ופליגי ארבן גמליאל דאמר תשרף ואין לה תקנה:

דף לז:

מאי שנא המעיסה ומ"ש חליטה פי' שאין לומר דקמח ע"ג מוגלשין הוי כלי ראשון ומוגלשין ע"ג קמח הוי כלי שני וקיי"ל דכלי שני אינו מבשל דודאי אי הוה מערה

מוגלשין בכלי שני והוה יהיב קמח הוי כלי עלייהו הוי חשיב כלי שני אבל כיון דמכלי ראשון מערה ושופך ע"ג הקמח כלי ראשון חשיב שהרי לא הורקו הרותחין מכלי אל כלי וכך דומה כאלו שם הקמח ע"ג מוגלשין בכלי ראשון ומיכן תשובה לומורה שחילק בשריית המורסין כדכתבית בה' י"ו דספר הלקט:

לא דכ"ע מעשה אילפס פטורין והכא כגון שחזר ואפאו בתנור כו' פי' משום דקשיא לך ר' יהודא היינו ת"ק אתה מוסיף דפיגי במעשה אילפס לעולם אימא לך במעשה אילפס לא פליגי דפטורין כדתני' בבריית' קמיית' והכא כגון שחזר ואפאו לחלוט בתנור פליגי דת"ק לא פטר מעיסה וחליטה אלא כשלא חזר ואפאו בתנור כגון שעשה עוגה וחלטה ברותחין ואכלה כך אבל אם אחר שחלט האפאה בתנור לחם הוי חייב בחלה ור' יהוד' סבר אין לחם אלא האפוי בתנור מעיקרא ודברי המורה שפירש דאמעשה אילפס שחזרו ואפאו קאי אינו נראין לי דמה צורך לכל זה הדוחק ולא מ"ש במהדורא תנינא:

רוב עניים עושין כן פי' העניים שאין להם רוב עצים להסיק התנור יפה ואח"כ לאפות בו משימין הפת בתנור לצד אחד ובצד אחד מסיקין את העצים ובעוד שהן דולקין הפח נאפת וכיון דבתנור עבדי הכי כי עבד באילפס נמי במעשה תנור לחם הוי דומיא דהרתיח ולבסוף הדביק:

דף מ:

אין נותנין את הקמח לתוך החרוסת פ"י אע"ג דאמרן לעיל בבריית' והרוצ' שימלול נותן את הקמח ואח"כ עושין את החומץ דמשמע שהחומץ מעכב החימוץ והכא משמע שממהר להחמיץ יש לומר דל"פ דהתם כשהקדרה ע"ג האור מפני שהקמח מתבשל אינו מחמץ ואע"ג דאיכא למימר אדמבשל לי' מחמע כיון שהחומץ אגב דחריף ממהר בישולו אינו מחמיץ כיון שהיא מתבשל מהרה אינו יכול להחמיץ אבל לעולם בחומץ צונן ממהר להחמיץ ביותר ומש"ה ישרף אבל ודאי ר' יוסי דאמר דאף חומץ צונן צומת ואינו מחמיץ פליג עם מתני' דאיהו אמר צומת ואינו מניח להחמיץ ובמתני' אמרינן דאדרבה ממהר להחמיץ מיד כ"ש דאינו צומת:

דף מא.

אמר רבא אכל נא לוקה שתים מבושל לוקה שתים נא ומבושל לוקה שלש אביי אמר אי לוקין על לאו שבכללות איכא דאמרי חדא מיהת לקו איכא דאמרי חדא נמי לא לקו דלא מייחד לאוי' כלאו דחסימה ה"ג הכא אבל בפ' שלשה מינין אסורין בנזיר גרסי'

איפכא אמר אביי אכל חרצן וזב לוקה שלש רבא אמר אין לוקין על לאו שבכללות ובודאי דההיא גירסא דנזיר משבשתא היא ואיפכא צריך למיגרס חדא דהא הכא גרסי' איפכא ותו דגבי נא ומבושל פליגי נמי הכא דרבא סבר לוקין על לאו שבכללות ואביי סבר אין לוקין ותו דבשלהי פ' המקבל אמרי' אמר ר"ה חבל רחיים לוקה שתים משום רחיים ומשום כי נפש הוא חובל ורכב לקוה שלש משום רחיים ומשום רכב ומשום כי נפשה הוא חובל ור' יהודא אמר חבל רחיים לוקה אחת ורכב לוקה אחת רחיים ורכב לוקה שתים כי נפש היא חבובל לדרשא אחרינא היא דאתי ואמרי' התם לימא אביי ורבא בפלוגתא דרב הונא ורב יהודא קמיפלגי כו' עד לימא אביי דאמר כרב יהודא ורבא דאמר כרב הונ א אלמא רבא האי דאמר לוקין על לאו שדבכללות ואביי אמר אין לוקין פי' לאו שבכללות יקרא לאו דכי אם צלי אש דכאלו כתיב אל תאכלו כ"א צלי אש הוי דאל תאכלו קאי אנא ומבושל ואכ"א צלי אש וכן כי נפש היא חובל היא לאו שבכללות שבכלל כל כלי אוכל נפש וכן מכל אשר יעשה מגפן היין דנזיר שכולל כל היוצא מן הגפן ואי קשיא מה (שנאכל) (שנכלל) הני לאוי מלאו דלא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו הלא נכללו באותו הלאו כל כלים שבעולם ומ"ט התם לוקה והכא אינו לוקה תשובה לאו דלא תביא אל ביתו אע"פ שכל הכלים שנכללו באותו הלאו לא נכללו להרבה לאוין שאם בא וחבל עשרה כלים בבת אחת אינו לוקה אלא אחת אבל לאו דכי נפש כולל לאוין הרבה שאם חבל עשרה כלים של אוכל נפש לוקה עשרה כמו שלמדנו מרחיים ורכב ואם לא הי' כותב רחיים ורכב והי' כותב לא יחבול כלי א"נ בלבד לא הי' לוקה אלא אחד על כולן דומיא דאל תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו ולא הי' נקרא לאו שבכללות אבל פרטות דרחיים ורכב עושין ללאו דכי נפש לאו שבכללות וכן נמי פרטות דנא ומבושל לכי אם צלי אש ופרטות דמחרצנים ועד זג למכל אשר יעשה מגפן היין שאם לא היו הפרטות כל מה שהי' אוכל לא הי' חייב אלא מלקות אחת ועד כאן לא פטר אביי אלא בלאו דכי צלי אש וכל אשר יעשה מגפן היין וכי נפש היא חובל אבל על הפרטות דהיינו נא ומבושל וחרצנים וזג ורחיים ורכב לוקה על כל אחד ואחד ואע"ג דלאו אחד כתיב אכולהו כיון דפרטינהו רחמנא כאלו כתב לאו אכל חד וחד דמי כאלו כתב אל תאכלו ממנו נא ואל תאכלו מבושל ואל יחבול רחיים ואל יחבול רכב ואל יאכל חרצנים ולא יאכל זג ודמי לאלמנה גרושה חללה זונה את אלה לא יקח דאע"ג דכתי' לאו חד אכולהו אמרי' דאכל פרטא ופרטא קאי האי לאו ולקי על כל חדא וחדא ולאו הכתיב אצל עופות טמאים אע"ג דאיכא פרטי טובא כל כ"ד עופות טמאין לא אכולהו אלא אחדא דהאי דפרטינהו לאו לאקומי לאו אכל חד וחד אלא למימרא דאלה הן אסורין

אבל שאר כל העופות מותרין כדאמרינן גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שהעופות טהורין מרובין. על הטמאין לפיכך פרט הכתוב בטמיאן לומר לך אלו הן אסורין אבל כל השאר טהורין וכל אל השלשה דומין זה לזה ובכולן אמר רבא דלוקין על לאו שבכללות ואביי אמר אין לוקין ובודאי דאביי דאמר כרב יהודא לגבי כי נפש היא חובל ורבא דאמר כרב הונא ומאי דדרשי' בפ'ק המקבל אמר לך רבא אנא דאמר אפי' לרב יהודא ע"כ לא אמר רב יהודא התם אלא דכי נפש היא חובל לשאר דברים היא דאתי ואל משמע לרחיים ורכב אבל הכא כי אם צלי אש למאי אתא ש"מ ללאו היא דאתי ואביי אמר לך אנא דאמרי אפילו לר"ה על כאן לא אמר ר"ה התם אלא דכי נפש היא חובל יתירא היא וכיון דיתירא הוא שדייה נמי ארחיים ורחב אבל הכא כ"א צלי אש לאו יתירא היא מבעי לי לכדתנאי בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו בבל תאכל נא ובשעה שאינו בקום אכול צלי אינו בבל תאכל נא דחיות בעלמא נינהו וכך דרך התלמוד לדחות בכל מקום ואינן עיקר דלמאי דדחי לרבא איכא לאקשוי דכי היכי דכי נפש הוא חובל אתא לשאר דברים לחי ולמבושל בחמי ברי' דאין חי בכלל נא ואין חמי טבריה בכלל מבושל דסתם בישול ע"י האור משמע ולאביי דדחי לאביי נמי איכא לאקשוי דהא אין לוקין על לאו שבכללות קאמר והיכי אמר הכא דלקי על כי נפש היא חובל ותו התינא כ"א צלי אש דאתא לדרשא אחרינא והא כל אשר יעשה מגפן היין לא אתא לדרשא אחרינא ודמי לכי נפש היא חובל ואמר אביי עלי' דאין לוקין על לאו שבכללות מש"ה נ"ל דכי היכי דאפליגי אביי ורבא גבי כ"א צלי אש גבי כל אשר יעשה מגפן היין הה"נ פליגי גבי כי נפש היא חובל ואלה אינן אלא דחיות בעלמא ואין להם מעמד שאין לחלק ביניהן כלל והאי דאמרינן נא ומבושל לוקה שלש וזג וחרצון לוקה שלש ורחיים ורכב לוקה שלש נראה לי דלא שלש מלקיות קאמר דארבע מלקיות היא לוקה שתים אנא ושתים אמבושל ושתים אחרצן ושתים אזג שתיה אריחים ושתים ארכב והאי דקאמר לוקה שלש ה"פ משום שלשה שמות הוא לוקה משום לאו דנא ולאו דמבושל ולאו דכ"א צלי אש ולעולם בלאו דכ"א צלי אש לוקה שתים חד אנא וחד אמבושל כדאוכחית במהדורא תנינא וללישנא קמא דאביי דאמר חדא מיתת לקי אתא כברייתי' דתניא בפ' המקבל אכל זוג של ספרים וצמר פרות לוקה שתים זה בעצמו וזה בעצמו אינו חייב אלא אחת וללישנא בתרא דאמרי' חדא נמי לא לקי אתי כברייתא דתניא לעיל יכול אכל כזית חי יהא חייב ת"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל ומבושל נא ובשל אמרתי לך ולא חי יכול יהא מותר ת"ל כ"א צלי אש אלמא ס"ל להאי תנא דלא לקי על לאו דכ"א צי אש כלל ורבא לא ס"ל כי הא מתנית'

אלא כי מתניתא דפ' המקבל והיכא דחבל או רחיים או רכב אמר דלקי שתים ומשום דתנ אי כאביי וכרבא לא מקשי' לא לאביי ולא לרבא מחדא מנייהו:
עוד אשכחן דפליגי אביי ורבא בלאו שבכללות בפ' כל המנ חות באות מצה דאמרי' התם ת"ר שאור בל תקטירו אין לי אלא כולו מקצתו מנין ת"ל כל עירובו מנין ת"ל כי כל מאי קאמר אמר אביי ה"ק שאור בל תקטירו אין לי אלא כזית חצי זית מנין ת"ל כל עירובו מנין ת"ל כי כל רבא אמר ה"ק אין לי אלא קומץ חצי קומץ מנין ת"ל כל עירובו מנין ת"ל כי כל ואמרי' התם איתמר המעלה משאור ודבש ע"ג המזבח פי' מעורבין זה בזה אמר רבא לוקה משום שאור וקלוה משום דבש לוקה משום עירובי שאור ולוקה משום עירובי דבש אביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות איכא דאמרי חדא מיהת לקי וא"ד חדא נמי לא לקי דהא לא מייחד לאוי' כלאו דחסימה פי' אין לאו שבכללות זה דומה לאלה השלשה שלמעלה שזהו לאו שבכללות משום דעיקר לאו דקרא לשאור ודבש קאתי ושאור ודבש פרטי נינהו ולאו קאי אכל חד וחד אבל העירוב שלמדנו מכי כל הוא שקור' לאו שבכללות שכללו הכתוב על הלאו דשאר ורבא דאמר לוקין על לאו שבכללות לקי ארבע משו' שאור ומשו' דבש ומשו' עירובי שאור ומשו' עירובי דבש ואביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות דהיינו לאו של עירוב דלא פרט הכתוב לאו עליו אלא כללו עלם לאו דשאור והילכך על לאו דשאור ועל לאו דדבש לקי דהוי פרט ודמי לאלמנה וגרושה וגו' אבל על העירוב לא לקי מפני שלא נתייחד הלאו עליו אלא נ כלל עם הלאו דשאור וא"ד חדא מיהת לקי פי' אע"ג דלאו עירוב היא לאו שבכללות לקי עלי' חדא שאם הקריב עירוב שאור חייב מלקות אע"פ שאין בה שדיעור שאור אבל הכא דאיכ' שיעור שאור ולקי על לאו דשאור לא לקי תו על לאו דעירוב דהוי לאו שבכללות ואיכ אדאמרי דאפי' חדא לא לקי דלעולם אינו לוקה על לאו של עירוב ואפי' בפ"ע מפני שלא נתייחד הלאו עליו כלאו דחסימה אלא כללו עם הלאו דשאור וכיוצא בזה פליגי נמי אביי ורבא בפ"ק דתמורה דאמרי' התם ואשה לא תתנו אין לי אלא כולן מקצתן מנין ת"ל מהם ואמרי' איתמר המעל' איברי בעלי מומין ע"ג המזבח אמר רבא לוקה משום הקטרת כולו ומשום הקטרת מקצתו ואביי אמר אין לוקין על לאו שבכללות פי' המקתת קורא לאו שבכללות משום דעיקר קרא לא אתי אלא על הקטרת כולו ואשה לא תתנו הם וכתב מהם וכלל בלאו זה לאו דמקצתו ורבא סבר לוקין עליו ואביי סבר אין לוקין עליו וה"נ איכא למימר תרי לישנ י דדוקא כשהקטיר כולו דאיכ' לאו דכולו אמר אביי דלא לקי נמי על לאו של מקצתו אבל חדא לקי כגון שלא הקטיר אלא מקצתו ויש לומר דאפי' חדא נ מי לא לקי שאע"פ שהקטיר לבד דליכא לאו דכולו לא לקי על לאו של

מקצתו משום דלא מייחד קרא לאו עלוי' כלאו דחסימה אלא כללו הכתוב על לאו דכולן אבל המורה פירש שם והאי אין לוקין דקאמר אביי אין לוקין תרתי קאמר אבל חדא לקי ואליב' דמ"ד חדא מיהת לקי אלאו שבכללות בשלהי פ"ב דפסחים ואיני נ"ל שהמורה סובר שהמקצת וכולו שניהן הן לאו שבכללות מושם דתרווייהו מחד לאו נפקו ואינו נ"ל דלאו דכולו לא יקרא לאו שבכללות מושם דלא ייחד עליו הכתוב לאו אלא כללו עם לאו דכולו ופתרון א' יש לשניהם ללאו דמקצתו וללאו דעירוב שאור כדפרישית ונמי ששם אומר שני הלשונות גם הנה ראוי לומר שני הלשונות וקשיא לי אמאי לא מני נמי גבי המעלה משאור ומדבש לאו דמקצתו שילקה לע לאו דשאור ועל לאו דדבש ועל עירוב שאור ועל עירוב דבש ועל מקצת שאור ועל מקצת דבש וי"ל שהזכירו גבי בעלי לאו דמקצתו וה"ה גבי שאור ודבש ונקט התם עירוב שאור דלא משתכח האי לאו גבי הקטרת בעלי מומין והתם בתמורה איתוקם אביי בתיובת' דתני' בפי' דלוקה משום הקטרת כולו ומשום הקטרת מקצתו:

ובפ"ק דכריתות אמרי' ת"ר כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו לחייב על כל א' ואחד דברי ר' ישמעאל וחכ"א אינו חייב אלא אחד נ ימא בהא פליגי דר' ישמעאל סבר לוקין על לאו שבכללות ורבנן סברי אין לוקין על לאו שבכללות פי' אין לוא שבכללות דומה לאותן השלשה דאותן השלשה כ"א מרבה לאוין הרבה ומש"ה פליג רבא ואמר דלוקין על לאו שבכללות אבל האי אינו מתחלק ללאוין הרבה ואינו מתחלק לאו זה לכל הפרטות כמו אלמנה וגרושה וגו' דאלמנה וגרושה הן כל אחת ואחת שם בפ"ע ולאו קאי אכל הדא וחדא אבל הכא שם חלב אחד היא והאי דפרטינהו רחמנ' לאו לייחודי לוא אכל חד וחד אלא לומר זה החלב אסור של שור וכשב ועז הא חלב חי' שרי ולהכי פרטינהו רחמנ' ולעולם חד לאו קאי אכולהו ודמי זה ללאו דעופות טמאין דאע"ג דפרטינהו רחמנ' לא פרטינהו לייחודי לאו אכל חד וחד אלא למימרא דהני הוא דאיסרוי אבל שארא שרי ומש"ה מתמה דנימא סבר ר' ישמעאל דלוקין על לאו שבכללות בזה על כל פרט ופרט ואע"ג דהוו לוא שבכללות דלא קאי אכל פרטי ופרטי ולהנ י תרי נמי לא דמי דהתם בעירוב שאור ומקצת בעלי מומין מש"ה אמר רבא דלוקין על לאו שבכללות משום דשאור הוי פרט לעצמו והעירוב פרט לעצמווכן המקצת בבלעי מומין ולאו קאי ומתחלק אכל פרטא ופרטא אבל הכא לא קאי אכל פרט' ופרט' דהני פרטי לא אתי אלא למעוטי חלב חי' ולאו לייחודי לאו אכל פרט' ופרט' ולעולם חד לאו כתיב אכולהו ודמי האי לאו ללאו דלא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו שנכלל זה הלאו לכל הכלים שבעלם וללאו דעופות טמיאן וללוא דלא תאכלו כל נבלה שכולל נבלות בהמה וחי' ועופות דלא מחייב

אלא חד לאו אכולהו ומהדר לעולם קסבר ר' ישמעאל דאין לקין על לאו שבכללות כזה אלא חדא ושאני הכא דמייתרי לי' קראי דליכתוב קרא חלה סתם ומימעטא מה דהא בענינא דקדשים כתיב כדמסיק התם דילפי' לאו מכרת שור וכשב ועז למה לי ש"מ לחלק לאו זה על כל אחד ואחד דומי' דאלמנה וגרושה וגו' ואין זה לאו שבכללות כלאו דעופות טמאין ולאו דנבלה ולאו דעבוט ורבנן סבר לאו מלאו ילפי' לאו מכרת לאו ילפינן ולהכי איצטריך שור וכשב ועז למעוטי חלב חי' ולאו לייחודי לאו אכל חד וחד דלעולם לאו שבכללות היא כלאו דנבלה ועבוט ועופות טמאין ואמרי' נמי התם אמר ר' אילא האוכל מעשר דגן תירוש ויצהר לוקה שלש והא אין לוקין על לאו שבכללות פירוש דשם מעשר אחד היא והאי דפרטינהו קרא לאו ליחודי לאו אכל חד וחד אלא למימר' דדוק' דגם תירוש ויצהר ואל שאר פירות וירקות ודמי ללאו דעופות טמאים ונבלה דלא מחייב אלא חדא אכולהו עופות טמאים ואכולהו נבלות וליכ' מאן דפליג הכא ומהדר שאני הכל דמייתרי קראי מיכדי כתיב ואכלת לפנ י ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך קרא לא תוכל לאוכל' דגנך תירושך ויצהרך למה לי ש"מ לייחודי לאו אכל' חד ולא והי לאו שבכללו' ודמי ללאו דאלמנ ' גרוש' וגו'. א"ר יצחק האוכל לחם וקלי וכרמל לוקה שלש והא אין לוקין על לאו שבכללות פי' והאי נמי לאו שבכללות היא דכל שם חדש אחד הוא ולא פרטינהו ללאוי יתיר' אלא למעוטי שאם אכל שחת שאינו לוקה ומהדר דהכ' מייתרי קראי דמסיק התם ולא אתי אלא לייחודי לאוי אכל חד וחד ולא הוי לאו שבכללות ובריש פירקין אמרינן דהאי דכתיב ואל חטאת אשר יובא מדמה אל הקודש פנימה לא תאכל באש תשרף האי לא תאכל קרא יתירא האי דליכתוב באש תרשף ואל ליכתוב לא תאכל ומה ת"ל לא תאכל אם אינו ענין לגופו דנפ' לי' מדר"א דאמר ר"א אלא יאכל כי קודש הם כל שבקודש פסול ליתן לא תעשה על אכילתו תנהו ענין לכל איסורין שבתורה ואמרי' התם א"ל ר"פ לאביי אימא לייחודי לי' לאו לגופי' היא דאתא דאי מדר' אלעזר אין לוקין על לאו שבכללות וקשי' לא' טובא מ"ש לאו זה מלאו דלא תאכלו כל נבלה שכולל כל הנבלות נבלת בהמה ונבלת חי' ונבלת עופות ולקינן עלי' אליב' דכ"ע וכן נמי כל חלב וכל דם לא תאכלו שכולל חלב שור וכשב ועז וכל דם כולל בהמה וחי' ועוף ולוקין עליו והכי נמי כל שבקודש פסול לא יאלכ שכולל כל פסולי הקדשים באל יאכל אמאי אמרינן דאין לוקין עליו עד דאיצטריך לא תאכל גבי חטאת לייחודי לאו לגופי' ונ"ל לתרץ בודאי לאו דחלב אע"פ שכולל חלב שור וכשב כולן שם חלב הן ואין זה לאו המתחלק להרבה ענינים אלא לחלב לבדו וכן לאו דדם אע"פ שכולל דם בהמה וחיה ועוף כולן שם נבלה הן ולאו מיוחד אחד לנבלה והילכך לוקין עליו אבל פסולי

המוקדשין הן הרבה שמות חוקין זה מזה הלן והטמא והיוצא ושנשרף דמו ושיצא דמו חוץ לקלעים וחוץ לזמנו וחוץ למקומו וכיוצא בהן שכל פסול ופסול יש לו מקרא לעצמו והן הרבה שמות ועכשיו כשכולל ואומר כל שבקודש פסול לא יאכל נמצא שהלאו זה מתחלקר לכמה שמות והילכך אין לקין עליו מפני שמקצתו עולה לשם זה ומקצתו לשם זה ואינו מיוחד לשם אחד ומש"ה אין לוקין עליו וכיוצא בזה אמרינן בפ' ארבע מיתות בה' אבל המגפף כו' תנ י' מנין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה שהוא בל"ת ת"ל לא תאכלו על הדם ד"א לא תאכלו על הדם לא תאכל הבשר ועדיין הדם במזרק ר' דוסא אומר מנין שאין מברין על הרוגי ב"ג ת"ל לא תאכלו על הדם ר"ע אומר מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין טועמין כלום כל אותו היום ת"ל לא תאכלו על הדם ואמר ר' יוסי בר' חנינ' אזהרה לבן סורר ומרה מנין ת"ל לא תאכלו על הדם ואמר ר' אבין בר' חיי' ואיתמימ' רבין בר כהנ' על כולן אינו לוקה משום דהו"ל לאו שבכללות אלמא' זה הלאו דלא תאכלו על הדם למפני שהיא מתחלק להרבה שמות אין לוקין לעיו משום דבעי' לאו מיוחד לשם אחד דומי' דלאו דחסימה ותנן התם אבל המגפף והמנשק והמכבד והמרביץ והמחריץ והסך והמלביש והמנעיל ה"ז בל"ת הנודר בשמו ומקיים בשמו עובר בל"ת ואמיר' בגמר' כי אתא רב דימי אמר ר' אלעזר על כולם לוקה חוץ מהנודר בשמו ומקיים בשמו מ"ש נודר בשמו ומקיים בשמו דלא לקי משום דהו"ל לאו שאין בו מעשה הכי נמי לאו שבכללות הן כו' עד אלא כי אתא רבין אמר על כולן אינו לוקה חוץ מן הנודר בשמו ומקיים בשמו מ"ש אהנך דלא לקי דהו"ל לאו שבכללות הני נמי לאו שאין בו מעשה נינהו כ' יהוד' דאמר לאו שאינן בו מעשה לוקין עליו פי' לאו שבכללות נינהו דכולהו נפקי מלא תעבדם וק"ל אע"פ דהאי לא תעבדם כולל כל אלה העובדות מ"ש לאו זה מלאו דנבלה וחלב ודם שכל אחד כולל הרבה ענינים כדכתבית לעיל ומפני שכולן הן שם אחד לוקין עליו וה"נ אע"פ שכולל עבודות הרבה כולן שם אחד הן עובד ע"ז ואמאי אמרי' דלא לקי עלייהו ונ"ל לומר שמפני זה קורא אותו לוא שבכללות מפני שזה לא תעבדם בא להזהיר על עבודות פנים דהיינו זיבוח וניסוך וקיטור שהן בבסקיל ה כדאמרן לעיל בההיא הילכתא אמרא ר' אמי זיבח וקיטר וניסך בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת אמר אביי מ"ט דר' אמרי אמר קרא לא תעבדם הכתוב עשאן כולן עבודה אחת אלמא אזהרת עבודת פנים נפקי מהכא ואזהרת שאינן של פנים שאין בהן סקילה כ"א לאו בלחוד נפק' נמי מהכא ומש"ה יקרא לאו שבכללות שאל נתייחד לבד לעבודות שאין בהן סקילה אלא גם לעבודות פנים שהן בסקילה והו"ל לאו שמתחלק להרבה שמות ומש"ה יקרא לאו שבכללות שלא נתייחד לבד לעבודות שאין בהן סקילה אלא

גם לעבודות פנים שהן בסקילה והו"ל או שמתחלק להרבה שמות ומש"ה מייתי התם ראי' מלאו דלא תאכלו על הדם שכמו שאותו הלאו מתחלק להרבה שמות ואין לקין עלי' גם זה לאו דלא תעבדם לא מייחד להני עבודות בלחוד אלא כולל גם עבודות פנים להזהרי עליהן והילכך לאו שבכללות היא ואין לוקין עליו נמצא עכשיו דלאו שבכללות המוזכר בהרבה מקומות אין פתרונם שוה ואין דינם שוה וזה פתרונם לאו דלא תאכלו כל נבלה ולאו דלא תאכל כל דם ולאו דעופות טמאין ולאו דכל חלב לא תאכלו ולאו דלא תבוא אל ביתו לעבוט עבוטו כל אלה נקראין לאו שבכללות דלאו דנבילה כולל נבלות בהמה וחי' ועוף אבל מיהו כולן שם אחד הן וכך לאו דדם כולל דם בהמה חי' ועוף וכולן הם שם אחד והילכך ליכ' מאן דפליג בהא למיימר שילקה על כ"א ואחד מש"ה מתמה בכריתות בפלוגת' דר דימעאל ורבנן נימא קסבר ר' ישמעאל לאו שבכללות לוקין עליו פי' על כ"א ואחד ומהדר דקראי יתירא קדריש דהני פרטי דשור וכשב ועז לא איצטריך למעוטי חי' אלא לחלק לאו לכ"א ואחד ודמי האי לאו ללאו דאלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח דקאי לא יאקח אכל פרטא ופרט' וכאילו כתיב לאו אכל פרטא ופרטא באנפי נפשי' דמי וה"נ כאלו כתב לאו אחלב שור ואחלב כשב ואחלב עז ורבנן סברי דאינן יתורי ואל אתי אלא למעוטי חלב חי' ואלו שבכללות היא כמו לאו דנבלה ודם וכיוצא בהן שאין לוקין עליו אלא אחת וחדא מיהת לקי אליב' דכ"ע דל"ד ללאו שבכללות דבעי' למימר השתא דלא לקי אפילו חדא ויש לאו שבכללות דלא לקי אפילו חדא אליב' דכ"ע וזהו לאו דכל שבמקדש פסול לא יאכל ולאו דלא תאכלו על הדם ולאו דלא תעבדם ומפני שכולל הרבה שמות ונתחלק להרבה שמות אין לוקין עליו דבעי' לאו מיוחד כלאו דחסימה ולא דמי הני לאוי ללאו דחלב ודם ונבלה וכיוצא בהן דהנהו אע"פ שכל אחד כולל דברים הרבה שם אחד הן שם חלב לכולן שם דם לכולן שם נבלה לכולן שם עבוט לכולן שם עוף טמא לכולן ומיוחד לאוי' כלאו דחסימה אבל הני לאוי שנכללו להרבה שמות לא מייחד לאוי' כלאו דחסימה הילכך אין לקין עליו כלל ולאו דכי כל שאור לא תקטירו ולאו דאשה לא תתנו מהם דדרשי' מכי כל עירוב שאור דמהם מקצת האבר פליגי אביי ורבא דאביי קרי לאו דעירוב ולאו דמקצת לאו שבכללות דעיקר לאו לא אתי אלא לשאור ולהקטרת כל האבר אלא שנכלל העירוב והמקצת עמהן ולא נתייחד הלוא עליהן והילכך אין לוקין אלא על הקטרת השאור ועל הקטרת כל האבר אול על העירוב והמקצת ורבא סבר לקין עלי' דכיון דכתיב כי כל וכתיב נמי מהם האי לאו קאי בין אשאור בין אעירוב בין אהקטרת כולו בין אהקטרת מקצתו ואין זה לאו שבכללות וכלאו דאלמנה וגרושה וגו' דמי דקאי אפרטא ופרטא ולאו דכי אם צלי אש ולאו דמכל

אשר יעשה מגפן היין ולאו דכי נפש היא חובל אי לאו דפרטי דכתיבי גבייהו הוו דמי ללאו דנבלה ודם וחלב ולא הוי לקי אלא חדא אבל השתא דכתיבי פרטי בהדייהו כי היכי דמתחלק הלאו על הפרטות לחייב על כל פרט ופרט הם הכי מתחלק הלאו של כללות על כל אחד כגון כלי אוכל נפש ועלין ולולבין בנזיר וחי ומבושל בחמי טברי' בפסח ובהא פליגי אביי ורבא דרבא סבר הפרטים מכיחים על הלאו של כלל שמתחלק על כל פרט ופרט לחיי בעליו מלקות ואפרטי נמי לקי משום לאו דיד' ומשום לאו דכללא ואביי סבר כיון דמתחלק לאו דכללת להרבה לאוין הו"ל כאו דכללות המתחלק להרבה שמות ואין לוקין עליו כלל ולישנ' אחרינ' אמר דלקי אשאר פרטי כיון דאיתקש לפרטי דכתיבי אבל מיהו אפרטי דכתיבי לא קאי ורבא סבר כי היכי דקאי אפרטי אחריני קאי נמי אפרטי דכתיבי:

דף מג.

שמעי' לי' לר"מ דאמר נוקשה בעינייהו בלאו פי' אבל שיאור דר' יהוד' לר' יהדוא קתני פטרו אלמא לית לי לר' יהוד' חמץ נוקשה בלאו אבל ר"מ בשיאור דידי' מחייב לאו:

דף מד.

אי הכי לעינן חמץ בפסח נמי אה"נ מאי דקשי' לי במהדור' קמא דטעמא דר"א היא משום נ"ט כעיקר ואל משום היתר מצטרף לאיסור התירוץ היא בפ' בתרא דע"ז במהדור' תליתאה דליכ' למימר נ"ט כעיקר במידי דליכ' כזית בכא"פ א"כ טעמא דר"א דמיחייב הוי מושם היתר מצטרף לאיסור ומ"ש במהדור' תנינא אינו כלום:

דף מד:

ור"ע טעם כעיקר מנ"ל פי' שאם אין לו טעם כעיקר מקרא אחרינ' נימא דהאי משרת לא אתא אלא לנ"ט כעיקרר ומשום דקא אכיל מני' כזית בכא"פ אבל חצי זית דהיתר המצטרף עם חצי זית דאיסור מנא לי':

דף מח:

אומר לא כל הנשים ואל כל העצים ולא כל התנורים שוין מיכן מוכיח שלאחר שלשה וקיטפה הוא מסקת התנרו דאי קודם לכן צריך להסיק את התנרו כדי שתהא מוכנת לאפות מיד מה איכפת לן בין עצים לחים לעצים יבשים:

דף מט:

אין מוסרין להן עדות בפ' חומר בקודש אמרי' אמר ר"פ כמאן מקבלינן סהדותא מעם הארץ כמאן כר' יוסי פי' דחייש לאיבה ופליג ארבנן לפסלי לי':

דף נ:

מאי איריא ערבי פסחים כו' פי' דעיקר מתני' לא אתא אלא לאורויי איסורא מחצות ואילך דעד חצות תלי במנהגא אבל מחצות ואילך איכא איסור' והילכך ליתני אפילו ערבי שבתות ויו"ט נמי והתם נמי אי נהגו שלא לעשות מן הבקר הכל לפי המנהג כדאמרי' לקמן בבנייביישן דלא אזלי מצור לצידן במעלי שבתא:

דם שכר אשתו מתקולתא פי' שלוקחת צמר ופשתים במשקל מאחרים וטווה שאין לה לאא שכר טויי' והוא דבר מועט אבל אם קונה צמר ופשתים וטווה ואורגת בגדים למכור או לבני הבית זהו שכר יפה ורחיים אגרתא פי' שהושיב ברחיים ומשכירם לאחרים ששכרן מועט אבל אם טורח בהן היא וטוחן לאחרים שכרו מרובה:

ומגדלי בהמה דקה ומאי דאמרי' שמעשרות בעליהן דוקא באפר דלא שלטא בהו עינא:

דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם פי' משמע דוק' בפניהם אבל בצנעה יכול לנהוג היתר וכגון שאין בדעתו להשתקע שם ואפילו בצנעה אסור כדתנן נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם:

דף נא.

אי רובה דגן אכלי ניכלי זר באפייהו דאתי לעשורי מן החיוב על הפטור ומן הפטור על החיב קשיא לי טובא ואפילו אם נאמר שהאורז חייב בחלה כלום יכול לעשר ולתרום ממנו על הדגן לא יהא אלא חטים ושעורים ששניהן מין דגן וחייבין בחלה ואין תורמן מזה על זה כדתנן בפ"ב כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה אפילו מן היפה על הרע ואם תרם אין תרומתו תרומה וא"כ היאך יבא זה ליטול חלה מן האורז על החטים או מן החטים על האורז וא"ת שמא יבא לערב קמח של חטים בקמח אורז ויעשה מהן עיסה שבענין זה בבלול מצטרפין כל חמשת המינין היכי דמי אי דיהבי חטים טעם באורז חיובא מחייבא כולה עיסה כדתנן בפ"ג דחלה העושה עיסה מן החיטין מן האורז אם יש בהן טעם דגם חייבת בחלה וכשנוטל חלה מאותה העיסה חלה גמורה היא ואם אין בחטין בנ"ט באורז בטלו שם ופטורה היא ואם יקח חלה מה בכך כמו שהעיסה בלולה גם החלה בלולה ואם חייבת חייבת ואם פטורה פטורה ומאי נפיק מינה חורב' איכא:

והתניא רוחצין שני אחין כאחת פי' המורה ואין כאן שום פריצות דנימא מתוך שמצויין יחד נותנין עין איש באחיו למשכב זכור ואינו נ"ל דהא לקמן שרי כל הרחוקין לרחוץ יחד ואוסר הקרובין ואי טעמא משום חשש משכב זכור הוא כ"ש שיאסור הרחוקין א"ו טעמ' הוא כדבעינן למימר לקמן משום דאתי להרהורי ומקום שנהגו שלא לרחוץ שני אחים כאחד לא בעבור משכב זכור אלא דאתי לאחלופי בבעל אחותו דאיכ' הרהור':

דף נא:

ונטל ספיחי כרוב ואכל פי' המורה ונטל ספיחי כרוב בשביעית לאחר זמן הביעור ומליתי' דר"ש פירש הכי כל הספיחין אוסורין בשביעית מזמן הביעור ואילך חוץ מספיחי כרוב עלין היוצאין מקלח הכרוב שאין כיוצ' בירק השדה שמשרשיו הן גדילין והרי הן כאלו שמוסיף ענפים על ענפיו ולאו בכלל שאר ספיחים נינהו דכל שאר ספיחים מזרע הנחבט ונפל לארץ הן אבל ספיחי כרוב אינן כך לא עליו גדילין בענפים ולא אסרה תורה אלא ספיחין הבאין מעין זריעה מדכתיב הן לא חרש וגו' והגדילין מאליהן נאסוף ופי' גזרינן ספיחי כרוב אטו ספיחי דעלמ' דאע"ג דאין ביעור לכרוב דהא מתקיים כל ימות הגשמים אסירי ספיחין דידי' דלא לימרי טעמ' משום דאין בספיחין איסור שביעית ואתי למישרי שאר ספיחין וכל דבריו מראש ועד סוף לא נ"ל תחלה מה שהמורה סובר דפירות אסורין באכילה אחר זמן הביעור אינו כן דהכי תנן בפ"ט דשביעית מי שהי' לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור מחלקן מזון שלש סעודות לכל אחד וא' והעניים אוכלין אחר הביעור אבל אל העשירים דברי ר' יהוד' ר' יוסי אומר א' עניים וא' עשירים אוכלין אחר הביעור אלמ' בין למר בין למר מותרין באכילה אלא לעשירים פליגי וקי"ל ר' יהוד' ור' יוסי הלכה כר' יוסי ובפ' בתר' דתוספת' דשביעית תני' בראשונה היו שלוחי ב"ד יושבין על פתחי עיירות כל מי שמביא פירות בתוך ידו נוטלין אותו הימנו ונותנין לו מהן מזון שלש סעודות והשאר מכניסין לאיצר שבעיר הגיע זמן תאנים שלוחי ב"ד שוכרין פועליו בוצרין אותן לאוצר שבעיר הגיע זמן זתים שלוחי ב"ד שוכרין פועלין מוסקין אותן ועטנין אותן בבית הבד וכונסין אותן בחביות ומכניסין אותן לאוצר שבעיר ומחלק מהן ערבי שבתות לכל א' וא' לפי ביתו הגיע שעת הביעור ענייי' אוכלין אחר הביעור אבל לא עשיר' דברי ר' יהוד' ר' יוסי אומר א' עניים וא' עשירים אוכלין אחר הביעור ותניא נ מי התם מי שיש לו פירות וחלקן מחלקן לעניים מי שיש לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור מחלקן מהן לשכיניו ולקרוביו ומיודעיו ומוציא וחוזר וחוזר ומכניס לתוך ביתו ואוכל והולך עד שעה שיכלו וגרסי' בירושלמי ר' יצחק בר' הוה ליה עובד' פי' פירות

שביעית ובא ושאל לר' יאשי' אמר לו בחר לך ג' אהובין ואפקד קומייהו פי' אהובין שלא יהו מקדימין לזכות בהם ויניחוך שתזכה בהם אתה ותחזור ותקחם ותאכלם עד שיכלו קפודקאי דציפרי שאלו לר' אמי בשביל שאין לנו אהובים ולא שואל שלומינו היאך נבער אמר להן כשתראו השוק פנוי מאנשים הוציאו הפירות לשוק וצעקו הפירות הללו יהו הפקר וכיון שיתחילו האנשים לבא וליקח קדמו וזכו בהם אותם אלמא מכל הני מוכיח שהביעור אינו אלא שהוא חייב להפקירן ואחרי שהפקירן כל מי שזכה בהם בין הוא בין אחר רשאי להחזיק בהן בתורת אדנות ואוכל מהן בעוד שהם קיימין בתוך ביתו ואוכל ממה שקיבץ כמו אדון שעד שימצ' מאותו המין בשדה לחי' כלה לחי' מן השדה היא זמן הביעור ומה הוא עושה מוציא כל מה שקיבץ ואסף בתוך ביתו ומניחן בשוק ומפקירו עוד ואחרי שהפקירו כל הקודם בו או הוא או אחר זכה בו ומחזיק בו כאדון ואוכל ממנו כל זמן שהוא קיים ולא כדברי המורה שמפרש שפירות שביעית אסורין באכילה לאחר הביעור ואפי' אי אית' כדברי המורה שיהא אסור באכילה לאחר הבעיור והא ר"ש בן יוסי נכנס לגנה ונטל וכיון שהיו נמצאים בגנה עדיין לא הגיע זמן הביעור ולמה אנו רוצין לאוסרן ותו אי לאחר זמן הביעור עסקי' אמאי ספיחי כרוב מותרין נהי דמשרשיו הן יוצאין והו"ל כאילן שמוסיף אילן על ענפיו ונהי דאין ביעור לכרוב דהוא מתקיים כל ימות הגשמים אמאי אין ביעור לעצים היוצאים ממנו והרי גוף האילן אין לו ביעור אבל הפירות שיוצאין ממנו חייבין בביעור אף הפירות נמי אע"פ שאין לו ביעור לעצים היוצאין ממנו יהי' להן ביעור דהכי תנן בפ' ז' דשביעית כלל אמרו בשביעית כל שהיא מאוכל אדם ומאוכל בהמה וממין הצבעים ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור ולדמיו ביעור ואיזה זה עלה הלוף השוטה ועלה הדנדנה וכך היא הכרוב כמו הלוף והדנדנה שעיקרו הוא מתקיים בארץ ויש להן ביעור א"כ בע"כ אין לפרש דספיחי כרוב מותרין אלא קודם זמן הביעור ור"ת זצוק"ל בספר הישר הוכיח מפ"ק דמנחות דהא דאסר ר' עקיבא הספיחים קודם זמן הביעור היא דהכי אמרי' התם מנחת העומר תוכיח שאסורה להדיוט ומותרת לגבוה מה למנחת העומר שכך מתרת חדש ומהדר בשביעית פי' שאין תבואה בעולם שיתיר שהרי אין זורעין בשביעית פי' אע"פ שאסור לזרוע הספיחין שגדלו מאליהן העומר מתירן שקודם העומר הן אסורין והעומר מתירן ומהדר כר"ע דאמר ספיחין אסורין בשביעית פי' ואין עומר מועיל להתירן אלמא קודם זמן הביעור קיימי' דהא בזמן העומר כל השדות מלאות תבואה שהעומר היא ראשית הקציר ואפ"ה אמר ר"ע דספיחין אסורין ופי' ר"ת התם דמה דאסר ר"ע ספיחא קודם זמן הביעור אסרה וכך פירש דברי ר"ש כל הספיחין אסורין אפי' באכילה

אפי' קודם זמן הביעור חוץ מספיחי כרוב שאין כיוצ' בהן בירקות שדה שהן ספיחי אילן כדאמרי' בסוף כתובות אמר ר"ש בן חלפת' קלח של כרוב הניח לנו אבא והיינו עולם ויורדים בו בסולם דס"ל לא אסרה תורה אלא ספיחין דבר קצירה כדכתיב את ספיח קצירך לא תקצר וחכ"א כל הספיחין אסורין ותרווייהו אליב' דר"ע כו' והפתרון של רבינו תם יפה מאוד ועיקר אלא שלא פירש למה הן אסורין הספיחים אפי' קודם זמן הביעור ונ"ל שזהו טעמו של ר"ע שהי' אוסר הספיחין אפי' קודם הביעור שכמו שאלו זרע שדהו בשביעית אותה התבואה שגדלה אסורה מפני שעבר וזרע כך גם הספיחים שגדלו מאליהן ע"י שנפל הזרע לארץ וגדל הן אסירין ונפק' לי מדכתיב הן לא נזרע ולא נאסוף וכי מאחר שאין זורעין מהיכן אוספין אלא מיכן לספיחים שהן אסורין וה"ק קרא הן לא נזרע וגם מה שגדלו מאליהן אין אנו רשאים לאוספם שכך אסר הבור' הספיחים שגדלו מאליהן כאלו נזרעו ע"י אדם ומה שאמרה תורה והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לא אמרה אלא בפירות האילן שגדילין בלא זריעה אבל ספיחין הבאין ע"י זריעה אע"פ שמאליהן גדלו אסורין הן לעולם ואפי' קודם זמן הביעור ואין ביעור נוהג אלא בפירות האילן והכרם אבל רבנן פליגי על ר"ע ולא אסרי ספיחים אלא הרי הן כפירות האילן ור"ש דשרי ספיחי כרוב ורבנן דאסרי להו תרווייהו ס"ל כר"ע דאמר ספיחים אסורין וזהו פתרון כל המשנה מראש ועד סוף תנן בפ"ט דשביעית הפוגין והירבוזין השוטין והחלגלגות והכסבר שברים והכרפס שבנהרות והגרגר של אפר פטורין מן המעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית שאין כיוצא בהן נשמר פי' כל אלה הן גדילין מאליהן על ידי שזרעם נושר בארץ וספיחים הן וס"ל להאי תנא כרבנן דפליגי עליה דר"ע ואמר ספיחים מותרין ואתא למימר לך דהני דרכן להיותן הפקר ואינם נשמרין מפני שאין חשובין והילכך פטורין מן המעשרות כדין כל הפקר ורשאי אדם לקנותן מכל אדם בשביעית ואע"פ שהיא חשוד על השבייעת לשמור פירותיו ואינו מפקירן ואותן הפירות שנשמרו הן אסורין באכילה כדתני' בסיפר' והיתה שבת הארץ לכם לאכלה מן השבות אותה אוכל ואי אתה אוכל מן השמור ואין קונין פירות מן האיסור על השביעית דחיישי' שמא מן המשמר הן אלו נלקחים דקים לן שלא נשמרו שיאן כיוצא בהם נשמר ר' יהודא אומר ספיחי חרדל מותרין שלא נ חשדו עליהן עוברי עבירה פי' בודאי חרדל הנזרע בגנות אין קונין מהן דשמא שמרוהו או שמא זרעוהו הם בשביעית בעבירה אבל ספיחי חרדל הגדילין מאליהן בשדה מותרין הם ליקח אותם מכל אדם שלא נחשדו עליהן עוברי עבירה לשומרן שאינן חשובין וגם ר' יהוד' נמי ס"ל דבספיחים מותרין כרבנן ולא כר"ע ר"ש אומר כל הספיחין אסורין חוץ מספיחי כרוב שאין כיוצא בהן בירקות שדה פי' ר"ש

ס"ל כר"ע דאמר כל הספיחין הגדילין ע"י זרע הנושר בארץ אסורין כאלו זרען לכתחלה והילכך כל אלו הספיחין אע"פ שהפקר הן אסורין הן שלא התיר הבור' בשביעית אלא פירות האילן והרכרם שהן גדילין בלי זרימה וספיחי כרוב נמי דומין לספיחי אילן שהרי לא ע"י זרע הן גדילין אלא מקלחי כרוב הן צומחין כמו שצומחין הפירות מן האילנות ולא גזר ר"ש ספיחי כרוב אטו שאר ספיחי ירק הגדילין ע"י זרע שהן אסורין וחכ"א כל הספיחין אסורין פי' חכמים ס"ל כר"ע דאסר הספיחים ואסרי הני חכמים אפי' ספיחי כרוב אטו שאר ספיחי ירקות ור"ש בן יוסי בן לקוני' שנטל ספיחי כרוב ואכל דס"ל כרשב"י דלא גזר ספיחי כרוב אטו שאר ספיחין:

דף נב.

ר' אלייעזר אומר אוכלין על הראשון פירש דכיון שכלה הראשון חייב לבער כולן דנעשו שלשתן כירק אחד וכיון שנתחייב הראשון לבער ונתן טעם בשנים אחרי' חייב לבער את כולן ור' יהושע אומר אדרבה כיון שנעשו כירק אחד אוכלין אף על האחרון כדין ירק אחד שאם כלה בעיר אחת ובעיר אחרת לא כלם סומכין על אותה שלא כלה וה"נ סומך הראשון על האחרון כיון דכירק אחד דמי ורבן גמליאל סבר לא דמי כירק אחד אלא כל א' ואחד מתבער בזמנו:

דף נב:

שלש ארצות לביעור יהוד' ועבר הירדן והגליל ושלש שלש ארצות בכל אחת ואחת פי' פשטה דמתני' הכי משמע דכי היכי דשלש ארצות לביעור משמע שהן חלוקות זו מזו הה"נ האי דתני, ושלש ארצות בכל אחת ואחת משמע שהן חלוקות זו מזו שלכל אחת יש הר ועמק ושפלה והן חלוקין זה מזה שאין ההר אוכל על העמק ועל השפלה ולא העמק על ההר והשפלה ולא השפלה על ההר ועל העמק אבל ערי ההר אוכלין זו על זו וכן השפלה והעמק אבל יהוד' וגליל אפי' הר על הר ועמק על עמק ושפלה על שפלה אינן אוכלין:

ולמה אמרו שלש ארצות פירש לכל אחת ואחת שיהו אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האחרון שבה פי' בתר לעצמו ובעמק לעצמו והשפלה לעצמה וה"פ אין חילוק בכל יהוד' או בכל גלידל אלא שלש ארצות ואל יותר שבכל ארץ וארץ אוכלין עד שיכלה האחרון שבה אבל מארץ לארץ אין אוכלין ומפני זה חלקוה לג' ארצות לומר לך שאין מחלקין אותה אלא לג' ארצות ולא יותר אבל כל ארץ וארץ אוכלין עד שיכלה האחרון שבה תדע

דהכין פירוש' דהני התם בסיפ' ר"ש אומר לא אמרו שלש ארצות אלא ביהוד' דמשמע דוקא ביהוד' יש חילוק ג' ארצות ואל בגליל ולא בעבר הירדן אלא כל גליל אחד וכל עבר הירדן אחד שאוכלין בגליל הר על עמק ועמק על הר וכן בעבר הירדן מדקאמר ר"ש לא אמרו שלש ארצות אלא ביהודא דדוק' ביהוד' יש חילוק ג' ארצות ולא בגליל ועבר הירדן מכלל דת"ק סבר שגם גליל ועבר הירדן יש להן חילוק ג' ארצות והכי תני' בפי' בתוספת' דשביעית ג' ארצות לביעור יהודא ועבר הירדן והגליל ושלשתן של שלש שלש ולמה הוזכרו ההר והעמק והשפלה לפי שאין אוכלין לא בהר על של עמק ואל בעמק של מה שבהר אלא הר והרו עמק ועומקו שפלה ושפלתו ובסוריא לא אמרו ג' ארצות אלא אוכלין מן הראשון שבה עד שיכלה האחרון שבה הילכך בפירוש ששלש ארצות לכל אחת ואחת לחילוק נאמר שההר והשפלה והעמק חלוקין זה מזה ביהוד' ועבר הירדן והגליל ופתרון המורה לא נ"ל:

דף נג.

אסור לאדם שיאמר בשר זה לפסח פי' לא מבעי' אם אמר על הבהמה מחיים דהו"ל כדרך המקדישין אלא אפי' על בשר שחוט שאין דרך הקדש בכך להקדיש בהמה שחוטה לפסח אפ"ה אסור כדבעינן למימר לקמן דאמרי' אין אדם מוציא דבריו לבטלה ואע"ג דלא חזיא לפסח לדמי פסח קאמר ונראה כמקדיש בהמתו לפסח ונראה כאוכל קדשים בחוץ ואע"ג דלא קדשה לגופה קדשה מיהת לדמים ואע"ג דלא אמר לדמים אמרי' אין אדם מוציא דבריו לבטלה ואוכל קדשים בלא פדיון ודוקא בשר אבל חיטי לא דכולי האי לא גזרי' דילמא לימרו לדמי פסח אקדישינהו אלא דרך ב"א לומר נקנה החטים הללו ונאכלם בפסח ואותבי' מגדי מקולס דדוק' גדי מקולס מיחזי כמקדיש משום דדמי לפסח אבל בשר בעלמא לא ואהדר גדי מקולס אע"פ שלא פירש לפסח אסור אבל בשר בעלמא דוקא אמר לפסח אסור אבל בסתמא שרי:

דף נג:

והתנן ר"ש פוטר שלא התנדר כדרך המתנדבין פי' אין דרך להקדיש צלי ולפיכך אפי' הקדיש יהיו דבריו בטלין אבל לרבנן דסברי אין אדם מוציא דבריו לבטלה ודאי איכ' דמיחש דאע"ג דלא חזי לפסח חזי לדמי פסח ונראה כאלו הקדישו לדמיו וקשיא לי אמאי לא תריץ לי' ואע"ג דאין מקדישין צלי הרואה סובר שהקדישו בחייו והשתא אכיל קדשים בחוץ והנכון בעיני לומר דכל החששא אינ ה אלא שמא יאמרו מחיים הקדישה

ואוכל קדשים בחוץ ובבשר אינו אסור עד שיאמר לפסח שהשומע סבור מדקאמר לפסח מחיים הקדישה אבל אם אוכלו בסתמא ליכ' למיחש למידי אבל גדי מקולס אפי' בסתמ' הרואה סבור מדעבדי' מקולס מחיים אקדשי' ובחיטי ליכא למגזר מידי ואל אמרי' אקדשינהו מיהא לדמי פסח ואסירי לאכילה בלא פדיון ומאי דמקשה לר"ש משום דהוי חוצה לארץ ושלא בזמן הבית שאין דרך אדם בזמן הזה להקדיש והילכך אפי' אקדיש דבריו בטלין כאדם האומר הרי עלי מנחה מן השעורים ואל אתיא אלא כרבנן דאמרי התם דחייב להביא מן החטים שאין דבריו בטלין והם ה"נ השתא אע"ג דלא חזי להקרבה חיילא קדושה עילוי' שיהא אסור לשוחטו בחוץ ואסור באכילה:

מה ראו חנניא כו' פירש המורה שלא דרשו וחי בהם ולא שימות בהם וקשיא לי והכתיב בכך נפשך ועוד בפרהסיא אפי' על מצוה קלה אמרה תורה ונתקדשתי בתוך בני ישראל מסור עצמך וקדש את שמו ונראה לי דעל שסמכו על הנס קאמר מה ראו שסמכו על הנס ואמרו לנבוכדנצר הא איתי אלהנא די אנחנא פלחין יכיל לשיזבותנא מן אתון נוראה יקידתא ומן ידך מלכא ישיזיב ואע"פ שלא סמכו על הנס שחזרו ואמרו והן לא וגו' מ"מ בוטחים היו שהקב"ה יעשה להם נס שאמרו לו הדברים הללו וזה למדו מן הצפרדעים שהיו נכנסים בתנור ולא היו ניזוקים:

דף נד.

כאן באור ששבת וכן באור היוצא מן העצים ומן האבנים פי' אור ששבת היא האור שהי' בעולם ושבת ממנו ולא נהנה בו לא בשבת ולא ביוה"כ ובמוצאי שבת שהתיר לו ליהנות ממנו מברך עליו וכמו שנאסר לו בשבת כך נאסר לו ביוה"כ הילכך מברך עליו במוצאי יוה"כ כמו שמברך עליו במוצאי שבת שהיא תחלת ברייתו מברך עליו אבל ביוה"כ אינו מברך עליו:

אם אף מקלו של אהרן שקדי' ופרחי'. פי' י"ל נבראו ועמדו בתוך המטה ואל יצאו עד אותה שעה:

דף נד:

אלא מאי אינו כתענית ציבור לתפלת נעילה. פי' וקס"ד השתא דמאי דתנן בשלשה פרקים בשנה כהנים נושאין את כפיהן ד' פעמים ביום שחרית ומוסף מנחה ונעילה ואלו הן ג' פרקים תעניות ומעמדיות ויוה"כ דוקא קתני דאיכ' נעילה בתעניות אבל כי הדר ומתרץ לעשרים וארבעה אית לן למימר דהאי דקתני נעילה לא קאי אלא איוה"כ כדקתני

מוסף ואל קאי אלא איוה"כ כדמתרץ התם עיין מ"ש לקמן בפ' שלשה פרקים בשנה דאיכא תפלת נעילה בתעניות ומעמדיות:

דף נה.

תנא חומרי חומרי קתני כ"כ בכל המפרשים ויש לפרש כך האי דקתני אין בין תשעה באב ליוה"כ ואין בין תשעה באב לתענית ציבור לא תני אלא חומרי חומרי דאין חומר בן יוה"כ ובין תענית ציבור לט' באב אלא שאלה חמורים מט' באב באלה הענינים. אבל קולא יש ביניהן שהן קלים ת"ל יותר מט' באב לענין להושיט אצבעו במים:
וחכ"א גרסי' בויי"ו כדמסיק דאתי לאיפלוגי אסתם מתני' דלעיל דהוא ר"מ דתני מנהגא ואתי אינהו ואמרי איסורי ובר שמותי הוא:
ר"מ אומר כל מלאכה שהתחיל בו קודם י"ד גומרה בי"ד פי' אפי' במקום שנהגו שאל לעשות הרי הוא כחול גמור וכן נמי שלש אומניות דחכמים:

דף נה:

עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות מקום שנהגו. נהגו אין לא נהגו לא. פי' עושין מלאכה אפי' שלא לצורך המועד בי"ד מקום שנהגו אבל מקום שלא נהגו אין עושין אלא לצורך המועד:

דף נו.

קץ הימין פי' האמור בדניאל ותנוח לגורלך לקץ הימין והוא מתפרש כמו ימים כמו חטין ושעורין:
ונותנין פיאה לירק ומיחו בידם חכמים פי' דמפקעי לה ממעשר ונמצא עניים אוכלין אותה בטיבלא ואי קשיא תיפוק לי דהא מפקרי לה והפקר פטור מן המעשר כמו הפיאה דתנן לעולם האו נותן משום פיאה ופטור מן המעשרות עד שימרח ונותן משום הפקר ופטור מן המעשרות עד שימרח. תשובה הפקר לא יקרא עד שיופקר לעניים ולעשירים כדתנן בפ"ק דפיאה בש"א הפקר לעניים הפקר ובה"א אינו הפקר עד שיופקר אף לעשירים כשמיטה ואלה לא היו מפקירים אלא לעניים:
עיבר ניסן בניסן. בפ"ק דסנהדרין מפרש דעיברה ביום שלשים של אדר שהי' ראוי לקובעו ניסן:

דף נו:

הכא בראשי לפתות עסקי' דמיכנסי לקיום ע"י דבר אחר פי' בכבשין אבל בלא כבשים אינן מתקיימין כל השנה וזהו מכניסו לקיום ע"י דבר אחר ופתרון המורה לא נ"ל:

דף נח.

ומתני' דק תני בין בחול בין בשבת ר' ישמעאל היא. פי' והשתא יש לומר דקאי האי בין בחול בין בשבת בין אסיפא בין אריש:
ומתני' דקתני בין בחול בין בשבת ר"ע היא פי' השתא נמי יש לומר דקאי בין אביפא בין אריש:

דף נח:

ומתני דקתני בין בחול בין בשבת ד"ה היא פי' השתא אין לומר דקאי אלא אסיפ' ולא אריש':
אמר רב אשי חטאת מצורע כו' עיין בה' כ"ב בספר הלקט:

דף ס.

והא קמ"ל מחשבין מעבודה לעבודה ירושלמי שחטו לשמו לזרוק דמו שלא לשמו אמר ר' יוחנן צד שלא לשמו מעבודה לעבודה והוא פסול ר"ש בן לקיש אמר אין שלא לשמו מעבודה לעבודה והוא כשר:
והא קמ"ל דמחשבין מעבודה לעבודה אי קשיא אמאי לא פריק הכי לעולם סיפא בשבת עבודות ורישא בעבודה אחת ואו או קתני אלא מיהו לאו דחשיב בקמייתא לשמו אלא בסתמא כגון דשחט בסתם וקיבל שלא לשמו שהשחיטה כשרה בסתר כדתנן בזבחים בשלהי פ' ב"ש והקבלה פוסלתו וסיפא אשמעי' דאע"ג דשחט בפי' לשמו קבלה שלא לשמו פוסלתו יש להשיב כיון דבריש' או או קתני תו לא איצטריך סיפ' דהא סתם קתני דאחת מד' עבודות פוסלות שלא לשמו בין אם עשה הראשונות סתם בין אם עשאם בפי' לשמו הלכך בע"כ איצטריך לאוקמי סיפ' במחשבין מעבודה לעבודה:
אלא הכא סתמי' לאוכליו קאי כו' קשיא לי אמאי לא אקשי לי' מפסח בזמנו אליב' דר"מ דהא סתמי' לשמו קאי וכי שחיט לי' שלא לשמו מפיק לי' מסתמי ופסול אבל אם שחטו לשמו ושלא לשמו כשר לר"מ ואל אתי שלא לשמו ומפיק לי' מידי לשמו אלמא שאני היכא דאמר להיכא דלא אמר ונ"ל לתרץ דודאי מר"מ איכ' למיפשט אבל כל הך

בעי' אל אתי' לר"מ דכיון דאמר תפוס לשון ראשון פשיט' דאין לשון אחרון מועיל כלום ולא קמבעי' לן אלא לר' יוסי וכי אתאן למיפשט משלא לאוכליו אליב' דר' יוסי אתאן למיפשט וליכ' למיפשט מר' יוסי משלא לשמו המוצי' מיד לשמו לפסול בזמנו שכן יוצי' להכשיר שלא בזמנו דהא אמרן דפסול שלא לשמו אלים ונוהג בכל הזבחים:

דף ס:

התם כל כמה דלא עקר לי' בשחיטה סתמא לשמו קאי פי' פסח בשאר ימות השנה אם לא יעקרנו בשחיטה לשם שלמים אינו יכול לעוקרו בחייו לשם קרבן אחר אבל אוכל' דפסח יכול לעוקרם דהא מימשכי הני אתי אחריני:

דף סא.

ר' אומר לשון סורסי היא זה כאדם שאומר לחבירו כוס לי טלה זה פי' ור' לא בעי קרא תנינ' לעכב אלא מחד קרא נפק' לי' עיכוב' אשכחן שלא למנוי שלא לאוכליו מנין א"ק איש לפי אכלו תכוסו ואיתקש אוכלין למנוין פי' זה האו לת"ק אבל ר' אל בעי אלא חד קרא לעכב ות"ק דלא דריש לשון סורסי ומשמע לי' תכוסו לשון מנו פי' המורה דבהדי' כתיב ושחטו אותו:

דף סא:

איתמר שחטו למולים שיתכפרו בו ערלים כו' נ"ל דע"כ ל"פ אלא כשחישב על זריקה בשעת שחיטה אבל אם בשחיטה לא חישב שום מחשבת פסול ובשעת הזריקה אמר אני זורק לשם ערלים לא פסלא האי מחשבה כלל דמחשבת שלא לאוכליו כגון חולה וזקן ערל וטמא לא פסל' אלא בפסח ולא בשאר זבחים שכולן יכולין לשלח קרבנותיהן ובפסח פסולה מדכתיב איש לפי אכלו תכוסו וכר' דאמר לשון סורסו הוא זה וגם לת"ק דלית להול' סורסי והא כתיב לקמי' ושחטו אותו דאלמ' אין מחשבת שלא לאוכליו פוסל' אלא בשחיטה ואל בשאר עבודות לא בקבלה והלכה ואל בזריקה ומלפי אכלו נפקא לן מקראי אחריני מוכל ערל לא יכאל בו ומאזהרת טמא שלא יאכל בשר קודש הנ"מ איסור' אבל מחשבה לא ילפי' מהתם דהא ערל וטמא אסורין לאכול בכל הזבחים והמחשב עליהם לא פסלה מחשבתן הזבח דהא ערל וטמא משלחין קרבנותין הולא אשכחן דפסל' אלא בפסח ומשום דכתיב לפי אכלו תכוסו שלא תשחטו אותו אלא לשם אוכלין ראוין וערל וטמא אינן ראוין לאכול ומהאי קרא נפיק חולה וזקן ערל וטמא ודוק'

בשחיט האמר רחמנ' דתיפסול האי מחשבה ואל בשאר עבודות ומחשבת שלא למנויו דהוי שינוי בעלים פוסלת ודאי בזריקה דלא גרע פסח משאר זבחים דנפק' לן מלכפר עליו ולא על חבירו ובפסח הוסיף הבור' לכתוב במסכת נפשות תכוסו למימר' דפסל' נמי מחבת שלא למנוי בשחיטה משא"כ בכל הזבחים דבכל הזבחים לא פסלה מחשבת שינ וי בעלים אלא בזריקה ולא בשחיטה שאם שחטו בשינוי בעלים כשר ולא פסלא אלא בזריקה לחוד ופסח פסלא אפילו בשחיטה ומש"ה לא תני במתני' הכי מחשבות אלא בשחיטה ואל תננהו באחת משאר עבודות הדם כדתני' גבי שלא לשמו קיבל והוליך וזרק שלא לשמו למימר' דדוק' מחשבת שלא לשמו פוסלת בכל ארבע עבודות כדפסלי בשאר זבחים אבל מחשבת שלא לאוכליו אינה פוסלת אלא בשחיטה הילכך היכ' דשחטו למולים וזרק דמו לערלים דכ"ע ל"פ דכשר כיון דשחיטה הות בכשרות אי נמי היכא דשחט למולים וזרק דמו לערלים דכולי עלמא לא פליגי דכשר כיון דכתיבי מולים בהדי ערלים כי פליגי היכא דשחטו למולים ע"מ שיתכפרו בו ערלים דרב חסדא אמר פסול ורבה אמר כשר. רב חסד' אמר יש מחשבת ערלים בזריקה פי' בשעת שחיטה דאע"ג דבשעת זריקה לא פסלא בשעת שחיטה פסלא מחשבת הזריקה דיכון דבשעת שחיטה חישב על הזריקה כאלו חישב על השחיטה דמי ורבה אמר כשר אין מחשבת ערלים בזריקה בלבד ואפי' בשעת שחיטה וכי היכי דפליגי במחשבת ערלים ה"ה במחשבת טמאים או חולים או זקנים כל דמימעטו מלפי אוכלו ואתי לאסתיועי מבריית' דתני ת"ל זאת דרבה סבר דאתי למעוטי דדוק' בשחיטה יהא דפסלא כולה ערלות אבל בזריקה לא ואע"ג דחשיב בשעת השחיטה ומאי קולא דזריקה דיאן מחשבת אוכלין בזריקה לבדה וכיון דלא אית' בזריקה לבדה לא חית' נמי בזריקה בשעת שחיטה ורב חסד' סבר אדרבה לאידך גיסר דבשחיטה הוא דאי איכ' כוהל ערלות פסלא ומקצתה לא פסלא דאי כתיבי מולים עם ערלים שחיטתו כשרה אבל אי חשיב בשחיטה לזורקו למולים ולערלים פסול דמקצת ערלה פסלא בזריק הומיהו דוק' דחשיב עלה בשעת שחיטה דכל מחשבת שלא לאוכליו דנפק' לן מלפי אוכלו לא פסלא אלא בשעת שחיטה ואתא רב אשי למימר דל"ש בשחיטה לא שנא בזריקה כולה ערלה פסלא מקצתה לא פסלא ומיהו היכ' דחשיב בשעת שחיט הכדפרישית ורבה ורב חסד' לאו בקרא דפסח פליגי אלא בקרא דכתיב גבי שאר זבחים וכפר עליו ולא על חבירו והאי ערלים לאו בערלים דמנוי קא אמרי אלא ערלים שאינן מטין ואל תימא דחשיב בשעת שחיטה על הזריקה דאילו כן בין ערלים מנויין ובין ערלים שאינן מנויין פסול דהו"ל שחטו שלא לאוכליו דגם ערלים שאינן מנויין לאוכליו הוא אלא כגון שבשעת שחיטה לא חישב כלל ובשעת זריקה אמר

אני זורק על שם ערלים שלא הי' מנויו דהו"ל שינוי בעצים ושינוי בעלים פוסל בזריקה ורבה אמר כשר דבעינן חבירו דומיא דיד' דליהוי בר כפרה הוא ורב חסדא אמר אית לי' הואיל כך נ"ל פתרון שיטה זו דכל היכא דאמרי' דאיכ' מחשבת ערלה בזריקה דוקא כשחישב עלי' בשעת השחיטה אבל אם לא חישב עליה בשעת השחיטה לא מהניא שום מחשבה בשעת הזריקה כ"א מחשבת שלא למנויו דלא גרע משאר זבחים אבל פתרון המורה מוכיח דס"ל דאיכ' מחשבת ערלה בזריקה ואע"פ שלא חישב עלי' אלא בשעת זריקה מדמפליג בדברי רבה ורב חסדא בין ערלים מנוין לערלים שאינן מנוין ואמר דבערלים מנוין דכ"ע פסול וכי פליגי בערלים שאינם מנוין ואם איתא הו"ל לפלוגי נמי דכי פליגי בערלים שאינן מנוין וכגון דלא חישב עלייהו אלא בשעת זירקה ואל בשעת שחיטה מדלא אפליג הכי מוכיח דסבר המורה דבערלים מנוים פסלא מחשבת ערלה אפי' בשעת זריקה ואע"ג דלא חישב בשחיטה כלל:

דף סב.

וטמא משלח קרבנותיו עיין בה'. כ"ה דספר הלקט:

דף סב:

מה בין לשמו ושלא לשמו לאוכליו ושלא לאיכליו פי' שאין לתלות הטעם משום דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה והילכך כל היכא דכתיבי בשר דהא כל השחיטה עשה לשם כשרין ופסולין וכי היכי דתערובת שלא לשמו פסלא הה"נ תערובת שלא לאוכליו תפסול דודאי במלאכת יו"ט דאסרה תורה לכם ואל לגוים אם שחט בהמה לאכול ממנה ישראל וגוי שרי דא"א לכזית בשר בלא שחיטה וכולה שחיטה צריכה לישראל ודמי למדליק לצורך ישראל וגוי דשרי דנר לאחד נר למאה וכולה הדלקה צריכה לישראל אם יהנה גם הגוי ממנה אין בכך כלום ולא דמי למבשל ואופה דמרבה מלאכה בעבור הגוי אבל הכא בשחיטה דפסלא תערובת מחשבה פסול הבכולה מחשבה כלשמו ושלא תיפסול נמי באוכליו ושלא לאוכליו ואהדר ליה דלשמו ושלא לשמו אי אפשר לברר איסורו כלומר יחלקו אותו מן האוכלין ובין שאינן אוכלין ונמצא שכל השחיטה היא צריכה לצורך האוכלין וא"א לכזית בשר בלא שחיטה ואין תערובת שלא לאוכלין כולה לפוסלן שכל השחיטה היא צריכה להן והו"ל כשוחט בהמה ביו"ט לישראל וגוי דשרי אבל לשמו ושאל לשמו לאו בני חלוקה נינהו אבל אוכלין ושלא לאוכלין דאינון דברי שייכא למימר בהו פלוגתא:

דף סג:

או לאחד מבי חבורה כתב המורה ואם יש לאחד מהן כולן עוברין ואינו נ"ל שיהיו כל בני חבורה עוברין אלא השוחט לבדו אופילו אותו שהי' החמץ אצלו אינו עובר בלאו דלא יראה כדכתבית במהדורא ואע"ג דהשוחט שליח היא של כל בני החבורה הא קיי"ל דאין שליח לדבר עבירה ואע"ג דמתרין במי שהחמץ בידו הנה כי פסחך נשחט על החמץ כיון שהוא אינו שוחט אלא שלוחו לא מצינו בכל התורה שהיא חייב השולח כי אם בטובח ע"י אחר בתשלומי ד' וה' שרבינו אותו מאו אי נמי דומיא דמכירה דהויא ע"י אחר:

דף סד.

ולטיעמיך תיקשי לך היא גופה פ'י ולטיעמיך דסברת דבין ההיא קמייתא דתני אבל המולק אינו עובר ובין הך בתריית' דתני אחר המולק דבזמן אחר מייר תרווייהו א"כ אדמקשה ברייתא לבריית' תיקשי לך היא גופא מתניתא תנינא סיא לרישא דתני לא אמרו אלא פסח בלבד והדר תני אחד המולק אלא בע"כ אתה זקוק לתרץ דרישא מיירי בי"ד וסיפ' בחולו של מועד והם הכי מיתרצא מתניתא קמייתא דתני אבל המולק אינו עובר דבי"ד קח מייר ותו נח תיקי מתניתא למתניתא:

כגון שהיו בעלים טמאי מתים ונדחין לפסח שני פי' המורה וה"ה לפסח קודם זמנו אבל פסח לאחר זמנו לא בעי עקירה ונ"ל דהנך בעיא דלעיל פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו ושלא לשמו א"נ לשמו בשינוי בעלים אית לן לאוקמינהו בפסח שהפרישו קודם זמנו שהי' ראוי לפסח דמסתמי' לפסח קאי שלא הי' עובר שנתו כשיגיע י"ד בניסן אבל אם עברה שנתו או שהפרישו קודם זמנו שהי' ראוי לפסח דמסתמי' לפסח קאי שלא הי' עובר שנתו כשיגיע י"ד בניסן דלא חזי לפסח סתמי' לשלמים קאי ואע"פ ששחטו לשם פסח כשר דשלמים לשם פסח קא שחיט והכי תניא בתוספתא הפסח בארבעה עשר לשמו כשר אימיתי בזמן שראוי לבא פסח אבל בזמן שאין ראוי לבא פסח בין לשמו ובין שלא לשמו כשר:

ננעלו דלתות העזרה תקעו והרעו ותקעו גרסי' בירושלמי תני תמיד שיש לו נסכים תוקעין לנסכיו פסח שאין לו נסכים תוקעין על שחיטתו פי' כשהיו מקריבין נסכי התמיד היו תוקעין כדתנן בסוף משנת תמיד שחה לנסך הני הסגן בסודרין והקיש בו ארזה בצלצל ודיבורו הלוים בשיר הגיעו לפרק תקעו והתשחוו על כל פרק ופרק תקיעה ועל כל תקיעה השתחוי' ובשלשה פרקים היו מחלקין השיר וזהו ששנינו בפ' החליל תשע לתמיד של שחר ותשע לתמיד של בין הערבים שעל כל פרק היו תוקעין ומריעין

ותוקעין ופסח שאין לו נסכים כדתנן במנחות בפ' שתי מדות כל קרבנות הציבור והיחיד טעונין נסכים חוץ מן הבשר והמעשר והפסח היו תוקעין ומריעין ותוקעין בשחיטתו שגם הפסח קרבן ציבור היא וטעון תקיעה:

קראו את הכלל תניא בתוספת' הלוים עומדים על דוכנם ואמרים את ההלל בשירה: אלא שהכהנים הי ומדיחין את העזרה שלא ברצון חכמים תנאי בתוספתא כיצד מדיחין את העזרה היו פוקקין אותה ומרגילין לה אמת המים עד שנעשית נקיי' כחלב:

דף סד:

אילימא דילמא שקיל דדהבא ומעייל דכספא פי' המורה והו"ל מוריד בקודש ואינו נ"ל אלא משום דאיכא למיחש לגנבי והכי משמע גם בירושלמי דגרסי' התם אמר ר' אבינא מפני הרמאין:

דף סו.

ת"ר הלכה זו נתעלמה מבני בתירא כו'. ירושלמי אמר ר' אבין והלא אי אפשר לשני שבועות שלא יחול ארבעה עשר בשבת ולמה נעלמה הלכה מהם כדי ליתן גדולה להילל אמר ר' מנא אנא שמעית מן ר' יודן ומכל רבנין מפני מה נוהגין בב"ד שלמטה כבוד כדי שלא ירבו המחלקות בישראל. שלשה הניחו ב"ד בעוה"ז וירשו להם חיי עוה"ב ואלו הן יונתן בן שאול ור' אלעזר בן עזריה וזקני בתירא דשדין גרמא מן נשיותא ומנוני' נשיא:

יותר ממאתים פסחים כו' ירושלמי אית תנא תני מאה ואית תנא תני מאתים ואית תניא תני שלש מאות מאן דאמר מאה תמידין ומ"ד מאתים תמידין ומוספי שבתות ומ"ד שלש מאות תמידין ומוספי שבתות ושל ימים טובים ושל ר"ח ושל מועדות:

למחר מי שפסחו טלה כו'. מוכיח מיכן שבי"ג בניסן שאלו אותו על הסכינין וא"כ למה לא הכריזו שיביאום מהיום וי"ל דכבר הי' סוך לחשיכה מפני שהי' יושב ודורש בה' פסח כל היום כולו א"כ י"ל כך הי' דרכם לעשות כשהי' חל להיות ד' בשבת ומפני שהיו נהוגים העם לעשות כן עשו כך שאע"פ שיכולים להביאם מאתמול התירו להם להביאם בשבת כיון דהוי כלאחר יד וע"י בהמה והלל יודע הי' שבשבת היו מבאים אותם אלא ששכח באיזה ענין הותר להם להביאם:

דף סז:

אדרבה זב חמור שכן עושה משכב ומושב ומטמא כלי חרס בהיסט עיין בפ"ק דמגילה במהדדורא תנינא:

דאמר ר' יוחנן מחיצות לא נתקדשו ובעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות פירש המורה הכי תרתי מילי תרווייהו כי הדדי שמעינהו מרבי' וכיהדדי אמרינהו ונ"ל דתרווייהו חדא מילתא נינהו ואתא לפרושי מאי דתנן בפ"ק דמדות ובפ"ק דתמיד אירע קרי באחד מהם יוצא והולך לו במסבה ההולכת תחת הבירה והנרות דולקין מיכן ומיכן עד שהוא מגיע לבית הטבילה כו' עד בא וישב לו אצל אחיו הכהנים עד שהשערים נפתחים ויוצא והולך לו דאלמא כל הלילה הי' עומד במחיצה ואל תימא משום דבעל קרי מותר במחנה לויי' שהוא משתלח חוץ לשני מחנות אלא טעמא משום דמחיצות לא נתקדשו:

דף סח:

ורמינהו חותכין יבלת במקדש כו'. עיין מה שכתבתי בפ' בתרא דעירובין במהדורא תנינא:

מה זה יהושע מה ראית רשות למצוה פירש ושמחת החג שהיא חובה דוקא בחג ואל בשאר יו"ט ודוקא בבבשר שלמי חגגים ולא בשאר קרבנות:

דף סט.

ור"ע נמי כי מותיב ליה הזאה דתרומה קא מותיב לה פי' ור"א הוא דסבר דמחהזאה דפסח אותבי' ומש"ה קאמר ועלי' אני דן וכי חזא ר"ע דגם בהזאה דפסח פליג עלי' אמר לו או חילוף וכשכעס עליו ר"ע ואמר לו אל תכפרני בשעת הדין מהזאה דתרומה קאמר לי' ומשם אני מוכיח לכל אלה שהן משום שבות:

מיתיב רבה השיב ר"ע הזאת טמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח שחל להיות בשבת תוכיח שהיא מצוה והיא מושם שבות ואינה דוחה את השבת מצאתי כתיב בספר אחד אלא ר"א גמרי' איעקר ליה ואתא ר"ע לאדכורי' ולימא לי' בהדיא לאו אורח ארעא והזאה מ"ט אינה דוחה שבת גזרה שמא יטלנה בידו כו' והיא גירסא יפה דאל"ה מה משיב לו על קושייתו הראשונה שהקשה לו ומאחר דאיגמרי' מ"ט קא פריך וכיון דאוקמינן השתא דבהזאה דטמא מת שחל שביעי להיות בי"ד שחל להיות בשבת עסיקי' שא"א לעשותה מערב שבת דהא לא מטא זימני' א"כ כלל דאמר ר"ע לא קאי אלא אנופי' דפסח שכל עבודותיו שאי אפשר לעשותם מע"ש כגון שחיטתו וזריקת דמו ומיחוי קרביו והקטר חלביו דוחין את השבת אבל הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו דאיפשר לעשותן מאתמול אינן דוחין את השבת והזאה אע"ג דאי אפשר לעשותה מאתמול כיון דלאו עבודה דפסח היא לא דחיא שבת ואל הוצרך לומר זה הכלל אלא בעבור הרכבתו

והבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו כתב ריב"ש זצוק"ל שמא יטלנה בידו בכלי גללים ואבנים שכל מעשי' של פרה בכלי גללים ואבנים כדאמרי' במסכת יומא כדי שלא יטמאנה ויוליכנה אצל טהור שיזה עליו כדכתיב והזה הטהור על הטמא וע"י כן יעבירנה ד"א ברה"ר אפי' כשהוא עומד ברה"ר יש לחוש שמא יעבירנה ד"א וכ"ש ברה"י שיש לחוש לאיסור שהרי בפסיעה אחת יכול להוציא ואינו נ"ל מה שאמר שמא יטלנה בכלי גללים שאינם מקבלים טומאה שאם הטמא הי' נוטלה אע"ג שהכלי אינו מקבל טומאה הי' מטמאן במשא ואע"פ שטמא מת אינו מטמא במשא באפר פרה מטמא מדרבנן כדתנן בפ' י"א דפרה כל הטעון ביאת מים בין מד"ת בין מדברי סופרים מטמא את מי חטאת ואת אפר חטאת ואת מזה מי חטאת במגע ובמשא ש"מ האי דקאמר שמא יטלנה לאו מטמאין קאמר אלא אכהן שרוצה להזות וכי מקשה לרבי אליעזר ויעבירנה על הכהן קאמר דכיון דבמצוה קעסיק רשאי להעברי והאי דקנקט ד' אמות ברה"ר מפני שסתם העיירות כרמלית הן שאין דרין בהן ששים ריבוא שיהיו מבואותי' רשה"ר והילכך אם יוצאי מביתו חוץ לכרמלית קא מפיק ואם יוצאי נמי מן העיר לחוץ מכרמלית לרה"ר קא מפיק שסתם העיירות. אינן מוקפות חומה שיהא רשה"י להכי נקט ד"א ברה"ר שהיא איסור תורה עיין מה שכתבתי לקמן בפ' לולב וערבה:

איתביה אביי ערל שלא מל ענוש כרת דברי ר' אליעזר פי' הקשה אביי לרבא דאמר לעיל אבל היכא דגברא לא חזי ליכא חיובא מלי' מערל דלא חזי ואפ"ה אמר ר"א דענוש כרת דכיון דבידו לתקן את עצמו ותיקון והה"נ בטמא בר כרת הוא אלמא רמי עליה חיובא וכיון דרמי עלי' חיובא הזאה תידחי שבת במכשירי מילה אמר רבה כו' נ"ל דה"ג לעולם קסבר ר"א אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ כו' וה"פ לעולם כדקאמינא ברישא דטמא לאו בר חיובא היא ואע"ג דערל הוי בר חיובא טמא לא הוי בר חיובא ואע"ג דערל ענוש כרת טמא אינו ענוש כרת דלא רמי עלי' חיובא ומ"ש כדמסיק דכל דאיתי' בציבור איתי' ביחיד ודליתי' בציבור לית' ביחיד וכי היכי דלא אמרי' לציבור זילו אדו הה"נ לא אמרי' ליחיד אבל ערל דלציבור אמרינן מהולו ליחיד אמרי' קום מהול והילכך אם לא מל ולא עשה פסח ענוש כרת דרמי עלי' חיובא אבל לטמא דלא רמי עלי' חיומא אין הזאתו דוחה שבת תו מקשי' ליה מדתניא שגם טמא שרץ וכל הטמאים הראוים לטהר באותו היום חייבין כרת אם לא עשו פסח כמו הערל אלמא גם הטמא בר חיובא הוא ואכתי הדר קושיין לדוכתא דהזאה תידחי שבת כמו מכשירי מילה וה,ג מדקא מהדר אטמא שרץ קסבר שוחטין וזורקין על טמא שרץ פירש כיון שמביא שרץ בחיוב כרת כמו הערל אלמא שוחטין וזורקין על טמא שרץ ורמי חיובא עלי' ומש"ה אם לא הביא

פסחו חייב כרת אלמא אמר רבה קסבר ר"א שוחטין וזורקין על טמא שרץ והזאה למה לי לאכילה אכילת פסחים לא מעכבא פירש לא תיתלי טעמא דאין הזאה דוחה שבת משום דגברא לאו בר חיובא היא דודאי גברא בר חיובא היא ואע"ג דהוא טמא דשוחטין וזורקין על טמא שרץ והזאה למה לי לאכילה אכילת פסחים לא מעכבא פירש לא תיתלי טעמא דאין הזאה דוחה שבת משום דגברא לאו בר חיובא היא דודאי גברא בר חיובא היא ואע"ג דהוא טמא דשוחטין וזורקין עליו וה"ט דלא דחיא הזאה שבת דמה צורך יש בהזאה כדי שיהא מותר באכילה קסבר ר' אליעזר אכילה לא מעכבא כויון דלא מעכבא מש"ה דחיא שבת אלא שוחטין וזורקין עליו ונפטר והבשר יאכל לשאר בני חבורה והאי דקתני ערל שלא מל ענוש כרת לא בעבור שלא מל שאם שחטו וזרקו עליו ואל רצה למול והפסיד האכילה בעבור זה לא יענש כרת אלא ה"פ ערל שלא מל ומפני זה לא עשה פסחו ענוש כרת דאע"פ שהיא ערל שוחטין וזורקין עליו כיון שבידו לתקן עצמו כדמסיק לא מיקרי שלא לאוכליו הילכך אע"פ שהוא ערל יעשה פסחו וישחטו ויזרקו עליו וכן נמי טמא שרץ או טמא מת שחל שביעי שלו בי"ד אע"פ שהוא טמא מפני זו העילה אינו יכול להיפטר מפסח דשוחטין וזורקין עליו לא יקרא שלא לאוכלין כיון שבידו לתקן עצמו אבל ודאי לא כלו ימיו אין שוחטין וזורקין עליו שהרי אין בידו לתקן עצמו והו"ל פסח נשחט שלא לאוכליו:

דף סט:

מאן תנא דקתני חגיגה פירש תנא מיירי בעניני הפסח מי ידחה שבת ומי אינו דוחה שבת ומה ענין לשנות דין חגיגה ביניהם ולאחר זו המשנה נמי הוא שונה הפסח ששחטו בשבת שלא לשמו כו' כו' ולמה שנה ענין החגיגה ביניהם והלא אין דרכו של תנא אלא לסדר דבר עם הדומה לו ומהדר תנא הרכבתו והבאתו מחוץ לתחום דלא דחי שבת וקאמר דחגיגת הפסח נמי לא דחיא שבת:

אמר רב אשי ש"מ חגיגת י"ד לאו חובה היא כו'. גרסי' בירושלמי תני חגיגה בארבעה עשר היתה באה מן המעשר ר' יעקב בר אחא בשם ר' שמואל בר אבא זאת אומרת שהיא רשות אין תימר חובה דבר שהוא חובה דבר שהוא חובה בזמן המעשר תני חגיגה הבאה עם הפסח היתה נאכלת תחלה כדי שיאכל את הפסח על השובע ולא יאכל את הפסח לשובע ר' יוסי בר בין בשם ר' יעקב בר יסי כדי שלא יבא לידי שבירת עצם:

ש"מ לכל מילי איתקש לפסח מבעיא לי ושחיטתה וזריקת דמה מאי ויש לפשוט השחיטה מדאמרי' לקמן בהלכתין ולא ילין מן הבשר אשר תזבח ובערב ביום הראשון

לבקר לימד על חגיגת י"ד שתהא נאכלת לשני ימים ולילה אחד אלמא חגיגת י"ד בערב ננשחטת כדין פסח ויש לומר כיון דנשחטת בערב אחר התמיד נשחטת דומיא דפסח אבל זריקת דמה אמרינן בסוף הילכתן דלא דמיא לפסח אלא כדין כל זריקת השלמים שהיא שתים שהן ארבע:

דף ע:

ורבנן מ"ט לא דחיא שבת הא ודאי קרבן ציבור היא פי' כיון דר' יהודא בן תורתי משום דדריש וזבחת פסח צאן ובקר דהיא חובה אמר דדחיא שבת ולרבנן נמי אמאי לא דחיא שבת החגיגה של החמשה עשר והא חובה היא ונהי דחגיגת י"ד אינה חובה אל חגיגת ט"ו דהיא חובה תידחי שבת כמו שדוחה חגיגת י"ד לבן תורתאי מפני שהיא חובה הה"נ חגיגת ט"ו לרבנן שהאי חובה אמאי לא דחיא שבת הא ודאי קרבן ציבור היא דאתיא בכנופיא וזמן קבוע לה ואע"פ שיש לה תשלומין כל שבעה תדחה שבת מידי דהוה אהקטר תמידין ומוספין ופסח שכשרין כל הלילה ומוצאי שבת והן דוחין את השבת וה"נ תדחה שבת אמר ר' אלעאי משום ר' יהודא בן ספרא אמר קרא וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים בשנה פי' גבי חג הסוכות כתיב שבעה שמנה הוו שיש לה תשלומין כל שמנה ואפילו יו"ט האחרון אלא מכין לחגיגה שאינה דוחה שבת פי' שא"א לשמנה ימים שלא תהא שבת ביניהם ואינה דוחה שבת ומש"ה כתיב שבעה וכמו שאינה דוחה שבת שבתוך החג ה"נ אינו דוחה י"ט הראשון שחל להיות בשבת מפני שיש לה תשלומין לאחר שבת ולא דמיא להקטר תמידין ומוספין שאין להם תשלומין וכבר דחו שחיטתן את השבת:

אמר עולא אמר ר"א שלמים ששחטן מעיו"ט אינו יוצא בהן לא משום שמחה ולא משום חגיגה כו' עד וכל דבר שבא חובה אינו בא אלה מן החולין קשאי לי טובא טעמא דאינו יוצא בה מושם חגיגה משום דאינה באה אלא מן החולין הא אם הפרישד אדם בהמת חולין לשם חגיגת יו"ט ושחטה בעיו"ט יוצא בה משום חגיגה והא אכתי לא מטא זימנא והיאך רשאי לשוחטה ולזרוק דמה בעיו"ט שזמנה היא ביו"ט ואפי' את"ל שתהא כשרה באכילה לא עלתה לבעלים לשם חובה מפני שקדם והקריבה שלא בזמנה ורחמנא לא אזהר אלא שנקריבנה בזמנה דהיינו בתוך החג ולא קודם זמנה מבחול ונ"ל לתרץ דהאי דקאמר ולא משום חגיגה לאו אשחטן קאי אלא ה"ק ואם שיירון ושחטן למחר אינו יוצא בהן משום חגיגת החג דבעינן שתבוא מן החולין וזו הבהמה כבר הוקדשה לשלמים

ומילי מילי קאמר שחטן נקט משום שמחה וחגיגה דנקט כגון שהניחן חיים ושחטן למחר:

דף עא.

מנין לאימורי חגיגת ט"ו שנפסלין בלינה פי' מצאנו לאיברי עולה שנפלין בלינה כדכתיב כל הלילה עד הבוקר ופסח נמי כתיב לא ילין לבקר זבח חג הפסח ואלה הם זמנן ליום ולילה אבל קדשים קלים שזמנן לשני ימים ולילה אחד מנין שאימוריהן נפסלין בלינה והאי דנקט מחגיגת ט"ו משום דקרא דמייתי מחגיגה מייתי וה"ה לכל הנאכלין לשני ימים:

דף עא:

לימד על חגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד אי קשיא נקשי מהכא לרב אשי דאמר לעיל חגיגת י"ד לאו חובה היא דהא מהכא מוכח דהיא חובה תשובה לא אמר קרא דיביא חגיגת י"ד אלא אם הביאה תאכל לשני ימים ולילה אחד דומיא דשלמים שאינן חובה ואם הביאה נאכלין לשני ימם ולילה אחד:

דף עב.

למימרא דכל היכא דאית לי' קצבה מחייב ר' יהושע כו' קשיא לי אמאי מפרש תלמוד סיפ אדמתני' תחלה והדר מפרש רישא דקאמרינן לקמן מאן תנא דשאני לי' בין ראוין לשאנין ראוין כו' והלא ברישא תני אם אינן ראוין חייב והדר תני בסיפא לא אם אמרתי באימורי ציבור שיש להן קצבה:

ותיסברא השתא ומה התם דלא עבד מצוה כו' פי' כל זה אמר כ"א להרחיב תירוצו שהיא יפה תוכיח לו דר"מ לא חייש לקיום מצוה כלל כ"א לטרדת מצוה דבערב שבת דלא טריד מפני שכבר מל את של שבת אע"ג דעבד מצוה כל דהוא הוה מחייב ובאחד בשבת דטריד אע"ג דלא עביד מצוה הוה פטור והוא יכול לדחותו כדאמרי דבי ר' ינאי כו' ולומר שאין זה סברתו של ר"מ אבל סברתו אינו יכול לדחות ולא אמר ותיסברא אלא להרחיב תירוצי כלומר שאין זו סברתו של ר"מ כאשר אתה סובר אלא כדאמרי דבי ר' ינאי:

דף עב:

סמוך לשעת ווסתה פי' דליכא שום מצוה לבא עלי' ובמעוברת נמי דלא קיים מצות פרי' ורבי' אבל יבמתו איכא מציה שקיים מצות ייבום והפקיע זיקתה ואע"פ שהיתה נדה הילכך באשתו דלא עביד שום מצוה מחייב וביבמתו דעביד מצוה פטור ולישיילי' פי' מקשה על יבמתו אע"ג דעבד מצוה אמאי פטור הו"ל לשיולי' שמא היא סמוך לווסתה וכיון שלא שאלה פושע היא ויתחייב ומיכן מוכיח שבעודה עירה בא עלי' ונטמאת בתוך בעילתו כגון שנמצא דם על שלו:

יבמתו בזיז מינה אשתו לא בזיז מינה נ"ל דגירסא יתירא היא לומר אשתו לא בזיז מינה דטעם החיוב של אשתו מבואר היא מפני שלא עשה שום מצוה ומה אנו צריכים לעשותו פושע כך נ"ל הגירסא והפתרון של שיטה זו ובפתרון המורה ראיתי כתיב אי הכי יבמתו נמי סמוך לווסתה לא רמיא מצוה עלי' ואינו נ"ל דאע"ג דלא רמיא עלי' מ"מ מצוה עביד דומיא דתינוק דבע"ש שלא רמי' מצוה עלי' למיהמלי' בשבת והיכא דשגה ומהלי' פטור משור דעבד מצוה:

ור' יוחנן כמאן פי' אע"ג דעבד מצוה לא טריד מפני שאין זמנה קבוע ואנה מצא תנא שיאמר כמותו:

דף עג.

גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ובתמורה בפי אלו קדשים גרסי' ניתק אין לא ניתק לא מ"ט אמר קרא אשם היא בהוויתו יהא ועיין מה שכתבתי שם:

ובפ"ק דשביעית אמרי' בפר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהם וכן שעירי ע"ז שאבדו והפריש אחרים תחתיהן שירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן לנדבה. ואינהו גופייהו לא קרבי גזה אחר כפרה אטו לפני כפרה ואשם שמתו בעליו נמי מייתא התם ואמרי' בי' גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה. ובכולן י"ל שאם ניתקן לרעי' שמקיצין בגופן ותו ליכא למיגזר כדאמר רב הונא הכא. והאי דתני ירעו עד שיסתאבו וימכרו לאו דוקא אלא צריכין לנתק לרעיא עד שיסתאבו וימכרו וכיון שמוכרים לרועים ע"ד כן כבר הן כשרים:

בדמיו אין אבל גופי' לא. פי' אין להוכיח אל אמדברי ר' אלעזר דאמר הבעל יבאי בדמיו עולה. דבשלמא לרבנן דאמרי יפלו דמיו לנדבה מש"ה ירעה עד שיסתאב וימכר אבל איהו גופי' אין לומר שיקרב לנדבת ציבור שהקרבן הוא שלו והיאך יסתלק שמו מעיליו.

ויקרב לשם ציבור. אבל לר' אלעזר דאמר שהבעלים מביאין בדמיו עולה יש לתמוה דוקא בדמיו. אבל איהו גופי' לא מ"ט א"ו משום גזיר הלאחר כפרה אטו לפני כפרה:

דף עד.

ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו. פי' ואין זה צלי מחמת דבר שהבשר נצלה מחמת האש וחוזרין הבצים ונצלין מחמת הבשר. והו"ל צלי מחמת דבר אחר שאין לומר גבי בשר צלי מחמת דבר אחר שא"כ אין לדבר סוף שצד החיצון ממהר בישולו קודם מצד הפנימי ונאמר שצד הפנימי הוא נצלה מחמת דבר או צד הסמוך לו שיותר ממהר בישולו קודם מן הצד שאינו סמוך ונאמר שהצד המרוחק הוא צלי מחמת דבר אחר א"ו אין לומר גבי בשר צלי מחמת דבר אחר וכרעים שבתוכו נמי כחתיכ' עבה דמי ולא נקרא צלי מחמת דבר אחר וכרעים שבתוכו נמי כחתיכ' עבה דמי ולא נקרא צלי מחמת דבר אחר אלא כשנוגע בשפוד של מתכת או בחרס של תנור. והרוטב כשנפל על החרס נאסר הרוטב וכשחזר על הפסח נאסר הפסח מפנ' שנבלע בו הרוטב שהוא אסור ולא מפני שחזר ונמצלה הפסח מחמת הרוטב. ומאי דרבינן בפ' כל שעה צלי קדר מבשל מבושל למיקם עלי' בלאו. דבלא"ה נמי מיתסר מפני שנוגע בקדרה. והו"ל צלי מחמת דבר אחר אבל צלי מחמת דבר אחר אין בו איסור בישול ובצלי קדר ניסתוסף ב' איסור בישול:

רימון נמי אית בי' קיטרי שיעי קיטרי. ירושלמי ולמה של רימון אמר ר' חייא בר אבא כל העצים בוצצין משקין ושל רימון אינו בוצץ משקין. מה אנן קיימין אם בלחין אפי' של רימון בוצץ אם ביבשים אפי' כל העצים אינם בוצצין אלא ביני כל העצים יבשים מבחוץ ויבש מבפנים:

דף עד:

אומצא דאסמיק הוא וחליי' אסור כו' מה שפירש במורה שחולטין אותו בחומץ לאחר צלייתו. קשיא לי טובא דכיון דנצלה באש והוא מותר באכילה ואפילו צלאו ע"ג גחלים למה יאסר החומץ שחולטין אותו בו. ובפ' כל הבשר אמרי' אמר רב נחמן אמר שמואל ככר שחתך עלי' בשר אסור לאוכלה והנ"מ דאסמיק אבל לא אסמיק לא. ומסיק רבא אכיל לי' וקרא לי' חמר בשר ולמה יהא הני חליי' אסור ולקמן נמי אמרי' האי חלא דחליט בי' חדא זימנא לא הדר חליט בי' זימנא אחריתי פי' מפני שהותש כחו. ואם בשר צלי מה חליטה הוא צריך והר5י בלא חליטה הוא מותר והבבשר מי יכול להעמידו דהיכי אי מלחי' שפיר כעין קדרה ואח"כ חלטו בחומץ למה יאסור החומץ והלא כל הדם יצא

במלחה ואפי' לקדרה שפיר דמי ואם לא מלחו ימלחנה ויותר אף לקדרה ולמה יאסר ומה אנו צריכין לחומץ. והנכון בעיני שדרך בני אדם כשרוצים למלוח בשר להתקיים לזמן מרובה מכניסין אותו לתוך מים ומנח והבשר שואב תוך המליחות ומתקיים לזמן מרובה ואסור לעשות כן שאין מולחין את הבשר אלא ע"ג כלי שאניו מנוקב שכל דם היוצא מחמת המליחה יצא ולא יחזור ויבלע בו וזה שרוצה להניחו בתוך מי מלח מה יעשה אם הכלי נקוב יצאו כל המים ואם אינו נקוב יאסור הבשר שיפלוט הדם ויחזור ויבלענו הילכך צומתין אות' בחומץ עם מלח והחומץ צומתו ואינו מניח דמו לצאת והילכך אע"פ שיאן הכלי מנוקב מותר שאינו מוציא דם כלל מפני שהחומץ צומתו ואין דם האיברים אא"כ פירש. והשתא האי אומצא דאסמיק הוא וחלייי' אסור דאע"ג דחומץ כיון דאסמיק מ פני רוב הדם אין כח בחומץ לצומתו שלא יצא הדם אלא הדם יוצא וכיון שאינו מנוקב חוזר עוד ונבלע בו והילכך הוא וחלייי' אסור שכיון שבעל הבשר את דמו שנפלט ונאסר שוב אינו ניתר אפילו ע"י צלי שאין לך דבר שנאסר שיחזור ויותר ואי לא אסמיק הוא וחלייי' שרי שיש כח בחומץ לצומתו שלא יפלוט דמו וכיון שלא פירש מותר.

רבינא. אמר אע"ג דלא אסמיק חלייי' אסור אי אפשר דלית ביה שורייקו דדמא פי' ונ אסר החומץ מחמת הנהו שורייקי. אבל מיהו לא חשיבי הנהו שורייקי שיחזרו ואיסרו גם את הבשר. ומר בר מרימר א"ל לרב אשי אבא מגמע לי' גמועי להההיא חלא ולא חייש לשורייקי. ואיכא דאמרי רבינא גופי' מגמע לי' גמועי והאי חלא דחליט בי' זימנא חדא לא הדר חליט בי' זימנא אחריתי שכבר הותש כחו לא צמית והו"ל כאלו שרה הבשר במים ומלח בכלי שאינו מנוקב שהוא אסור מפני שפולט הדם וחוזר ובולעו כך נ"ל פתרון שיטה זו:

דף עה.

תנור שהסיקו בקליפי ערלה וגרפו ואפה בו את הפת לדברי האוסר מהו א"ל הפת מותרת פי' אע"פ שלא גרפו נמי האי מותרת כדאוקימנא בפ' כל שעה. דלא אסר ר' אלא כשאבוקה כנגדו אום בישלה ע"ג גחלים הפת מותרת אלא משום דבעי לאקשוי מתנ ור גרוף דלא איתסר לגבי פסח אלא משום דכתיב צלי אש תרי זימני הלא"ה הוה קרינא ביה צלי אש אע"פ שהוא גרוף נקט גבי קליפי ערלה גרוף ואיהו תירץ דשני דבפסח אאש קפיד רחמנא והא איתא דאע"ג דהוא גרוף קרינא ביה צלי אש אבל בקליפי ערלה אעצים דאיסורא קפיד רחמנא והא ליתנהו. ואל מבעיא גרוף אלא אפילו אינו גרוף נמי

שרי כיון דבטלו עצים מעינייהו ואל אסור אלא כשאבוקה כנגדו שבעוד שהעצים בעינם נאפית הפת:

דף עו.

אלא למ"ד תתאה גבר אקורי קא מיקר ליה. פי' לא אמרי' הכי אלא שאין כח בחרס צוננת להתחמם מן הרוטב ולחזור ולבשל את הרוטב אבל לענין בליעת איסור אע"פ שהקערה צוננת אם תשים בתוכה דבר חם בולעת מן האיסור וגם פולטת האיסור שהי' מובלע בה כדכתבית במה"ק דלא דיבר שמואל תתאה גבר אלא באוכלין ולא בכלים:

דף עז:

לימא מתני' דאל כר' יהושע דאי ר' יהושע כיון דאמר בעינן תרתי וציץ אאכילות לא מרצה היכי אתי בטומאה. כל מה שכתבתי במה"ק דלא קשיא לי' לר' יהושע אלא מטומאת הקרבן אבל מטומאת הגוף לא קשיא לי' ומתני' סתמא קתני באין בטומאה דמשמע בין בטומאת הגוף בין בטומאת בשר אינו נראה לי כלל. והדברים דחוקין ביותר אע"פ שריב"ם זצוק"ל הוליך כל השטה כן אינו נראה לי כלל והדברים דחוקים ביותר דא"כ יתרץ ויאמר מתני' בטומאת הגוף מייר כיון דמודה בה ר' יהושע ואל תיקשי לה מיי א"נ גם טומאת הגוף לידי טומאת בשר מביאה. ומה שתירצתי שם הכל הבלים והנכון בעיני דמכל טומאה קא מקשה דכיון דקס"ד דטומאה דחוי' היא בציבור ובעי' ציץ לרצויי. וקס"ד נמי דציץ אאכילות לא מרצה. וקס"ד נמי השתא דמאי דאמר ר' יהושע אם אין בשר אין דם בין בקרבן יחיד בין בקרבן ציבור בא בטומאה כיון שאינו יכול לה אבל לא פסח בלבד שהוא קרב ונאכל בטומאה ואיכא דם ובשר אבל הני שאינן נאכלין בטומאה אינן באין בטומאה לא בטומאת הקרבן ואל בטומאת הגוף כיון שאינן נאכלין. דאם אין דם אין בשר ורצה לתרץ דקסבר ר' יהושע שהציץ מרצין על העולין והילכך איכא דם וחלב והילכך בזבחים מודה דבאין בטומאה אבל במנחות דליכא עולין לא בעי ר' יהושע תרתי אלא קומץ אע"פ שאין נזירים וכל מתני' אתיא כר' יהושע ולא [כת"ק] מפני שמצינו בפירוש דס"ל לר' יהושע דאין הציץ מרצה לא על האכילות דיעבד דלכתחלה ודאי אם ניטמא אינו זורק את הדם שאם אין דם אין בשר אבל אי עבר וזרק הורצה שהציץ מרצה על האכילות בדיעבד ואל קמא משום דמתני' באין בטומאת קתני דמשמע אפי' לכתחלה ואכתי אי מתני' הוה ר' יהושע קשאי דר' יהושע אדר' יהושע דבברייתא לא יזרוק ובמתני' תני באין לכתחלה והדר לתרוצי תירוצא דיקא אלא ל"ק הא ביחיד

הא בציבור דמאי דאמר לכתחלה לא יזרוק ואם זרק הורצה מדבר בקרבן יחיד שאם ניטמא בשר לא יזרוק לכתחלה מפני שאם אין בשר אין דם ואל יסמוך על הציץ שירצה אלא הדם ישפך והבשר יצא לבית השרפה ויביא קרבן אחר שיתכפר בו ואם זרק הורצה שהציץ מרצה על האכילות אבל אם נאבד הבשר או נשרף אפי' נזרק בדיעבד לא הורצה כדמסיק לקמן דלא אמר ר' יהושע אם זרק הורצה אלא בניטמא דאיתי' וציץ מרצה עלי' דאיכא דם ובשר אבל באבוד ושרוף לא הורצה מושם דבעי' דם ובשר וחייב להביא קרבן אחר והא ציבור דבקרבן ציבור מודה ר' יהושע דזורקין לכתחלה מפני שטומאה הותרה בציבור ולעולם מתני' ר' יהושע היא ואל קשיא דיד' אדיד' ואל כדקס"ד מעיקרא דלא שני לי' לר' יהושע בין קרבן ציבור לקרבן יחיד דטומאה דחוי' היא בציבור אלא טומאה הותרה בציבור ס"ל. וכן דרך התלמוד תחלה מתרץ תירוצים קלים שאין עומדין ואח"כ מתרץ העיקר כדי להרחיב הסברא ולהראות שאין לתרץ אלא בענין זה כך נ"ל פתרון שיטה זו וכך מוכיח פשט פתרונו של מורה ואל חילק בין טומאת הגוף לטומאת הקרבן:

דף עח.

קאי בזבחים ואמר מסתברא כו' פי' רישא דברייתא אמר כשראה שחלקו במנחות ואמר רואה אני דבריהם שגם בזבחים חלקו וסיפא אמר כשראה שחלקו בזבחים ואמר רואה אני דבריהם שגם במנחות חלקו ולא ביחד אמר שני הדברים ותנא דברייתא חיבר דבריו ביחד ושנאן זה אצל זה:

דף עח:

והא כתיב איש לפי אכלו תכוסו כו' פי' וקס"ד השתא דכי היכי דמחשבת אוכלין מעכבת הה"נ אכילה מעכבת ואע"ג דבפירקין לעיל אמרון דר' אליעזר סבר דאכילת פסחים לא מעכבא ואפ"ה ס"ל דמחשבת אוכלין מעכבא הה"נ אכילה מעכבא ואנו מחזרים רב דאמר לא מעכבא אלא אנן פשרינן טעמי' הכי אמאי אמר דהזאה לא מעכבא משום דסבר דאכילת פסחים לא מעכבא ולהכי אמר רב דאמר כר' נתן:
דילמא שאני התם דחי מימשכי הני חזי להני כו' פי' לעולם אימא לך דאכילה מעכבא ואם שחטו לשם כולם פסול דהא לית בי' כזית לכל חד וחד והכא דכשר משום דדמי כאלו אמר הריני שוחטו לשם כל אותן הראויין לאכול ממנו כזית ואל סימן מי ומי דכל חד וחד מצי למימר עלי נשחט אבל כשניטמא דלא חזי כלל לעולם אימא לך דאכילה מעכבא.

ומאי דוחקי' דרב לאקומי כר' נתן ולכתחלה לוקמה כרבנן ודיעבד פי' נ"ל דאפי' רבנן מודו במתני' דאם זרק הרוצה דאכילת פסחים לא מעכבין דעד כאן לא פליגי אלא בדליכא כזית לכל חד וחד אבל בניטמא מודו דציץ מרצה על טומאת בשר ועושה אותו כאלו הי' טהור ולבסוף מסיק דרב דאמר כר' יהושע לא מצאנו שום תנא שיאמר בניטמא שאם זרק לא הורצה מפני שהציץ מרצה אלא מושם דבעי לאקומי רב דאמר כר' נתן מקשה לי' הכי שיאמר רב אם זרק לא הורצה דאכילה מעכבי כדאמרי רבנן הכא:

רב. מתני' קשיתי' כו' פי' רבותא עושה רב דדייק הכי מגופה דמתני' דסיפא דמתניתן תני בפירוש לקמן הפסח שנזרק דמו ואח"כ נודע שהוא טמא הציץ מרצה דאלמא לכתחלה לא יזרוק אבל אם זרק הורצה ואין לומ4ר דההוא בדם מיירי אבל אם ניטמא אם זרק לא הורצה דאכילה מעכבא דמדקתני התם ניטימא הגוף אין הציץ מרצה ש"מ דטמא דרישא בין אדם בין אבשר קאמר דאי ס"ד דבשר לא אדמפליג בין טומאת הפסח לטומאת הגוף ליפלוג וליתני בדידי' בין דם לבשר אלא לאו ש"מ גם ניטמא בשר הורצה שהציץ מרצה על טומאת הדם והבשר ונתברר דליכא שום תנא דסבר שאם ניטמא בשר וזרק שלא הורצה דאע"ג דאכילת פסחים מעכבא הציץ מרצה עליו ועושה אותו כאלו הי' טהור לרצות אע"ג דלא חזי לאכילה:

עד שיהא חלום משעת שחיטה עד שעת זריקה פי' ולא בעינין עד שעת אכילה שאם הי' בשר בעת הזריקה אע"פ שניטמא טומאת הגוף שאינו יכול לאכול כבר הורצה ולא אמרי' דאכילה מעכבא אלא קודם זריקה אבל לאחר זריקה כבר הורצה:

דף עט.

לא שנו אלא שניטמאת הסכין בטמא מת דקא מטמא גברא גופי' כו' פי' וכיון דקא מיטמא גברא גופי' שרינן לכל ישראל למיעבד בטומאה ולא אמרי' יטמאו מקצת וישחטו וכל ישראל יעשו בטהרה ומה צורך להיטמא כולן שאם לא יעשו כל הציבור בטומאה אותם היחידים אם יטמאו בעזרה יתחייבו כרת לפיכך הותר לכל הציבור שיעשו בטומאה דלא סגי בלא"ה:

דף פ:

הפסח שנזרק דמו כו' פי' דוקא שנזרק דיעבד אבל לכתחלה אינו זורק אלא הדם ישפך והבשר ישרף ויביא פסח אחר ולא סמכי' אריצוי. ציץ לכתחלה וה"נ תנן לעיל ניטמא בשר ולחלב קיים אינו זרוק את הדם לכתחלה והכא אשמעי' שאם נזרק הציץ מרצה

ובגמרא מדקדק על דיעבד דדוקא בשוגג אבל אם זרק במזיד לא הורצה וחייב להביא פסח אחר:

ירושלמי מתניתא שניטמא משירד לאויר הכלי אבל אם ניטמא עד שהוא מלמעלה נעשה כמקבל מים:

כהן המרצה בקרבנותיהן הותרה לו טומאת התחום או לא קשיא לי טובא ואפי' אם נמצא שהי' הכהן טמא בטומאה ידועה אמאי לא הורצה הוא תנן הפסח נשנזרק דמו ואח"כ נודע שהוא טמא הציץ מרצה וה"נ נהי דכהן טמא טימא את הקרבן בנגעו בו אמאי לא ירצה ציץ ולמה הוא שואל על טומאת התחום ונ"ל לתרץ דהיכא מרצה ציץ על טומאת בשר ודם היכא דכהן הוה טהור ונטמאו בשרץ אבם אם הי' הכהן טמא אינו מועיל הציץ מפני שהכהן הטמא מחלל את העבודה בקרבן יחיד והילכך בטומאה ידועה פשיטא לן דמחלל ובטומאת התהום מבעיא לן ומנא תימרא דכהן טמא מחלל עבודה דתנן בריש פ"ב דזבחים כל הזבחים שקבלו דמן זר אונן טבול יום ומחוסר כיפורים ומחוסר בגדים ושלא רחץ ידים ורגלים ערל טמא יושב עומד ע"ג כלים וע"ג בהמה וע"ג רגלי חבירו פסל משמע פסל שאין תקנה לאותו קרבן דכי היכי דזר ואונן וערל וכיוצא בהן מחללין עבודה ואינה מועיל הציץ לרצות הה"נ טמא מחלל עבודה ואל מפני שניטמא הקרבן אלא שאין הטמא ראוי לעבודה ואמרי בגמרא טבול יום מנלן דתניא ר' סימאי אומר רמז לטבול יום שאם עבד חילל מנין ת"ל קדושים יהיו ולא יחללו אם אינו ענין לטמא דנפיק מוינזרו תנהו ענין לטבול יום אלמא אפי' טבול יום מחלל עבודה ואל מהני ציץ לרצוי עלי':

דף פא.

אלא לאו ש"מ למפרע מדרבנן ש"מ כתב המורה והשתא דאמר מיכן ולהבא מטמא לא משכחת טומאת התהום בזיבה ובלבד דקתני לעיל למעוטי מאי ע"כ למעוטי שרץ תוקמה ובכהן כדאמר לעיל דאמר דדאלו בבעלים לא מהניא טומאת שרץ ואשמעי' דטומאת התהום מיהא הותרה לו וזו הגירסא לא מצאתי' כתובה בשום ספר כ"א ספר אחד וברוב ספרים לא נמצאת ואם דברי המורה הן שהוא מפרש כך אינו נ"ל כלל שהוא רצה להוכיח לו מדתני ר' חייא לא אמרו טומאת התהום דמרצה ציץ אלא בלבד מאי וקס"ד דלמעוטי טומאת שרץ אתי ורהצ לפשוט מושם דבכהן קאי אבל בשרץ לא ודחה רב יוסף דלעולם טומאת התהום דמת לא הותרה אלא בבעלים ולא בכהן וחילוקו של ר' חייא בבעלים קאי ואי לא מצית לאוקומי בטומאת התהום דשרץ תעמידנה בטומאת

התהום דזיבה וזהו חילוקו של ר' חיי אוטעמייהו הכא מושם דסברי כיון דאל חזי הנהו שבעת יומי בחזקת טהרה הן עומדין ושוחטין וזרוקין עליהן דחזקה יש להן שלא יראו ובוודאי אי איקרי ודיא חייבים בפסח שני דלא הותרה להן טומאת התהום דזיבה והכי מוכח בפי' בפ' תינוקת דמי שלא ראתה כל שבעה בחזקת טהרה הן עומדין עיין מה שכתבתי בפירקא דלקמן:

בעי רב יוסף כהן המרצה בתמיד הותר הלו טומאת התהום כו' פ' כגון שנודע לו לפנ יזריקה קא בעי דאי לאחר זריקה אפילו בטומאה ידועה כשר דקרבן ציבור שקרב בטומאה כשר ואפי' למ"ד טומאה דחויה היא בציבור והילכך לא בפי אלא אם הותרה לו לכתחלה:

דף פא:

אלא לפני זריקה נמי מרצה פי' כיון שנשחט אע"פ שנודע לו קודם זריקה שניטמא טומאת התהום הציץ מרצה ואינו חייב להביא פסח שני אחר אבל ודאי אם נודע לו קודם שחיטת הפסח נדחה לפסח שני וכן נזיר נמי אם נשחט קרבנו ואח"כ נודע לו שניטמא טומאת התהום אע"פ שנודע לו קודם זריקה זורק ומתכפר בקרבנו אבל אם נודע לו קודם שחיטה סותר ומזה עליו שלישי ושביעי ומביא קרבן טומאה ומתחיל ומונה נזירותו. פעם אחרת וזו היא ששנינו בפ' בתרא דתוספתא דנזיר כל קרבנות הציבור והיחיד הציץ מרצה על טומאת הדם ואין הציץ מרצה על טומאת הגוף ואם ניטמא טומאת התהום ה"ז מרצה כיצד הי' הולך לשחוט את פסחו ואמרו לו מה הי' עמך בבית שנכנסתה לו תחת האבן שישבלתה עלי' ונודע לו בין משעשה פסחו יבן עד שלא עשה פסחו צריך לעשות פסח שני משעשה פסחו א"צ לעשות פסח שני אבל אמרו לו קבר התהום הי' עמך בבית שנכנסתה לו תחת האבן שישבתה עלי' ונודע לו עד שלא עשה פסחו צירך לעשות פסח שני משעשה פסחו א"צ לעשות פסח שני וכן נזיר שהי' הולך להביא קרבנותיו ואמרו לו מת הי' עמך בבית שנכנסתה לו תחת האבן שישבתה עלי' ונודע לו בין משהביא קרבנותיו בין עד שלא הביא קרבנותיו צריך להביא קרבן טומאה אבל אמרו לו קבר תהום הי' עמך בבית שנכנסתה לו תחת האבן שישבתה עלי' ונודע לו בין משהביא קרבנותיו בין עד שלא הביא קרבנותיו צריך להביא קרבן טומאה אבל אמרו לו קבר תהום הי' עמך בבית שנכנסתה לו תחת האבן שישבתה עלי' ונודע לו עד שלא הביא קרבנותיו צריך להבאי קרבן טומאה פי' נ"ל מה שמחלק בין קרבנות היחיד ובין נזרי ועושה פסח שבקרבנות היחיד מרצה על טומאת הגוף ובנזיר ועושה

פסח אינו מרצה היינו מה דאמרי' שהטמא משלח את קרבנותיו משום דאכילה דידהו לא מעכבא ועושה פסח נדחה לפסח שני ונזיר נמי סותר ואל שהציץ מרצה על טומאת הגוף כשאר קרבנות שהרי גם הערל נמי משלח קרבנותיו ואין לומר שהציץ מרצה על הערלה אלא שרצה התנא לחלק בין שאר קרבנות לנזר ופסח שאלו משלחין קרבנותיהן ואלו אין משלחין ותני בסיפא שגם נזיר ועושה בטומאת התהום הציץ מרצה תנא נמי בישא הציץ מרצה ולאו דוקא שא"צ לריצוי ציץ וטעמא דידהו שאין האכילה מעכבת בהן לאמי מתני בסיפא גבי נזיר ועושה פסח שאר נודע להן עד שלא הביאו קרבנותיהן הנזיר אינו סותר ועושה פסח אינו עושה פסח שני ומשהביאו קרבנותיהן אינן צריכים פי' הבאת קרבנותיהן הוא שכבר נשחטו אע"פ שלא נזרק דמן:

ניטמא שלם מ"ט א"ר יוסי בר חנינא כדי לביישן פי' כי היכי דפסח נאכל בכל העיר כך שריפת פסולו כשירה בכל העיר דדוקא פסולי קדשי קדשים שהן נאכלין בעזרה כדאמרן לעיל בפ' כל שעה אבל פסולי קדשים קלים שנאכלין בכל העיר גם שריפתן בכל העיר ומה צורך להביאו לפני הבירה אלא כדי לביישן:

דף פז.

האשה בזמן שהיא בבית בעלה שחט עלי' אבי' שחט עלי' בעלה תאכל משל בעלה פי' סתמא דמילתא בשל בעלה ניחא לה והילכך אינה רשאית לאכול משל אבי' אך אם מיחה בשעת שחיטה ואמרה לבעלה אי אפשי בשלך אלא בשל אבי אבל אם לא מיחת בשעת שחיטה כבר נימנת מסתמא בשל בעלה ואינה רשאית להסתלק אחר שחיטה הלכה רגל הראון לעשות בבית אבי' שחט עלי' אבי' שחט עלי' בעלה תאכל במקום שהיא רוצה פי' כיון שהלכה רגל הראשון של פסח לעות בבית אבי' לא ידעי' סתם דעתה בהי ניחא לה טפי אי בשל בעלה או בשל אבי' הילכך צריכה היא לפרש דעתה ואם יש ברירה אמר על פי שאל פירשה בשעת שחיטה באיזו רוצה תאכל ממקום שהיא רוצה וממי שאוכלת עכשיו אמרי' הוברר הדבר דבשעת שחיטה נמי בההוא הוי ניחא לה ואם אין ברירה צריכה לגלות רצונה בשעת שחיטה וזה הוא ממקום שהיא רוצה בשעת שחיטה ואם לא גילתה דעתה בשעת שחיטה לא תאכל לא מזה ואל מזה שאין ידוע על איזו מהם נמנית יתום ששחטו עליו אפוטרופסים יאכל ממקום שהיא רוצה פי' אמרי' בגמרא מנה היתום על פסחו שלא מדעתו והלכך יאכל ממקום שהיא רוצה אפילו אחר שחיטה שאין אנו צריכים לגילוי דעתו של יתום שיש לנו דעת האפיטרופסין ואע"פ ששניהן יכולין להמנותו אינן יכולין לעכב זע"ז שאינן אדונים לו כמו שהם השותפים

לעבד ששניהם מעבים זע"ז עד שיתרצו שניהם אלא היתום אוכל ממי שהוא רוצה עבד של שני שותפין לא יאכל משל שניהן פי' עד שיתרצו שניהן מי שחציו עבד וחציו בן חורין לא יאכל משל רבו פי' עד שיתרצה העבד לאכול עם רבו מפני צד חירות שבו:

דף פח:

והתניא אין שוחטין שני פסחים כאחת ירושלמי תנ י ר' חייא הנמנה על שני פסחים כאחת אול מאיזה מהן שנשחט ראשון אמר ר' יוסי מתניתא אמר כן שחט תרווייהון אוכל מן הראשון:

מה שקנה עבד קנה רבו. פי' ואין יכול ליקח משל רבו ולה קריב לעצמו שאין אדם מקדש דבר שאינו שלו. ורבו לא הקדשהו אלא שישחוט אחד ויאכל הוא עם רבו והאיך יכול לומר וטלה שלי:

ונייתי כל חד וחד פסח ונייתי חמשה כהנים דאל עבדי פסח כו' המורה גריס ונייתי כולהו חד כהן דלא עבד פסח כו' ויפה פירש דבחד כהן סגיא אבל מיהו האי דנקט חמשה כהנים לומר דחמשה כהנים דלא עבדי פסח יכולין לצאת עמהם א"נ אם הי' כהן אחד הי' בא לידי נותר לאכול חמשה חזה וחמשה שוק להכי נקט חמשה כהנים:

דף צ.

זב שראה שתי ראיות שוחטין עליו בשביעי כו' קשיא לי כיון שאם יחזור ויראה בשביעי הוא סותר וכן נמי שומרת יום כנגד יום או כנגד שני ימים אם תראה סותרת ונמצא הפסח בא ליד יפסול הו"ל למתני שאין שוחטין עליהן בפ"ע אלא שיעשו אותם טפילה עם חבורה אחרת כדתני לקמן גבי אנון ומפקח בגל כו' ואין לומר דהאי דתני לקמן ולע כולן אין שוחטין עליהן בפ"ע שלא יביאו את הפסח לידי פסול דאכולהו קאי דהא קא תני סיפא. לפיכך אם אירע כהן פסול פטורין מלעשות פסח שני חוץ מן המפקח בגל שהי' טמא מתחתו ואי אריש נמי קאי והא איכא נמי זב ושמתר יום שאם אירע בהם פסול שחייבין לעשות פסח שני א"ו לא קאי אלא אאונן והמפקח בגל כו' ולאו אהני ומה שכתבתי בפירקין דלעיל שהן בחזקת טהרה ולפיכך לא חיישי' שמא יראו אינו כלום דהכי תנן בשלהי פ' בנות כותים כל אחד עשר יום בחזקת טהרה כו' עד אבל ימי הזב והזבה ושומרת יום כנגד יום הרי אלו בחזקת טומאה:

דף צ:

כל חייבי טבילות טבילתן ביום כו' עיין מה שכתבתי בה' י"ג בספר הקלט:

ערב פסחים אע"פ שיום י"ד הוא הנקרא פסח כדכתיב ובארבעה עשר לחדש הזה פסח לה' אינו נמנע התנא מלקרא לכל חג המצות פסח כדתנן לעיל חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה ופתרונו כל שבעה ימי החג ותנן נמי בפ"ג דמגלה בפסח קורין בפ' המועדות שבתורת כהנים ותנן נמי בפ"א דתענית העובר לפני התיבה ביו"ט הראשון של פסח והילכך קורא ליום ארבעה עשר ערב פסחים:

סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך אלו בכל יום תנן בפ' יציאת השבת עד שיתפלל והכא אע"פ שהתפלל לא יאכל עד שתחשך כתב בעל התוס' וא"ת מאי אריא סמוך למנחה אפי' קודם לכן מה יאכל חמץ אסור לאכול מד' שעות ולמעלה ומצה נמי אסורה כדאמרינן בירושלמי כל האוכל מצה בערב הפסח כאלו בועל ארוסתו בבית חמיו ולוקה וכי תימא יאכל פירות א"כ אפילו סמוך למנחה שרי במיני תרגומא כדאמרי' בגמר' ואומר ר"י דמצה עשירה וכיוצא בה שרי קודם למנחה ונ"ל שאין אנו צריכין להידחק כל כך דאטו תנא דמתני' דאסור לאכול סמוך למנחה אית ליה דירושלמי לית לי' דאי אית לי' אי אפשר דלא הוה תני לה במתני' דהשתא שאר אכילת אסר משום חיבובא דמצה אכילה דמצה גופא מבעיא אלא ודאי כל קודם דמנחה שרי למיכל מצה ואפילו את"ל דאית לי' מצי למיכל בציקן של גוים שאין בהן שימור דע"כ לא אסר בירושלמי אלא מצה שיש בה שימור הראוי' לצאת בה ידי חובה בלילה:

בערב הפסח משום חיובא דמצה מודה אי קשיא מ"ש חיובא דמצה מחיובא דקידושא הלא גם זה עשה הוא כדאמרינן לקמן זוכרהו על היין מכניסתו תשובה עיקר המצוה לקדשו בכניסתו לברך עליו ומפני שכל עיקר שירות ותשבחות נאמרין על הכוס הצריכוה. כוס אבל מ"מ עיקר המצוה אינה שתיית פכוס אלא ברכת הקידוש אבל כאן עיקר המצוה היא אכילת המצה וא"ת גם בשבת איכא מצות שלש סעודות חשובה לא מצינו עשה מפורש בשלש סעודות כמו שמצינו באכילת מצה:

דף צא.

אלא איש לפי אכלו כו'. אי קשיא ואמאי לא אמר והאשי אשר הוא טהור כו' דמיירי בפסח ראשון יש לומר כיון דכתיב בסיפ' דקרא ונכרתה הנפש ההיא דמשמע בין בין איש בין אשה לא נוכל לומר דוהאיש בא למעט אשה:

השומע על מהו והמלקט לו עצמות ובל ואוכל בקדשים לערב פי' אבל ביום שמועה ויום ליקוט עצמות הן אוננין מדרבנן ואין אוכלין קדשים ופסח הויא פלוגתא בזבחים בפ' טבול יום י"א אכילת פסחים מעכבא ואל העמידו דבריהם במקום כרת וי"א אכילת

פסחים לא מעכבא ואפי' פסח לא אכלי: ואיכא לדיוקי ממנתי' דוקא שומע על מתו ומלקט לו עצמות אוכל בקדשים לערב דלא תפשי לילן. אבל הקובר מתו אע"פ שאינו יום המיתה אינו אוכל בקדשים לערב דיום קבורה תופש לילו מדרבנן ועיין מ"ש שם בפ' טבול יום:

דף צב:

א"כ למה נאמר טמא למה נאמר דאי בעי למיעבד לא מצי עביד אלא למה נאמר דרך רחוקה לפוטרו מן הכרת פירש המורה אלא למה נאמר דרך רחוקה אי משום דאי בעי למיעבד לא מצי עביד הא בדרך רחוקה היא. ואם תאמר שלא ישלח פסחו וכרב ששת האי תנא לית לי' אלא כרב נחמן ס"ל דאמר הורצה דאי כרת ששת איצטריך בדרך רחוקה למימר דאי בעי למיעביד לא עביד וכך כתוב ברוב ספרים וקסבר דאם זרקן עלי והרוצה. וקשאי לי ולרב ששת לא הורצה היכי מתרץ מתני' דקתני א"כ למה נאמר טמא לדרך רחוקה והא לגופייהו איצטריכו דאי בעי למיעבד לא מצי עבדי:

דף צג:

הפסח שנמצא קודם לשחיטת הפסח ירעה עד שיסתאב וימכר ויבאי בדמיו שלמים וכן תמורתו עלה בדעתי לומר דדוקא כשנתכפר בשני ודחה את הראשון אמר' דאידחי ורועה מושם דאית בי' תרתי לריעותא חדא דהוה אבוד ונתייאש מנמו וחדא דהדר ודחיי' אבל אם נתכפר בראשון לא אמרינן דאידחי האי שני אלא הוא עצמו יקרב לשלמים מידי דהוה אמפריש שני פסחים לאחריות דאמרינן לקמן בהלכתי דמקריב האחד לשם פעח והשני קרב שלמים ואניו רועה והא כשהקרבי האחד לפסח דחה חבירו ואפ"ה קרב שלמים כיון דיאן בו דין איבוד ה"נ כשנמצא קודם שחיטה ושניהם עומדים לפניו שיכול להקריב איזה מהן שירצה דוקא אם הקרבי בשני נדחה הראשון מליקרב וירעה מושם דהוי איבוד אבל אם הקרבי הראשון אע"פ שדחה הני כיון שאין בו דין איבוד יקרב שלמים אבל לא יתכן לומר כך דהא אמרי' לקמן גבי מפריש פסחו ומת ואלא דמת אחר חצות אין בנו נמנה עמו יביאנו לשם שלמים הק קבעתי' חצות אלמא אע"ג דלא נאבד אמרי' דקבעתי' חצות וסו לא חזי לשלמים אלא ירעה וה"נ האי שני קבעיתי' חצות והאיך יתכן שיקרב שלמים א"ו כי היכי דאמרינן בראשון ירעה עד שיסתאב ה"ה נמי בשני שאם הקריב הראשון לפסחו השני ירעה ולא יקרב הוא עצמו שלמים ולא דמי למפריש שני פסחים לאחריות דהתם מפרש המורה דקרב שלמים דהיינו מותר

הפסח גמור שהרי לכך הופרש ואינו דחוי וזה הוא טעם יפה דאימת אמרי' דהוי דיחוי כשהפריש מתחלה לשם פסח אבל מפריש שני פסחים לאחריות ע"ד כן הפריש שנים שהאחד יעשה פסח והאחד שלמים אבל כשהפריש פסח ואבד מתחלת הפרשתו לשם פסח הופרש שלא ידע שימצא הראשון והילכך גם הוא הוי דיחוי וכן המפריש פסחו ומת לשם פסח הופרש והוי דחוי:

וה"ג בירושלמי הפריש פסחו ואבד והפריש אחר תחתיו ולא הספיק להקריב את השני עד שנמצא הראשון והרי שניהן עומדים אית תנא תני מצוה להקריב את הראשון. תני שמואל בורר את היפה שבשניהן והשני ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים בששה עשר אלמא כל מי שנשאר בין הראשון בין השני ירעה:

לרבות תמורת הפסח אחר הפסח להקריבה שלמים פי' תמורת הפסח לפני הפסח ועדיין לא בא פסח בוודאי קרבה שלמים דאפי' פסח קודם זמנו אם שחטו לשם שלמים כשר כדכתבית בסיפרא על האי קרא דאם כשב האו מקריב. ומיהו צריך שיעקור שמו ממנו שישחטנו לשם שלמים אבל אם שחטו סתם פסול אלא צריך לעקור שמו ממנו ותמורה דיד' סתמא לשלמים קיימי שא"א לה לקרב פסח דאין אדם מקריב שני פסחים וסתמא לשלמים קיימא ולא אצטריך קרא אלא לרבות תמורת הפסח אחר הפסח שכבר עבר עליו הפסח ומש"ה קאמר היכי דמי אילימא שנמצא אחר שחיטה והימר בו אחר שחיטה פשיטא למה לי קרא פי' כיון דפסח עצמו אחר שחיטה קרב שלמים בודאי שתמורתו כיוצא בו אלא לאו שנמצא קודם שחיטה והימר בו לאחר שחיטה:

לרבות פסח שעברה שנתו פי' כדפריש המורה בשלהי פ' התודה להבא פסח שעברה שנתו והביא אחר דבן שנה בעינן והוי זה הנשאר מותר הפסח וכל מה שתפשתי את דבריו שם בפסוק דאם כבש אינו כלום דכיון שהביא אחר ונתכפר בו היינו שעברה שנתו ועבר זמנו. וזהו אחד משלשה שמתרץ התלמוד שם תלתא קראי כחיבי חד לעבר זמנו ועברה שנתו ומה שאמרתי שם דלא גרסי' עברה שנתו אלא עבר זמנו אניו כלום דלקמן בהילכתין אמרי' דעברה שנתו גרס'י מדמקשנין עלה מחטאת שעברה שנתה ודוקא אם עברה שנתו אחר שנתכפר באחר הוא דהוי מותר הפסח וקרב שלמים אבל אם עברה שנתו קודם הפסח ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו פסח ואם לאחר הפסח אינו קרב הוא עצמו שלמים אלא ירעה עד שיסתאב ויביא בדמיו שלמים כדבעי' למימר בהלכתין דלקמן:

ושלמים הבאים מחמת הפסח עמ"ש שם בפ' אם כשב הוא מקריב:

דף צז.

יכול אף לפני הפסח כן ת"ל הוא כו' פי' האי דממעט לפני הפסח כגון שנמצא לפני הפסח ועבר עליו הפסח דקבעתי' חצות ולא חזי הוא לשלמים וגם תמורתו נמי לא חזיא לשלמים אכל אם הימר בו לפני הפסח ועדיזן לא הגיע הפסח בוודאי דקרבא שלמים כדכתבית לעיל שאף הוא עצמו אם רוצה יכול להקריבו שלמים וכן תמורתו נמי קריבה שלמים:

קודם חצות לא אבורה הוא קשיא לי אמאי לא אמר כגון שהי' לפניו בחצות דקבעי' בחצות ונאבד אחר חצות שהוא רוצה ואינו קרב שלמים ויש לומר מפני שהקשה לו קושיא אחרת וסתר דבריו לא חשש להקשות לו זאת:

דף צז:

ומאי קי"ל לאפוקי מר' יוחנן דאמר אין הפסח קרב שלמים אלא שנמצא אחר שחיטה כו' פי' דאין לומר דדוקא קאמר שמואל דכל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים דא"כ הוה פליג אמתני' דתני ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמי' אלא ודאי לא אמר שמואל האי כללא אלא לאפוקי מדר' יוחנן דאמר אם נמצא קודם שחיטה רועה ואתא למימר דכיון שבחטאת כיוצא בזה מתה דהויא לה אבודה בשעת הפרשה. ולר' שמעון מתה בפסח קרב שלמים ומתני' דקתני ירעה לא אמר אלא דוקא כשנמצא קודם חצות דחצות דוקא האו דקבע ואי קשיא מ"ש כי הוה מוקמינן לעיל לשמואל כרבי הוה מקשי והא כל אבודין לר' מתין ואילו בפסח היכ אדאבד קודם חצות ונמצא קודם חצות רועה. והשתא כי מוקמינן לי' כר"ש אע"ג דאיכא נמי לאקשויי הכי ניחא לן ולא מקשינן ליה תשובה כי הות מוקמינן לשמואל כרבי דאית לי' גבי חטאת רועה הוה סבר'י דשמואל דוקא קאמר כל שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים וכל שבחטאת רועה בפסח נמי רועה ומ"ה אקשי' דהא נמצא קודם חצות דבחטאת מתה לר' ובפסח רועה. ותירץ דמקודם חצות לאו אבודה היא וכיוצא בזה בחטאת נמי לר' רועה והדר אקשי' לי' ממפריש שתי חטאות לאחריות דבחטאת רועה ובפסח קרב שלמים. והדרא לאקומי לשמואל כר"ש דלית לי' גבי חטאת רועה כלל ובין עברה שנתה ובין אבודה בפריש שתי חטאות לאחריות כולהו מייתין וכיון דסבר שמואל כוותי' לא אמר שמואל כל שבחטאת מתה בלחוד וכיון דלית לי' רועה בחטאת לאו דוקא קאמר ואל אמר הכי אלא לאפוקי מר' יוחנן דאפילו נמצא קודם שחיטה נמי קרב שלמים ואינו רועה אלא כשנמלא קודם חצות דחצות היא דקבע:

המפריש נקבה לפסחו או זכר בין שתי שנים ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה כך כתוב ברוב ספרים והמורה כתב ויביא בדמיו שלמים גרסי' כך הוא עיקר כדגריס המורה שלא מצינו שיהא מותרו בא נדבה אלא כל שבא משים חטאת ומושם אשם וכולן הן מנוין במס' שקלים דהכי תנן בפ' ב' דשקלים מותר שקלים חולין מותר עשירית האיפה מותר קיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות חטאות ואשמות מותרן כנדבה זה הכלל כל שהאו בא משום חטא ומשום אשמה מותן נדבה. מותר עולה לעלה מותר מנחה למנחה מותר שלמים לשלמים מותר הפסח לשלמים. אבל מיהו הא קשיא לי דאמרי' בתמורה בפ' אלו קדשים בה' תמורה עולה. תניא המפרשי נקבה לפסחו תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמי' פסח ילדה ירעה עד שיסתאב ויביא בדמיו שלמים ואל מפליג בין קודם הפסח ובין לאחר הפסח ונ"ל דמתני' ודאי בנשתיירו לאחר הפסח מיירי וה"ג בירושלמי מתניתא לאחר כפרה והאי דלא תני במתני' יביא בדמיהן פסח קודם לפסח משום דכל עיקרו של תנא לא בא אלא להודיענו דבע"ח נדחין וה"ק דמפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים דלא חזי להרבה ואל קדשי אלא לדמיהן שיביא בדמיהן פסח ונשתיידו לאחר הפסח ונטשו מותר הפסח דקרב שלמים כיון דמעיקרא נדחו גופן מליקרב דבע"ח נדחין אלא ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויבאי בדמיהן שלמים אבל קודם הפסח שיביא בדמיהן פסח אין זו שום רבותא דהא לא חזי גופן לפסח ואם נותן לרעי' היא בעצמו יקרב שלמים כדכתבית בפ"ק דזבחים:

דף צח.

המפריש פסחו ומת לא יבאנו בנו אחריו לשם פסח אלא לשם שלמים פ' אע"פ שבנו עדיין לא הפרשי פסחו אינו יכול להקרבי לשם פסחו שאין הבן יכול לירש קרבן אביו שאין הקרבן כשאר ממון אביו שהוא יורשו אלא הקרבן נקרא ע"ש אב ואם האי חטאת מתה ואם הוא אשם ירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה ואם היא עולה האו שלמים מקריבן ע"ש עצמו ופליגי בה רבנן ור' יהדוא אם היורש סומך ומימר דרבנן סברי יורש סומך ומימר ור' יהודא סבר אינו סומך ואינו מימ ואם הקרבן יקרא על שמו ושלו הוא אמאי אינו יורש ואינו סומך א"ו הקרבן יקרא על שמו ושלו הוא אמאי אינו יורש ואינו סומך א"ו הקרבן על שם אביו נקרא ואל על שמו ומש"ה אינו יורש ואינו סומך ורבנן דאמרי יורש וסומך ומימר מושם דרביי' קרא כדאמרינן בריש תמורה וכיון שאין לו כח לירש קרבן אביו אינו יכול לצאת בפסחו של אביו ועל שם אביו אינו יכול לשוחטו

שיאן הפסח נשחט אלא לאוכליו הילכך לא יביאנו לשם פסח אלא לשם שלמים עיין בה' קמייתא דזבחים שמוכח שם שאין היורש קונה קרבן אביו:

יביאנו לשם שלמים לששה עשר. פירושו בארבעה עשר אינו יכול להביאו שלם שלמים מפני שהוא אונן ואונן אסור להביא קרב ביום אנינותו כדבעי' למימר לקמן:

אילימא דמת קודם חצות הא חל אנינות עלוי' פי' הוא דתנן אונן שוחט ואוכל פסחו לערב כגון דמית אחר חצות דחל חיוב' דפסח עלוי' ברישא כדאמרי' בזבחים בפ' טבול יום דמקשי' דר"ש אדר"ש ותירץ אביי לא קשיא כאן שמת קודם חצות וכאן שמת לאחר חצות קודם חצות דלא חזי ופסח חיילא עלי' אנינות לאחר חצות דחזי לפסח לא חיילא עלי' אנינות:

דף צח:

שנים שנתערבו פסחיהן כו' פי' בשאר כל הקרבנות תנן בפ' התערובת קדשים בקדשים מין במינו זה יקרב לשם מי שהוא וזה יקרב לשם מי שהוא אבל בפסח אינו יכול לעות כך דאין הפסח נאכל אלא למנויו ואין שניהן יכולין לאכול מהן דשמא יאכל כל אחד מפסח שאינו שלו וכיון שאינן יכולין לאכול הו"ל פסח נשחט שלא לאוכליו ופוסל והלכך כל אחד ואחד ממנה עמו אחד מן השוק כו':

דף צט:

ערב פסחים כו' כמ"ש במהדורא תנינא שאין התנא נמנע מלקרוב לחג המצות כך מצאנו שגם הכותב קורא לחג המצות פסח כדכתיב ביהושיע ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח שאין לפרשו אלא ממחרת חג המצות שהוא יום הנפת העומר. ומפני שזמן אכילת הפסח איני ראוי אלא בלילי חמשה עשר עד הבוקר קרוא אותי פסח אבל ממחרת הפסח יצאו בני ישראל ממצרים הוא יום ארבעה עשר:

דף ק.

הלכה מכלל דפליגי בהפסקה פי' כיון דמוקמינן מילת' דר' יוחנן דכי אמר הלכה כר' יוסי בערב שבת להפסקה קאמר ומפסק הלכה כמותו בערב שבת בהפסקה יש להוכיח מיכן דפסק ר' יוחנן הלכה דדוקא אם התחילו בע"ש אין מפסיקן הא לכתחלה אין מתחילין כר' יהודא אלא גם בע"ש ויו"ט אסור לו לאדם מן המנחה ולמעהל כדפסיק בהלכות גדולות ולא כמ"ש במהדורא בתרא:

אלא פורס מפה ומקדש כמה הם דחוקים דברי רבינו שמואל זצוק"ל שפירש דהאי פורש מפה ומקדש קאי אכל שבתות דעלמא ואע"פ שלא התחיל לאכול מבע"י. והוצרך לשבש מן הספרים ושוין שאין מביאין את השלחן אא"כ קידש. גם הוצרך לגרוס תחלה רבה בר רב הונא איקלע לבי ריש גלותא פריס מתה וקדיש והדר תנאי נמי הכי ודברים שאין הדעת מקבלתן הם ודברי המרוה הם עיקר שאינו מדבר אלא במה שהתחיל לאכול מבע"י וקידש עליו היום שצריך לפרוס מפה כדי להפסיקו מאכילתו שכיון שקדש היום אסור לו לאכול עד שיקדש ואל כר' יוסי שהיה מתירו לגמור סעודתו בלא קידוש אבל בכל שבת דעלמא שלא התחיל לאכול מבע"י א"צ לפריסת מפה וכך ממע כל פשט ההלכה:

והאמר ר' ירמי' אמר ר' יוחנן אמר ר' אבהו א"ר יוסי בר' חנינא הלכה כר' יהודא כתוב בעל התו' ה"ג ואיתמר ר' אבהו אמר ר' יוסי בר' חנינא כי ר' יוחנן רבו של ר' אבהו ור' יוסי בר' חנינא הוה ונ"ל כדכתב בספרים גרסינן ואע"ג דהוי תלמידי ר' יוסי הא אשכחן דהוה רגיל ר' יוחנן למימר שמעתתא משם תלמידיו דגרסי' בירושלמי ומפרש התם וקלסוה משום דאמר מילתא משם דזוער מני' ועוד דכתוב בספרים מחב"ס סימן ופתרונו ר' ירמיה ור' יוחנן ור' אבהו ור' יוסי:

הלכה מכלל דפליג להפסקה כדתניא מפסיקין לשבתות דברי ר' יהודא ר' יוסי אומר אין מפסיקין פירש האי דמהדר לאתויי דפליגי נמי בהפסקה לאו משום ר' יוסי מהדר דפשיטא דאמר ר' יוסי אין מפסיקין דהשתא להתחיל ולאכול מתיר עד שתחשך כ"ש שאם התחיל אינו פוסק אלא לא מהדר לאתוי אלא לר' יהודא דסד"א לא אמר ר' יהודא אלא שלא יתחיל אבל אם התחיל מודה הוא שאינו פוסק ולעולם מנלן דפליגי נמי בהפסקה דאיצטרך ר' יוחנן למיפסק הלכה כר' יוסי בהפסקה קמ"ל ברייתא דאפילו בהפסקה פליגי ובהתחלה דערבי שבתות וימים טובים דלא איירי בה ר' יוחנן הדרינן לכללא דאמרי' בעירובין ר' יוסי ור' יהודא הלכה כר' יוסי וכך פסק גם רבינו יצחק מפאס זצוק"ל אבל בעל הלכות גדולות כ' בהלכות קידוש מן תשע שעות דמעלי שבתא ודמעלי יומא טבא לא מיתבעי לאינש לאתחולי בסעודתא דת"ר לא יאכל אדם בערבי שבתות ובערבי ימים טובים מתשע שעות ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאוה דברי ר' יהודא ר' יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך ואפי' ר' יוסי לא אמר אלא דאי אתחיל לא ליפסוק אבל לכתחלה לא להתחיל ואינו נ"ל כלל דלא מצינן לאידחוקי ולפרושי מילתא דר' יוסי דאמר אוכל והולך עד שתחשך שגומר סעודתו ואינו פוסק ור' יוסי דאמר הלכה מכלל דפליגי בהפסקה דלפרושי מתניתא דלעיל קא אתי ולמימרא דלא פליגי בהתחלה אלא בהפסקה אבל בהתחלה אפילו ר' יוסי מודה דא"כ מתני' דתני ערב פסחים דוקא

דאמר כמאן ותו דבהדיא אמרינן לקמן אלא הא דקתני שוין שמתחילין אימת אי בע"ש מיפלג פליגי אלמא בהתחלה דערב שבת פליגי ושרי ר' יוסי:
אלא פורס מפה ומקדש כתב רבינו יצחק מפאס זצוק"ל פורס מפה ומקדש ואח"כ שארי המוציא וגמר לסעודתי' ומברך ברכת המזון וכך מצאתי שכתב גם בעל הלכות גדולות אלא פורס מפה ומקדש ואע"ג דלא צריך בהמ"ז ואינו נ"ל דכיון דלא הי' מצריך. שמואל להפסיק ולברך בהמ"ז אלא מקדש וגומר סעודתו אמאי שארי המוציא בלא המוציא נמי גומר אתת סעודתו שלא הצריכו לברך המוציא הלא היכן דבירך בהמ"ז על מה שאכל כדתניא לקמן כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה אבל הכא שא"צ לברך למפרע א"צ לברך לכתחלה ולענין פסק הילכתא אע"ג דר' יוחנן פסק כר' יוסי בע"ש וקיי"ל דכל היכא דפליגי ר' יוחנן ושמואל הלכה כר' יוחנן הכא הלכה כשמואל חדא הא תנאי כוותיה ועוד דהא רבא בר רב הונא עבד בי ריש גלותא כוותיה:

דף ק:

ושוין שאין מביאין השלחן אא"כ קידש ואם הביא פורס מפה ומקדש לשתי הלשונות שפירש המורה בשוין יש לנו לומר דהאי דקתני ואם הבאי פורס מפה ומקדש לאו אשוין קאי אלא מילתא דתנא הברייתא היא דס"ל הכי ושמואל דפסק הילכתא הכי אתא סמך:

דף קא.

לאפוקי חורחין י"ח דאכלי בבי כנשתא אי קשיא ממאי דאמרינן בפ' בני העיר בתי כנסיות אין אוכלין בהן ואין שותין בהן יש לתרץ בבתי כנסיות של בבל שעל תנאי הן עושין ואע"פ שראיתי שר' אלחנן זצוק"ל דחה זה התירוץ ואמר דאף באותן של בבל אסור לאכול ולשתות לא נראה לי דבריו אבל הנכון בעיני שאין אנו צריכים להידחק לכך אלא אפילו בבתי כנסיות שבארץ ישראל הנ"מ אנשי מתא אסורין לאכול ולשתות שם אבל האורחין מותרין הן שכל עיקר עשייתן מתחלה על דעת כן נעשין וה"נ אמרינן בפ' בני העיר גבי אין ניאותין בהן אמר רב חסדא חכמים ותלמידיהון מותרין אמר ר' יהושע בן לוי מאי בי רבנן ביתא דרבנן אלמא בתר עיקר עשייתן מתחלה אזלינן:
אין קידוש אלא במקום סעודה ראיתי הטעם בהלכות גדולות דכתיב וקראת לשבת עונג במקום שקראית לשבת שם יהא עונג:

סבור מינה הנ"מ מבית לבית אבל מפנה לפנה לא כך מצאתי כתוב במקצת ספרים וכ"ב בהלכות גדולות ובפסק רבינו יצחק זצוק"ל ואינו נ"נ זה הלשון דמפנה לפנה לא יקרא אלא מזוית לזוית ואל מלמעלה למטה כדאמר רב חנן לקמן אפילו מאיגרא נארעא ולפי זה הלשון יש לנו לפרש דרב חנן לא אתא למימר דמפנה לפנה א"צ לקדש וה"נ אמרינן לקמן בשינוי מקום דצריך לברך ברכת היין דמפנה לפנה לא יקרא שינוי מקום אלא שקשה לי זה הפתרון משום דכל סבור מינה לא קאי והאי ובמקצת ספרים מצאתי כתוב אלב ממקום למקום לא וה"ג המורה והשתא אתיא מינתא דרב חנן שפיר למיסתר סבור מינה דאפילו מאיגרא לארעא דהוא ממקום למקום הוה מקדש אבל לעולם מזוית לזוית א"צ לקדש ומבעיא ליה היכא דקדיש במקום סעודה ואתחיל למיכל ואיתקערא לי' שרגא ואזל למיכל בביתא אחריתי מיחייב לקדושי זימני אחריתא בהאי שינוי מקום או דילמא כיון דבמקום סעודה קדיש ולא צריך לקדושי זימנא אחריתי ומצאתי כתוב כירושלמי בפ' כיצד מברכין ר' יעקב בר אחא בשם שמואל קידש בבית זה ונמלך לאכול כזית בבית אחר צריך לקדש מהכא דאע"ג דקידש במקום סעודה ואכל ורוצה לאכול בבית אחר אפילו כזית צריך לקדש פעם אחרת אבל סוגיא דשמעתין לא משמע הכי דכי אמרינן סבור מינה הני מילי מבית לבית אבל ממקום לא דומיא דביה"כ קאמר שאינו מקום סעודה שאם קידש ראובן בבית שמעון שאינו מקום סעודה לראובן אלא לשמעון והלך ראובן בבית שמעון שאינו מקום סעודה לראובן אלא לשמעון והלך ראובן לאכול בביתו צריך לקדש וכן שמואל דהוה מקדש מאיגרא לארעא כגון דהוה בעי למיכל באיגרא וקדיש ואמיקרא כיה שרגא ונחת למיכל בארעא במקום דהוה שרגא ולא טעם מידי באיגרא אבל אי טעם באיגרא כיון דהוה מקום סעודה כבר נפק ביה ואל צריך תו לקדושי וכך משמע מעובדא דרב הונא דקדיש ובעי למיטעם מידי ואיתעקרא ליה שרגא ועיילי ליה מטה לבי גנוני' דרבה בברי' דהואי שרגא וקדיש וטעם מידי מדקאמר ובעי למיטעם מידי ש"מ דוקא משום דלא טעם כלום הא טעם אע"ג דעקר ואזל בדוכתא אחרינא איפטר בקידושא קמא ונ"ל דל"ג בירושלמי כזית אלא ונמלך לאכול בבית אחר דמשמע שלא אכל בבית ראשון שקידש בו כלל וכל סעודתו לא עשה אלא בבית שני:

אמר לן טעימי מידי נ"ל דההיא דנפקי בטעימה דמידי משום דעל עיקר סעוד' דרבה איתקדיש אבל אין להוכיח מיכן ולהתיר לקדש בלילי שבת כשמתקבצין לשתות ולאכול פירות באל מקום סעודה כמו שאנו נוהגין עכשיו בבית בעל הברית ואע"ג דאכלי ריפתא פורתא לית לן לקדושי אלא במקום סועדה חשובה דבעינן וקראת לשבת עונג במקום עונג שם תהא הקריאה ורבי' אלחנן זצוק"ל הוכיח משום אביו רבי' יצחק זצוק"ל דהאי

טעימו מידי משמע סעודה ממש כדאמרינן בפ' ג' דשבועות כדאמרי אינשי טעימו מידו ואזלו ואכלו ושתי ואמרינן בתעניות ליטעום מר מידי בתעניתא יתיבנא ומשמע דלסעודה היו מזמנין אותו:

כחומרא דרב עביד כקולי דרב לא עביד ואין בזה משום והכסיל בחושך הולך דלא אמרינן הכי אלא בתרי חומרא דסתרן אהדדי כדאמרן בפ' אבל מפנה לפנה לא גם הנה גריס המורה ממקום למקום ומפרש מבית לעלי' אבל בספרים כתוב מפנה לפנה וגם רבי יצחק מפאס זצוק"ל גריס מפנה לפנה:

דף קא:

מיתיבי שינוי יין א"צ לברך שינוי מקום צריך לברך בע"כ הכי משמע דוקא אם שינה יין א"צ לברך בפה"ג אבל אם שינה מקום צריך לברך בפה"ג דהא יין קא נקיט. ותיובתא דר' יוחנן א"כ מוכיח מיכן דר' יוחנן איין קאמר דשינוי מקום נמי א"צ לברך ומאי דאמרי' לקמן הא דאמרת שינוי מקום צריך לברך לא אמרן אלא בדברים שאינן טעונין ברכה לאחריהן במקומן הוא היין. אבל דברים הטעונים ברכה לאחריהן במקומן הן חמשת מיני תבואה כדכתבית במהדורא תנינא ואין פנים לפתרון המורה:

לא אמרן אלא בדברים שאינן טעונין ברכה לאחריהן במקומן כגון מים כו' פירש המורה דברים שאינן טעונין ברכה לאחריהן במקומן כגון מים או פירות שאינן טעונין חשובה בפני עצמה דודאי כיון דעמד והלך במקום אחר עמידתו זו היא גמר סעודתו והך בעודה אחריתי היא וצריך לברך בתחלה אבל דברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן כלומר ברכה חשובה בפ"ע כגון שבעת המינין הואיל ולאו בירך אחריהם ועמד לילך במקום אחר לסעוד ע"ד קביעות הראשונה הלך לברך אחריהם ברכה אחת על שתיהן ולפניהם נמי א"צ לחזור ולברך ואינו נ"ל פתרון זה דבמקומן לא משמע ברכה חשובה בפ"ע דשבעת המינין אלא מדי דצריך ברכה לאחריו במקום שאכל ואינו רשאי להסתלק ולברך במקום אחר וזה הדין אינו נוהג בשבעת המינין אלא בחמשת המינין בלבד כדתנן בפ' אלו דברים מי שאכל ושכח ואל בירך בש"א יחזור למקומו ויברך ובה"א יברך למקום שנזכר וסוגיא דשמעתא כב"ש ובמזיד מודו ב"ה דיחזור למקומו ויברך ואל מיירי מתני' אלא בחמשת המינין כדתנן בסיפא ועד כמה היא מברך עד כדי שיתעכל המזון במעיו אלא במידי דזיין קאתי ולא בפריות ויין ותו אם איתא דיין הוי מדברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן אי הכי אמאי אוקימנא לדר' יוחנן בתיובתא מהך מתניתא ואל פריקנא דר' יוחנן דלא אמר אלא ביין ובריית במים ופירות דהא ר' יוחנן ביין קא מיירי אלא

לאו ש"מ יין נמי מדברים שא"צ ברכה לאחריהן במקומן הן חמשת המינין שעשה מהם פת דצריכין ברכת המזון במקומן כך פירש גם רבי' יצחק מפאס זצוק"ל דדברים שא"צ ברכה לאחריהן במקומן כגון פת ומיני דגן וכך פירש גם רבי' אלחנן זצוק"ל משם אביו: כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה מהנא משמע דכיון דצריכין ברכה לכתחלה משום עקירת רגליהן צריכין נמי ברכה למפרע ולא מצינו למימר יברכו לכתחלה ויאכלו עד שיגמרו סעודתן ואח"כ יברכו בהמ"ז ויפטרו שתי האכילות שעשו אלא כל היכא דמיחייב ברכה לפניו מיחייב לברך על מה שאכל ומיכן יש להוכיח בד' כוסות של פסח שכיון שצריך לברך בפה"ג על כוס של ברכה צריך לברך נמי על הגפן על היין ששתה בתוך סעודתו ואל אמרינן יברך לאחר כוס של ברכה על הגפן ויפטור כוס של ברכה ומה ששתה בתוך סעודתו אלא צריך לברך על הגפן על היין ששתה בתוך הסעודה לבד ועל כוס של בהמ"ז לבד וכ"כ המורה בפרדס שלו דצריך לברך על הגפן על היין שבתוך סעודתו קודם שיברך בהמ"ז ועוד יברך על הגפן על כוס של בהמ"ז:

דף קב.

ועקרו רגליהם לילך בביה"כ כ' רבי' אלחנן זצוק"ל משם אביו דוקא אם עקרו רגליהם לילך לביהכ"נ הוא דצריכין לברך אבל אם קמו מתוך הסעודה להתפלל והתפלל שם וחזרו לסעודתן לא הויא הפסקה ואין צריכן לברך ונ"ל שיפה דקדק:

תניא כוותיה דר' יוחנן חברים שהיו מסובין לשתות יין ויצאו וחזרו א"צ לברך המורה גריס תניא כוותיה דרב חסדא ואזיל לטמיה דיין הוי מדברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן ובספרים מצאתי כתבו תניא כוותיה דר' יוחנן וזו הגירסא נראית בעיני יפה ואע"ג דאיתותב ר' יוחנן לעיל והכא מסייעי' ליה נ"ל דכי אותבי' מההיא ברייתא לא ידעו בני הישיבה לזו הברייתא דלוקמוה לר' יוחנן כוותיה ותלמודא היא דאשכחה לבתר מיכן וכתבה:

ר' יוסי אומר אוכלין ושותין עד שתחשך גמרו כוס ראשון אומר עליו בהמ"ז והשני אומר עליו קידוש היום כתב רבינו אלחנן זצוק"ל או קשיא תיקשי מר' יוסי לשמואל דאמר אין קידוש אלא במקום סעודה יש לומר כיון דמיד אחר סעודה עושין קידוש היום ואותה סעודה עלתה לו לסעודת שבת כדקתני בתוספתא דברכות ומזכיר של שבת בבהמ"ז שפיר הוי במקום סעוד וכן אמר ר' ואינו נ"ל זה הדוחק והנכון בעיני דר' יוסי דלית ליה מפסיקין לא סבר דצריך קידוש במקום סעודה ור' יוחנן דפסק לעיל הלכה כר' יוסי בערב

הפסח האמר לעיל אין ידי יין נמי יצאו דמשמע בין ידי קידוש בין ידי יין יצאו אלמא לא בעי קידוש במקום סעודה ושמואל דבעי קידיש במקום סעודה האמר לעיל אין הלכה לא כר' יהודא ולא כר' יוסי אלא פורס מפה ומקדש עוד כתב לר' יוסי היאך יעשה ד' כוכות כיון שלא יקדשו עד אחר בהמ"ז וכי יעשה כולם בלא שום סעוד בנתים ויש לומר דאה"נ בלא סעודה נמי יעשה כוסות ושלא נסדר הרגילים לעשות תחלת יביא כוס של בהמ"ז ואחריו מרור ואחריו כוס רביעי להלל מ"ר: ונ"ל שככל הסדר שלנו יכול לעשות גם לר' יוסי שהרי צריך הוא לאכול כזית מצה באחרונה ואותו הזית [אינו] אוכלו קודם בהמ"ז אלא לאחר בהמ"ז ומתחיל הד' כוסות מן הקידוש כמו שאנו עושין ועל השני שואל ואוכל מצה של מצוה ועל השלישי מברך בהמ"ז בעבור מצה של מצוה ועל ועל הרביעי גומר את ההלל:

דף קב:

תניא כוותי' דר' יוחנן כו' שלש חלוקות הן ר' יוחנן סבר שאפי' יין אין צריך לברך בשינו מוקם וכ"ש חמשה מינ תבואה. ורב חסדא מחלק בין יין וכיוצא בו ובין חמשת מיני תבואה שביין צריך לברך ובחמשת מיני תבואה א"ל לברך ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך לברך והקשינו לרב חסדא מן הברייתא דעקרו. ותירץ מאן תנא עקירות ר' יהודא היא ועל כזה יש לומר אשינויי לא סמכי' דר' יהודא לא פליג את"ק מדקאמר במה דברים אמורים אלמא לפרושי מילתא דתנא קמא אתי ולאו לפלוגי עלי' והילכך נדחו דברי רב חסדא שמחלק ביניהם נשארו ר' יוחנן ורב ששת ונ"ל דאע"ג דאמרי' השתא תניא כיות' דר' יוחנן כבר איתוקם בתיובתא וההיא ברעתא דאותבינן לי' היא סייעתא לרב ששת עם הא דעקרו וסמי חדא מיקמי תרתי הילכך הילכתא כרב ששת דאמר אחד זה ואחד זה צריך לברך:

מביאין כוס ראשון ואומר עליו קידוש היום. פי' כיון שהוא פוסק סעודתו לר' יהודא מן הדין צריך לברך בפה"ג על הכוס של קידוש שהרי סילק דעתו מלאכול ומלשתות יותר וכיון שצריך בפה"ג על כוס הקידוש ממילא דצריך על הגפן על מה ששתה מבע"י כמו שהוכחתי במהדורא תנינא שכל מקם שצריך לברך לפניו צריך לברך למפרע לאחריו:

והשני אומר עליו בהמ"ז פ"י ואע"פ שבירך בפה"ג על כוס הקידוש כיון דאמר הב נברך איתסר לי' למיתי וצריך עוד בפה"ג על כוס של ברכה ועל הגפן אחר כוס הקידוש.

ר' יוסי אומר אוכלין והולכין עד שתחשך גמרו כוס ראשון אומר עליו בהמ"ז והשני אומר עליו קידוש היום. פי' וכוס של קידוש צריך בפה"ג אע"פ שבירך בפה"ג על כוס

של בהמ"ז ואע"פ שאם רצה לשתות אחר כוס של ברכה כמה כוסות הוא יכול לשתותן בלא ברכה אפ"ה כוס של קידוש צריך בפה"ג מידי דהוה אארבעה כוסות של פסח דכיון דכל חדא וחדא היא מצוה באפי נפשה מברך אכל חדא וחדא בפה"ג ולא מיפטרא חדא בברכה דאידך שאע"פ שיכול לשתות בין כוס ראשון לכוס שני בלא ברכה כוס שני בעי ברכה משום האי טעמא והם ה"נ הכא כיון דכוס של קידוש הוי מצוה באנפי נפשי' אע"פ שבירך על כוס של ברכה צריך האו לחזור ולברך על כוס של קידוש וכיון שצריך לברך על כוס של קידוש לפניו צריך הוא לברך נמי על כוס של ברכה לאחריו ואנן דלא עבדי' לא כר' יהודא ואל כר' יוסי אלא פורס מפה ומקדש אע"פ שאין אנו מפסיקין כר' יהודא אנו צריכים לברך על כוס של קידוש בפה"ג מפני שהוא מצוה בפ"ע ועל הגפן על מה ששתה מבע"י קודם שיברך על כוס של קידוש:

ואם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון ומשלשן. כולן אחריו כתב רבינו נסים זצוק"ל במגלת סתרים היכי מצי לאכול קודם הבדלה והא אמימר בה טות ושמעינן מינה דאסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיבדיל ואוקמה באוכל במנחה בשבת עסקי' וחשיכה מוצאי שבת ועדיין לא בירך בהמ"ז ונ"ל דאל צרכינן לא דחוקי להכי אלא בכל מוצאי שבת מיירי ואל קשיא ואל מידי דהא דאסור לו לטעום קודם שיבדיל הנ"מ היכא דאית ליה חומרא טובא להבדלה ולבהמ"ז דמצי לקיומי כולהו אבל האי דלית לי' אלא חד כסא אם יבדיל תחלה נמצא שמפסיד כוס של בהמ"ז והילכך תיקנו לי חכמים שיאכל תחלה ואח"כ יבדיל ויברך על אותו הכוס. והם אמרו שאסור לטעום היכי דלא דחיק להכי והם אמרו שיטעום ויאכל תחלה ואל יעשה בהמ"ז באל כוס ואמימר דבת טות משום דלא הו"ל חמרא כלל וכיון שלא הי' מקיים מצות הבדלה כלל לא רצה לאכול אבל זה שיש לו כוס ועתיד לעשות הבדלה מותר לו לאכול ומשלשן עליו וכך מצאתי שתירץ גם רבי' יצחק מדפיר זצוק"ל ונ"ל דדוקא גבי הבדלה אמרי' הכי אבל לא גבי קידוש שאם אין לו אלא כוס אחד מקדש ואוכל ואח"כ מברך בהמ"ז בלא כוס ולא שרינן לי' להתחיל ולאכול בלא קידושש כדשרינן בהבדלה משום דקידוש חמיר מהבדלה דקידוש הוא מן התורה כדנפקא לן לקמן מזכור את יום השבת לקדשו אבל הבדלה אינה אלא מדרבנן. ולקמן נמי אמר רב שבת קובעת לקידוש ואינה קובעת להבדלה. ואע"ג דפליג עלי' שמואל ואמר כשם שמפסיקין לקידוש כך מפסיקין להבדלה קי"ל הלכה כרב באיסורי והילכך אין להקל גבי קידוש כמו שהקילו בהבדלה אלא מקדש ואח"כ מברך בלא כוס:

אמר רב יקנ"ה כתב רבי' אלחנן זצוק"ל משום רבו ובשמים ליכא לפי שביום טוב שחל להיות במוצאי שבת הוא שמח מחמת שמחת יו"ט ותענוג המועד ואינו מרגיש באיבוד

יתירה ובמוצאי יו"ט נמי ליכא בשמים ש"מ שאניו מפסיד כלום וטעם יפה הוא והנהו רבוואתא דמפרשי' למתינ' דתנן בפ' אילו דברי' בש"א נר ומזון בשמים והבדלה דבמוצאי שבת ליו"ט מיירי כדכתב התם רבי' יצחק מפאס זצוק"ל סברי דאיכא בשמים ממוצאי שבת ליו"ט ואל מסתבר כוותייהו:

דף קג.

לוי אמר קני"ה ורבנן אמ קינ"ה. מאי דקשאי לי במהדורא תנינא והא פלוגתא דב"ש וב"ה היא. ראיתי שרבינו שמואל זצוק"ל מחלק בין שבת דעלמא ליו"ט שחל להיות אחר השבת ואמר ולמה אינו רוצה לומר יין שברישא לפי שאם כך אין היכר שמבדיל על היין הואיל ומרחיק הבדלה מברכת היין והרי עיקר הבדלה לא תיקנו אלא על היין אבל קידוש אפי' על הפת יכול לקדש כדלקמן הילכך קידוש ברישא והדר יין והבדלה כדי לסמוך הבדלה על היין ולא נהירא לי דכיון שעל כוס אחד הוא אומרין אע"פ שהקדים יין לקידוש כדינו מוכחא מילתא דהבדלה נמי על היין היא שהרי בכוס אחד הוא הכל ולמה עקרו דברי ב"ה.

לוי אמר קני"ה קשיא לי והא איפליגו בהא מילתא ב"ש וב"ה בפ' אלו דברים שבש"א מברך על היום ואח"כ מברך על היין וב"ה מברך על היין ואח"כ מברך על היום והיכי אמרי' לוי ורבנן ומר ברי' דרבינא דמברך קידוש תחלה כב"ש:

והילכתא כרבא אי קשיא והא קי"ל דבכל דוכתא הלכה כרבא בר מיע"ל קג"ם ומה איצטריך הכא למיפסק הלכה כרבא יש לומר דבהא פסקי כרבא ברישא והדר פסקי בכולהו כרבא א"נ מש"ה איצטריך למימר הלכה כרבא משום דלאו אביי בלחוד פליג עלי' אלא טובא פליגי עלי':

אמר ליה ל"ל מר כולי האי הא בריך לי' מר חדא זימנא מיכן מוכיח שאין היין שבתוך המזון נפטר מברכה על אחריו בברכת המזון אלא צריך ברכה לעצמו דאי ס"ד דנפטור בבהמ"ז היכי סליק אדעתי' דרב יעקב למימר שאכל לשתות בלא ברכה לפניו אילו רוצה לאכול פה לאחר בהמ"ז כלום האי יכול ליכל בלא ברכה לפני' והה"נ אם רוצה לשתות יין לא יוכל בלא ברכה אלא לאו ש"מ מדסליק אדעתיה למישתי בלא ברכה לפניו בהמ"ז לא פטרה אלא פת וכל מיני מיכלא אבל יין לא וצריך לברך אחריו על הגפן:

דף קג:

אמימר בריך על כסא וכסא נ"ל דכיון דהי' מברך על הגפן על כל כוס לאחריו כדאוכחית לעיל:

מר זוטרא אמר אנא דעבדי כתלמידי דרב וכך הלכה בתלמידי דרב כתב רבי' אלחנן זצוק"ל תימא לי דבחולין פ' כיסוי הדם קאמרי כוס של ברכה אתה שותה או מ' זהובים אתה נוטל ונ' זהובים מבעיא ליה כיון דהי' שם כוס ומברכינן אכסא וברכתא ונ"ל דאע"ג דאמרינן התם די' זהובים הן שכר הברכה דוקא בברכה של מצוה כגון ד' ברכות של בהמ"ז שהן חובה לעשותן אבל ברכת היין אינה אלא לפטור היין לשתיי' ולא מיקריא ברכה של מצוה דאע"ג דאמרינן בהמ"ז טעונה כוס לחשיבות בעלמא אבל השומע בהמ"ז אע"פ שלא טעם מן היין יצא וכן בכוס של קידוש וכוס של הבדלה והילכך ברכה היין לא חשיבא ברכה של מצוה למשקל עלה י' זהובים:

דף קד.

ומאן דאמר מעין פתיחתן סמוך לחתימתן לא בעי למימר בין קדושת שבת לקדושת יו"ט והשתא נהוג עלמא כשמואל דאמר מעין חתימתן ואמרינן בין קדושת שבת לקדושת יו"ט וקשיא לי בכל מאי דאמרינן בין יום השביעי לששת ימי המעשה דלא צריך דהוא מעין הפתיחה ותו מאי דאמרי' ויום השביעי משאת ימי המעשה הבדלת והקדשת את עמך ישראל בקדושתך והנכיון בעיני דלית לן למימר אלא הכי המבדיל בין קדושת שבת לקדושת יו"ט בא"י המבדיל בין קודש לקודש והוי בין קדושת שבת לקדושת יו"ט במקום בין יום השביעי לששת ימי המעשה דעל ימות השנה:

דף קה.

הי אמר רב להבדלה אינה קובעת פי' ופליג רב אדשמואל דאמר לעיל מפסיקין להבדלה וקיי"ל הלכה כרב באיסורי וכך פסק רבינו יצחק מפאס זצוק"ל אבל בעל הלכות גדולות כתב בהלכות קידוש וכי היכי דמפסיקין לקידוש הכין מפסיקין לאבדולי. אמר רב תחליפא בר אבימי אמר שמואל כשם שמפסיקין לקידוש כך מפסיקין להבדלה ואינו נ"ל דהא רב פליג עלי' עיין מה שכתבתי בסוף הכל שוחטין במהדורא בתרא:

דף קה:

וש"מ כוס של ברכה צריכה שיעור כתב רבי אלחנן זצוק"ל ואם תאמר והא אין אלא שם אחד קתני ומוכח בברכות פ' אילו שאין לו כלי אחר אלא זה ונדחק מאוד בקושיא זו וכתב משם רבו בזה דברים שאל נ"ל כלל ונ"ל דבין הכא ובין התם לא משמע כוס אחד על הכלי אלא על היין שאי שם אלא שיעור כוס אחד דה"ג התם והא כוס של ברכה צריך שיעור דאית טפי משיעורא והא אי שם אלא אותו הכוס קתני תרי לא הוי טפי מחד הוי וכל זה הלשון אינו משמע אלא על שיעור היין ולא על גוף הכוס:

וש"מ טעם מבדיל קשא לי דהכי הול"ל וש"מ מורת לטעום לכתחלה ולהבדיל היכא דיאן לו אלא כוס אחד וכ"ש אם טעם בדיעבד שמבדיל וי"ל דהכי ש"מ טעם מבדיל אפילו היכא לו שני כוסות שאינו דחוק בעבור בהמ"ז והכי פשיט מינה אי אמרת בשלמא בעלמא טעם מבדיל אפילו היכא דיש לו שני כוסות שאינו דחוק בעבור בהמ"ז והכי פשוט מינה אי אמרת בשלמא טעם מבדיל מש"ה הכי שרינן לי' יכל לכתחלה ולהבדיל לבסוף היכא דאין לו אלא כוס אחד אא"א דבעלמא טעם אינו מבדיל היכי שרינן לי' לכתחלה למיכל אטו משום מצוה דבהמ"ז דחינן למצוה דהבדלה אלא לאו ש"מ לא מידחיא מצות הבדלה בהכי שאם טעם מבדיל ואי אמרת מ"מ שמעת מינה שמותר לטעום לכתחלה היכא דאין לו אלא כוס אחד ואמאי לא מני לה והויין תשע. תשובה היא היא גופא דברייתא דתני מניחו לאחר המזון ומשלשן כולו לאחריו ולא שייך בי' האי לישנא למימר בה ש"מ וראיתי שרבי' אלחנן זצוק"ל נדחק בקושאי זו ואל תירץ בה כלום:

דף קו.

לקדיש לן מר קידושא רבה. פי' משום דהוא זוטר קרי לי' קידושא רבה בדרך כבוד כמו שאומרין לסומא סגי נהור ומדקרי לי' לבפה"ג קידוש לא ש"מ שאסור לטעום ביום השבת כלום קודם שיעשה בורא פרי הגפן שקבעו חכמים בפה"ג ברישא לכבוד שבת שיראה כאלו הוא קובע סעודתו על היין כדתנן בפ' כיצד מברכין בירך על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון ואוקמוה בגמרא בשבתות ויו"ט עסקי' שאדם קובע סעודתו על היין:

רב אשי אמר טעמו פגמו וכוס של ברכה צריך שיעור חדא מילתא היא כו' פי' לא מצינין למילף מהכא דטעמו פגם דה"ט דמתניתא משום דכות שדל ברכה צריך שיעור ואין לו אלא כוס אחד משמע שיעור מצומצם דאע"ג דאמרי' בפ' אלו דברים הרי לא הוי טפי

מחד הוי דחיי' בעלמא האי דהא אפשר דטעים לי' בידי' א"ו כל טעמא דמתני' משום דיאן לו אלא כוס אחד מצומצם הוא:

קפי' אכסא פגימא. רבינו שמואל זצוק"ל פי' קפיד לכתחל' דמשמע ואם לו יין אחר מקדשין עליו ומברכין עליו. ונ"ל דיפה פי' ואע"ג דס"ד למיפשט מינה דטעמו פגמו ומשמע דאפילו בדיעבד פסול דאי דיעבד כשר אמאי שרינן לי' למיכל לכתחלה אפ"ה יש לומר דלכתחלה הוא דאסור אבל דיעבד כשר ואפ"ה דחינן לאיסור אכילה דמוקמי' הבדלה מיקמיה דכל היכא דאיכא שום דרכא דאיסורא לא קפדי רבנן:

זוכרהו על היין כו' מכאן למדנו שקידוש היום הוא מה"ת וה"נ בפ' מי שמתו אמר רב אדא בר אהבה נשים חייבות בקידוש היום ד"ת אמאי מצות עשה שהזג"ג הוא וכל מ"ע שהז"ג נשים פטורות אמר אביי מדרבנן א"ל רבא והא ד"ת קאמר ועוד אי הכי כל היכי דפטירי מדאורייתא ניחייבוהו מדרבנן אלא אמר רבא זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו. כל שי ט בשמירה ישנו בזכירה וני נשי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו בזכירה וה"נ מוכח בפ"ג דשבועות אבל האי דקתני על היין נ"ל דלאו מן התורה הוא אלא מדרבנן כדאמרי' בכיצד מברכין אמר רב שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מנין שאין אומרין שירה אלא על היין שנא' ותאמר להם הגפן החדלתי תירושלי כו' והיכא דלית לי' חמרא מקדש אריפתא אימת דחביבא לי' ריפתא מקדש אריפתא אימת דחביבא לי' חמרא מקדש אחמרא והכי אמרינן לקמן ת"ר אין מקדשין אלא על היין ואין מברכין אלא על היין וכי היכי ובהמ"ז מצוה היא לקדש על הכוס והיכא דלית לי' כוס מברך באל כוס ואל מפסיד לה לבהמ"ז הם ה"נ בקידוש מצוה לקדש על הכוס ואי ליכא כוס אי חביבא לי' ריפתא מקדש אריפתא ואי לית לי' מידי מקדש בולא מידי וקשיא לי דבפ"ק דנזיר מוכח דמן התורה הוא לקדש על היין דה"ג התם ור"ש נמי הא כתיב מיין ושכר יזיר ההוא מבעי' לי' לאסור יין מצוה כיין הרשות מה היא קידושא ואבדלתא הרי מושבע מהר סיני האו אלא כי הא דאמר רבא שבעוה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר אתיא נזירות חיילא על שבועה אלמא כל כך האו מן התרוה לקדש על היין עד שהנזיר מותר בו ואע"ג דנזירות דחיא לשבועה שאשתה מצות קידושא ואבדלתא לא דחיא ואי לא הוי אלא מדרבנן היכי מצינן למימר דלא חייל אנזירות עלוי' וכך מצאתי לשלשה מפרשים שפירשו דאין נזירות חלה על יין קידושא ואבדלתא מפני שהוא מושבע ועומד מהר סיני וכ"כ גם המורה בפרדס דהא דתניא זכור את יום השבת לקדשו זוכריהו על היין בכניסתו לאו דוקא יין אלא ה"ה נמי על הפת יכול לקדש ואורחא דמילתא נקט יין המשמח אלקים ואנשים ואפי' אם נדור הוא מע"ש שאל לאכול יכול האו לקדש על הפת ולאכול דאין שבועה

בתוך שבועה. ומושבע ועומד מהר סיני הוא שיקדש ואין קידוש שלא במה שהוא שקובע סעודתו או פת או יין דכתיב וקראת לשבת עונג במקום קריאה שם יהא עונג הילכך חייב הוא לאכול ולעבבור על שבועתו ועל נדרו כדי ששיהא עונג במקום קריאה. וכן מצינו במס' נזיר דאמרי' התם נזיר חייב בקידוש היום לשתות מאחר שקידש ביין והתם מפרש טעמא וכן מי שנדר שלא לאכול וקידש על הפת חייב לאכול מה שבצע מאחר שקידש בפת מיהו אנן לא שרינן לכתחלה שיקדש הנזרי על היין וישתה אלא יקדש על הפת דיפטר מן היין אבל אטם מיהר וקידש על היין נתחייב לשתות כו' עד ואם אין לנזיר פת יקדש ביין לכתחלה וישתה דאין נזירות חלה על יין הקידוש מאחר שמצוה הוא לקדש בו. וכן למי שנדר על הפת אם אין לו יין יקדש על הפת דאין חילוק בין פת ליין לענין קידוש עכ"ד לפי דברי הגמרא ודברי הפרשנים האלה מוכיח דהא דתניא זוכרהו על היין מן התורה היא לקדש על היין ואע"ג דלא כתיב יין בקרא כך קיבל משה בסיני דצריך לקדש על היין או על הפת שגם היא חשובה כיין אבל קשיא לי טובא לגירסת הגמרא חדא דאמאי מתמה תלמודא על קידושא ואבדלתא הרי מושבע מהא סיני הוא ואם הוא מושבע מהר סיני מה בכך הרי מצינו שהנדרים חלים ע"ד מצוה כדבר הרשות. כדתנן בפ"ק אלו מותרין חומר בנדרים מבשבועות אמר קונם סוכה שאני עושה לולב שאני נוטל תפילין שאני מניח (בדברים) [בנדרים] אסור ובשבועות מותר ותו אפי' את"ל דנזירות לא דמיא לנדרים אלא לשבועת דנדר הוי מידי דאוסר חפצא דאמר שבועה שלא תשב בסוכה ושלא אטול לולב ושלה אניח תפילין. וכיון שהוא מושבע מהר סיני לעשות אינו יכול לאסור ע"א שלא לעשות כדאמרי' בפ' ואלו מותרין ונזירות נמי כשבועות דמיא דכיון דאמר הריני נזיר עשמע דקא אסר נפשי' מחפצא והילכך לא חיילא אחמרא דקידושא ואבדלתא אי הכי כי אמר שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר אמאי חיילא והא אין שבועה חלה על שבועה. ומצאתי כתוב בתוספת נזיר ואי קשיא מ"ש נשבע מפי עצמו לנשבע מהר סיני תריץ הא בהדיא תנן בשבועות נשבע לבטל את המצוה פטור ומייתי לה מקרא ותנן נמי התם שבועה שאולכ ככר זו שבועה שלא אוכלנה אכלה עבר על שבועת שוא לא אכלה עבר על שבועת ביטוי ומדקתני אכלה עבר על שבועת שוא שבועה בתרא חיילא ה"נ כי אמר שבועה שאשתה הוי כמו שבועה דהתם וכי הדר ואמר הריני נזיר היינו כששבועה שלא אשתה וחיילא כי התם ואינם נ"ל דבריו כלל דהתם שבועה שניי' לא חיילא כלל שיהא חייב לקיימה והוא שבועת שוא שלוקין עלי' מיד משעת שהוציאה מפיו ואע"פ שלא אכלה לוקה עלי' משום שבועת שוא כדקאמרי' התם בגמרא לא אכלה עובר על שבועת ביטוי משום שבועת ביטוי אין משום שבועת

שוא לא מכי משתבע הוא דעבדי' לאיסורא. אמר ר' ירמי' תני אף משום שבועת ביטוי אלמא שבועה שניי' לא חיילא שיהא חייב לקיימה ולבטל את הראשונה אלא אדרבה שבועה ראשונה עיקר ועל השניי' לוקה ואני מקיימה והכא אמאי אתיא נזירות ודחינו לשבועה קמייתא ותו היכא מתמה תלמודא על קידושא ואבדלתא דהוא מושבע מהר סיני נהי דבקידושא הוי מושבע כדנפקא לן מזכור אבל באבלתא מי הוי נשבע אטו אבדלתא מדאורייתא היא והיר לא תיקנוה אלא אנשי כנסת הגדולה כדאמרינן בפ' אין עומדין בתחלה קבעוה בתפלה העשירו קבעוהו על הכוס חזרו והענו קבעותו בתפלה והן אמרו המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס הנה בפירוש מצאנו שבתחלה היו עושין בתפלה וללא בכוס והיכי אמרי' דיין הבדלה היא מהר סיני ומתאתי כתוב לאחד מן הפרשנים והרי מושבע מהר סיני הוא דכתיב זכור את יום הבת זוכריהו על היין ואין לי אלא בכניסתו ביציאתו מנין ת"ל אם יום וזו הגירסא מצאתי כתובה גם בשאלתות דרב אחאי בפרשת והי' כי תבוא אבל בגמרות אינה כתובה גירסא זו אלא בהלכות גדולות ולא בפסקות של רבינו יצחק מפאס זצוק"ל אלא כך כתובה בספרים זוכרהו על היין אין לי אלא ביום בלילה מנין כו' ואל יתכן לקיים אותה הגירסא דהא בפירוש מוכח בפ' אין עומדין דהבדלה תקנת חכמים היא ואינה מן התורה ורבינו אלחנן זצוק"ל כתב יש שטעו להתיר נזיר ביין קידוש והבדלה מדקאמרינן ברישׁ נזיר לאסור יין מצוה כיין הרשות מאי היא קידושא ואבדלתא הרי מושבע ועומד מהר סיני הוא אלא כי הא דאמר רבא שבועה שאשתה וחזר ואמר הריני נזיר אתיא נזירות חיילא על שבועה: ופירש רבינו יעקב דטועים הם מכמה תשובות חדא דמאי פריך הרי מושבע עליו מהר סיני מ"מ אתא קרא לאסור יין מצוה ועוד כי מוקי לה בשבועה אין לך מושבע מהר סיני גדול מהזה ואומר רבינו יעקב דה"פ מושבע מהר סיני הוא בתימה דאיצטיך קרא למישרי' והלא אסמכתא בעלמא היא וכל עיקר וא"ת הא אמרינן במי שמתו נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה דכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה אלמא קידוש דאורייתא ומשפרש התם בהדיא דדוקא מן התורה קאמר ובפ"ג דשבועות נמי מייתי לה ור' תירץ קידוש היום מה"ת אבל מה דהוא על היין זהו מדרבנן עכ"ד כך נ"ל עיקר כדפריש רבינו יעקב זצוק"ל דבתימה בעינן לפרושי' משום דמידחק תלמודא לפרושי מאי יין מצוה הוא זה דרבי קרא דאלו [ביין] מעשר שני ליתא לאוקומי' דסיפא דמתניתא הכי הויא בסיפרי ריה"ג אומר מיין ושכר יזיר למה נאמר לפי שהאו אומר ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר מעשר דגנך תירושך ויצהריך אף הנזיר במשמע כו' על ת"ל מיין ושכר יזיר לעשות יין מצוה כיון הרשות מכלל דת"ק לא איירי ביין מעשר שני ומש"ה בעי תלמודא מאי יין

מצוה היא דקאמר ת"ק אי יין קידוש או אבדלתא מושבע ועומד מהר סיני הוא בתימה דאיצטרך קרא לרבויי' פשיטא ודאי דחיילא נזירות עלוי' דהא מדאורייתא לא מחייב בי' ואוקמה רבא בשבועה שאשתה ולא גרסי' הרי וכ"כ רבינו משה ב"ר מיימון זצוק"ל בפ"ז דהלכות נזירות הנזיר מותר בטומאת מצוה ותגלחת מצוה ואסור ביין מצוה וביין הרשות כיצד מי שנשבע שישתה היום יין שהרי מצוה עלי' לשתות ואח"כ נדר בנזירות חלה נזירות על השבועה ואסור ביין ואין צריך לומר שאסור ביין קידוש והבדלה שאינו אלא מדברי סופרים לפי הדברים הללו מוכיח שאין יין הקידוש מן התורה אלא מאדרבנן וקשיא לי כיון דיין הקידוש הוא מדרבנן א"כ קידוש היום שהוא מה"ת במאי הוא דאזהר לן רחמנא כיון דלא אזהר לן לא בחמרא ולא בריפתא וגם רבינו יעקב שסובר שאין מקרששין על הפת כלל וגם כתב דיין הקידוש אינו אלא מדרבנן א"כ קידוש היום שהוא מה"ת במאי. ועלה בדעתי לומר שעיקר קידוש היום הוא לקדש בולא כלום בלא יין ובלא פת. אלב חכמים תיקנו לקדש על היין לאו על הפת מפני חובת הקידוש אלב א יתכן לאומרו מפני שא"כ כשחל יוה"כ בשבת שאסור באכילה נקדש בלא סעודה אלא לאו ש"מ אין קידוש נוהג אלא בסעודה אבל היכי דליכא סעודה לא מחייב בקידוש ומש"ה לא מקדישינן בלילי יוה"כ שחל להיות בשבת ומש"ה אמר רבה לתלמידי' טעימו מידי דילמא אדעליתו לביתייכו מיתעקרא לכו שרגא ולא מקדיש לכו דאין קידוש אלא היכא דאיכא סעודה דאי יש קידוש בלא סעודה אי מתעקרא שרגא ולא אכלי מה בכך יקדשו בלא סעודה אלא לאו ש"מ אין קידוש אלא היכא דעתיד למיסעד וכיון דאין קידוש אלא היכא דאיכא סעודה איכא קידושא דאורייתא במאי הוא. וי"ל דנפיק אדם ידי חובה בקידושא דתפלה שאינו מה"ת לקדש בתפלה ועל הכוס ואע"פ שמצאתי כתוב בהלכות גדולות בהלכות קידוש והבדלה ואע"ג דמדכר בקידושא צריך לאדכורי בצלותא מ"ט זכור וזכרתם תרי קראי כתיבי ואתו מועדים ילפי משבת מה שבת בתפלת ועל הכוס אף יו"ט בתפלה ועל תכוס נ"ל שאין זה כתוב בשום מקום אלא מלבו אמר הדברים הללו ליתן טעם לדברי חכמינו ז"ל שהצריכו לקדש בין בתפלה בין בכוס ואת"ל מן התורה הוא לקדש על היין או על הפת אבל מיתו הכי אגמרי' רחמנאר למשה היכא דאיכא סעודה מחייב והיכא דליכא סעודה לא מחייב ומש"ה לא מקדשינבלילי יוה"כ שחל להיות בשבת א"נ היכא דלא סעיד אכתי קשאי לי כל מאי דכתבית לעילולא נתיישב לב יפה בדבר:

סליקן תוספות פסחים. שבח למכניע מחים.

דף קז.

המקדש ועטם מלא לוגמא יצא מיכן מוכיח שמלא לוגמא הוא פחות מרביעית שכל שיעור הכוס אינו אלא רביעית והכי מוכח בפירוש בפ' יוה"כ וכתב רבינו שמואל זצוק"ל והנ"מ דלא טעם אחד מכל המסובין אבל טעם אחד מהן יצאו כולן י"ח וחע"פ שלא טעמו והכי מוכח בפ' בכל מערבין:

דף קז:

אפילו אגריפס המלך כו' פ"י רבינו שמואל זצוק"ל מלך כשר הי' ממלכי בית חשמונאי ואין הדבר כך דלא הי' אלא ממלכי הורדוס שהיו עבדים לבית חשמונאי דהרי תנן בסוטה בפ' אלו עומדין. אגריפס המלך עמד וקיבל וקרא עומד ושיבחוהו חכמים וכשהגיע ללא תוכל לתת עליו איש נכרי אשר לא אחיך הוא זלגו עיניו דמעות אמרו לו אל תתירא אגריפס אחינו אתה אחינו אתה. ואמרי התם בו ביום נתחייבו שונאיהן של ישראל כלי' מפני שהחניפו לו לאגריפס והמרה פ"י בסוטה דבימיו של אגריפס חרב הבית:

ואע"פ שאין ראי' לדבר זכר לדבר נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים פי' רבינו שמואל זצוק"ל ואע"פ שאין ראי' לדבר דאכילה ממשכת אכילה זכר קצת יש לדבר דכתיב נירו לכם ניר הראה להם הנבי אדוגמא שהחורשין את הקרקע כדי לקבל הזריעה ואם אינה חרושה אינה מקבלת הזריעה אף אדם האוכל דברים שאין משביעין אותו פותחין את בני מעיו ומרחיבין אותו ויקבל המאכל של סעודה אחרי כן לתיאבון ומסתברא:

דף קח.

לא רב ששת אסתניס הוה גרסי' בירושלמי דלמא בכור הוה רב ששת ומסיק לא אסתניס הוה. מוכיח משם שהבכורות נוהגין להתענות בעה"פ וכך נוהגין עכשיו בכל קהלות המערב:

דף קט.

אמר רב חסדא רביעית של תורה אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע בדרברבתא כדתניא ורחץ את כל בשרו במים כו' פ"י המקוה הוא אמה על אמה ברום שף קח ע"א לא רב ששת אסתניא הוה גרסי' בירושלמידלמא בכור הוה רב ששת ומסיק לא אסתניס הוה. מוכיח משם שהבכורות נוהגין להתענות בעה"פ וכך נוהגין עכשיו בכל קהלות המערב:

אמר רב חסדא רביעית של תורה אצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע בדרבבתא כדתני ורחץ את כל בשרו במים כו' פי' המקוה הוא אמרה על אמה ברום שלש אמות שהן י"ח טפחים וחצי נמצא כלי שהוא אמה על אמה ברום י"ג טפחים חלוק אותו ברומו לארבע הכלים ויהי' כל אחד אמה על אמה ברום ארבע הטפחים וחצי נמצא כלי שהוא אמת על אמה ברום י"ג טפחים וחצי יכיל שלשים סאין חלוק גובהו לארבעה נמצא כל כלי וכלי אמה על אמה ברום שלשה עשר אצבעות וחצי שכל טפח יש לו ד' אצבעות חלקו ג' הל' סאין לארבע החלקים יגיע לכל חלק שבע סאין וחצי. נמצא כלי שהוא אמה על אמה ברום י"ג אצבעות וחציו יכיל ז' סאין וחצי עוד חלוק זה כלי לגובהו לחמשה חלקים נמצא כל כלי אמה על אמה ברום י"ג חומשי אצבע וחצי חלוק עוד הז' סאין וחצי לחמשה חלקים מגיע לכל חלק סאה וחצי. נמצא כלי שהוא אמה על אמה ברום י"ג חומשי אצבע וחצי שהן אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע יכיל סאה וחצי שהן שלשים ושש לוגין. עוד חלוק זה הכלי לאורכו ולרחבו בתברייתא בטפח על טפח יעשה שלשים ושש כלים של טפח על טפח נמצא כלי שהוא טפח על טפח ברום י"ג חומשים וחצי שהן אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע יכול לוג אחד חלוק אותו לארבעה כלים של אצבעיים על אצבעיים הרי לך שאצבעיים על אצבעיים ברום אצבעיים וחצי אצבע וחומש אצבע יכיל רבייעת הלוג.

דף קי.

אביי ורבא דאמרי תרווייהו וישמרך לרעה אינו מצטרף פי' והאי דאמר רבא כוס של ברכה אינו מצטרף לרעה דמשמע דארבע יש בהן שמשום זוגות הוא כדבעי' למימר לקמן והאי דאמרת עשרה תמניא שיתא וארבע אין בהן מושם זוגות לא אמרן אלא לענין מזיקין אבל לעינן כשפים חיישינן עין בשלהי פ' שלשה שאכלו כאחת במהדורא תליתאה:

קערות ככרות וכוסות אין בהם משום זוגות פי' אם העלה על שלחנו שתי קערות או שתי ככרות או שנ יכוסות חיישינן ומש"ה אקשינ על ארבעה כוסות של פסח: גמרו בידי שמים במיני מיכלא חיישינן פירש והככרות הן גמרו בידי אדם שהשבלים היוצאות מן הארץ לא יועילו לאכילה עד שהאדם עושה בהן כמה מלאכות עד שיעשה מהן פח אבל היין אע"פ שגמרו בידי אדם האי שדורכין הענבים ועושים מהן יין מכל מקום הענבים היוצאות מן הארץ חשיבי פירות ליכל וגם היין נברא כנוס לתוכן והילכך גמרו ביד שמים חשיב לי' והשותה כפלים יש בו משום זוגות:

דף קיב.

שבק ליה לילי רביעיות ולילי שבתות. שמעתי הטעם מפני שבכללות השבוע מלוין בני הכפרים בדרכין שהם הולכים לעיירות לשמוע קריאת התורה או בהליכה או בחזרה חוץ מלילי רביעית ולילי שבתות כיצד בליל שני הולכין כדי להגיע בבוקר בעיר ויש שמאחרין בעיר כל יום שני ובליל שלישי חוזר לכפר שלו ליל רביעי אינו צריך לו לא בהליכה ולא בחזירה ליל חמישי הולך כדי שיה אבבוקר בעיר וליל ששי חוזר ליל שבת אינו מותר להלך וליל ראשון מי ששהא בעיר בשבת חוזר לכפר שלו ביום ראשון:
אי לאו דמכרזי עלך ברקיע הזהירו במחמני הוי סכננתין וה"נ אמרינן בתעניות דכל יומא הוה אתי לי' שלמא מרקיעא:

דף קיד.

שהיין גורם לקדושה שתאמר. פי' דמדאורייתא זוכרהו הוי מה שאנו אומרים בפתלה מקדש השבת ומדרבנן הוא שנחזרו עוד ונקדש על הכוס כדאמרינן בהבדלה אע"פ שהבדיל בתפילה מצוה להבדיל על הכוס והיכא דלית לן כסא כגון יוה"כ אנו יוצאין י"ח בקידושא דתפלה כדכתבית במהדורא תנינא ושוב לא נחזור ונקדש כיון שאין כוס נמצא שהיין גורבם לקידוש שיאמר:

דף קטו:

מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה פי' המורה לברך על אכילת מצה בפרוסה וב' השלמות מייתי' משום ברכת המוציא דלא גרע משאר יו"ט שצריך לבלוע על ב' ככרות שלימין ובוצע מאחת מהשלמות וכך כתב גם רבינו שמואל זצוק"ל. ואינו נ"ל דהכי אמרי' בפ' כיצד מברכין דפליגי אמוראי בפתיתין ושלימין דחד אמר אפתיתין מברכן המוציא משום דמקרבא הנייחו. וחד אמר אשלימין משום כבוד ואמינן התם מתניתא דמניח פרוסה לתוך שלימה ובוצע על הפרוסה ואמרי' התם הכל מודים בפסח שמניא פרוסה לתוך שלימה ובוצע על הפרוסה מושם דכתיב לחם עוני אלמא במאי דפליג יבכל ימום השנה בפריסת המוציא מודים בפסח דבצעי' אפרוסה וכך אמר רבי' יצחק מפאס זצוק"ל. גם רבי חננאל אמר בקרובה ומברך בפרוסה שתים מוציא ומצה:

דף קטז.

אף כאן הוא מסיק ואשתו אופה אע"פ שהוכחתי לעיל בפ' ואלו עוברין שהאשה יכולה לשהות כדי ללוש קבא מגלינאה ולערוך ולהסיק ולאפות ובענין זה אינו בא לידי חימוץ אפ"ה מצוה מן המובחר שיסיק בעלה התנור שהיא עורכת ואופה מיד:
קפא קפא דכירנא לך ולשב בנתיך ולתמני כלתך מוכיח מיכן שכל רוחות רעות המזיקות נקבות הן. וה"נ אמרן לעיל אגרת בת מחלת וה"נ אמרן לעיל דאמרה לי' שמרתיך לבדה כו' וה"נ אמרן דבי פרחי ברי' שאין לה עינים היא:
ירושלמי מהו לצאת ביין מבושל עיין מה שכתבתי בפ' המוציא יין במהדורא תניינא שחייב אדם לברך על היין המבושל בורא פרי הגפן:

דף קטז:

מצה על שם שנגאלו שנאמר ויאפו את הבצק. פי' זה הוא מה שאנו אומרים מצה זו שאנו אוכלין על שום מה על שלא הספיק בציקן של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם הקב"ה וגאלן שנאמר ויאפו את הבצק וגומר אי קשיא איהאך כתיב כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה הא. אם היו יכולין להתמהמה הי' מחמיץ והא כתיב שבעת ימים לא יראה לך חמץ תשובה פסח מצרים לא נהג איסור החימוץ אלא יום אחד כדאמרון לעיל ואותה העיסה שלשו ע"ש לעשות להן צידה לדרך והיו עתידים להחמיצה אילולי הנגלה עליהן הקב"ה מהרה וגאלן:
עד היכן הוא אומר כו' פי' מה ששנינו לעיל ומסיים בשבת זה הוא שאומר מקצת ההלל ואין אנו גומרין אותו כולו מפני שהיו גומרין אותו אחר אכילת הפסח כדתנן בפירקין דלעיל הראשון טעון הלל באכילתו ואנו גומרין אותו אחר סעודתו בכוס רביעי כמו שהיו עושין הן אחר אכילת הפסח בעבור זהו אומרי' עד היכן הוא אומר שאין אנו גומרין אותו עכשיו ומפני שמפסיקין הסעודה בנתיים ומשיחין הרבה אין אנו מברכין לפניו כמו שאנו מברכין בכל ימים טובים. ועמ"ש בקונטרס הזכרונות בענינא דפסחא

דף קיז:

צריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום כבר הוכחתי למעלה מדאורייתא אינו אלא מה שאנו אומרים בתפלה ועל הכוס היא מדרבנן ובכל המועדים אנו מזכירים יציאת מצרים בקידוש היום של תפלה אע"פ שאנו מזכירין בקידוש שעל הכוס אבל בשבת בקידוש על הכוס אנו אומרים זכר ליציאת מצרים ובקידוש התפלה אין אנו אומרים

אותו. וקשיא למה לא נתקן לאומרו בשת בתפלה שהאי עיקר הקידוש מן התורה וגזירה שוה בשת גמרינן לה ויו"ט ילפי משבת ואמאי בימים טובים אמרי' ובשבת לא אמרינן: **סם דצלותא מצמיח קרן ישועה עמ"ש לקמן בפ' קמא דתעניות:**

דף קיח.

מאי ברכת השיר ר' יהודא אומר יהללוך ר' יוחנן אמר נשמת כל חי פי' רבינו שמואל זצוק"ל אף נשמת כל חי יאמר והיינו ברכת השיר דמתני' דאלו יהללוך אנו אומרים בכל ימים שאומרים הלל ומ"ש ליל פסח דנקט אם לא להוסיף עוד ברכה אחרת והיינו דאמרי' לתרווייהו דהילכתא כר' יוחנן וקבענוהו לאחר הכלל הגדול שצריך לאומרו כדלקמן דהשתא איכא ברכה לכל חד וחד והכי הויא מילתא שפיר:

דף קיט:

אמר אבי' מוסיף לכפול מאודך ולמטה פי' המורה בפ' לולב הגזול מפני שכל הפרשה זו מן המיצר קראתי יה דברים כפולים עד אודך כי מניתני וכדי להשוותה כולה כופלין מאודך ולמטה:

דף קכ.

ת"ל בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה. ראיתי מקשים בזה נחזור ונאמר לילה הראשון בכלל הי' וכשיצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אל אעל הכלל כולו ומה הלילה הראשון חובה אף כל הכלל כולו חובה ואין זו קושיא של כלום דכלל החובה מצאנו ז' ימים מצות תאכלו הילכך כשיצא שביעי לרשות ללמד על הכלל כולו יצא אבל כלל דרשות היכן מצאנו לא בא אלא מן הדין שהשביעי לימד על כל הכלל שיהא רשות וזו המדה אינה אמורה אלא בכלל הכתוב בתרוה ולא בדבר שיבא מן התורה ובכל התורה לא תמצא אלא בכל דחובה שבעת ימים מצות תאכלו ולא תמצא כתוב לא תאכל אלא מן הדין יבא:

(1מהדורא תנינא